

ΤΟ ΠΟΝΤΙΑΚΟ

ΘΕΑΤΡΟ - ΤΕΧΝΗ - ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΖΩΗ

10

**Σὲ λίγες μέρες
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ**

Ἐνα ἐξαιρετικὰ καλαίσθητο βιβλίο τοῦ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΛΑΜΨΙΔΗ

Η ΖΩΗ ΤΗΣ

**Σπαρταριστὰ ποντιακὰ σκέτς ἀπ' τῆ ζωῇ παρμένα με ἄ-
φθονο ποντιακὸ θυμοσοφικὸ καὶ χιουμοριστικὸ πνεῦμα
καὶ με σκίτσα τοῦ Πόντιου καλλιτέχνη ΧΡ. ΔΗΜΑΡΧΟΥ**

ΤΙΜΗ ΔΡΑΧ. 10.000

*(Καθορίσθηκε μικρὴ τιμὴ γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ τὸ ἀπο-
κτήσουν ὅλοι οἱ συμπατριῶτές μας). Γράψατε στὴ διεύθυνση
τοῦ «ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ».*

ΤΡΙΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

συμπληρώνονται ἐφέτος ἀπὸ τότε ποὺ τὸ κυρίως μεγάλο κῆμα
τῶν προσφύγων ἄρχισε νὰ κατακλύζῃ τὴν Ἑλλάδα μέσα στὶς
γνωστὲς δραματικὲς συνθῆκες.

**Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ
ΤΟ «ΠΟΝΤΙΑΚΟ»**

θὰ ἀφιερῶσθαι ἓνα τεῦχος τοῦ μέσα στὸ χρόνο εἰδικῶς γιὰ τὸ
θέμα αὐτό.

Ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστες καὶ συνεργάτες μας ζητᾶμε νὰ μᾶς γρά-
ψουν ὅ,τι σχετικὸ ξέρουν γιὰ τὶς τραγικὲς ἐκεῖνες στιγμὲς ποὺ
τὶς ζήσαμε με τὸν πιὸ ἐντονο τρόπο.

Ἀναμνήσεις τοῦ ξεριζώματος, τοῦ ταξιδιοῦ, τῆς καραντίνας,
τῆς ἐγκαταστάσεως στὴ Μεγάλῃ Πατρίδα, ἀπ' τὶς δυσκολίες τῆς
νέας ζωῆς, ἀπ' τὶς σκληρὲς καὶ εὐθυμέες τῆς πλεονεξίας κλπ. κλπ.

Ὅ,τι ξέρει καθεὶς ἀς τὸ γράψῃ ὅπως μπορεῖ γιὰ νὰ ἀποτε-
λέσῃ ἓνα ντοκουμέντο τῆς νεώτερης ἱστορίας μας.

*Περιμένουμε τὴ συνεργασία σας γιὰ τὸ
εἰδικὸ τεῦχος τοῦ «ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ».*

Τ Ο Π Ο Ν Τ Ι Α Κ Ο

ΘΕΑΤΡΟ ★ ΤΕΧΝΗ ★ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ★ ΖΩΗ

ΕΚΔΟΣΗ Ν. ΚΑΠΝΑ — Γ. ΛΑΜΨΙΔΗ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ : Γ. ΛΑΜΨΙΔΗΝ, ΔΟΪΡΑΝΗΣ 156 — ΚΑΛΛΙΘΕΑ — ΑΘΗΝΑΙ

ΕΤΟΣ Γ' — ΑΠΡΙΛΙΟΣ — ΜΑΪΟΣ 1952 — ΤΕΥΧΟΣ 10

Τιμή δραχ. 3.000 — Συνδρομαί: Έτησία 40.000 — Έξάμηνος 20.000

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΣΕ όλα τὰ προοδευμένα κράτη ὑπάρχει φυσικὰ μιὰ διαφορὰ ἀνάμεσα σ' ἓνα χωριὸ καὶ σὲ μιὰ πόλη. Διαφορὰ οἰκοδομῶν, δρόμων, καταστημάτων, συγκοινωνίας, ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἐκπολιτιστικῶν ἰδρυμάτων κλπ. κλπ. κλπ. Ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ κάτι κοινὸ πού τὰ ἐνώνει: ὁ γενικὸς ἐκπολιτισμὸς, ἡ πρόοδος ἡ ὁποία ἀπλώνεται καὶ στὴν πόλη καὶ στὸ χωριό—διατηρουμένων ἐννοεῖται τῶν ἀναλογιῶν. Μπορεῖ στὸ χωριὸ νὰ μὴν ὑπάρχη θέατρο, θὰ ὑπάρχη ὅμως μιὰ λέσχη στὴν ὁποία δίδονται συχνὰ γιορτές καὶ μικρὲς παραστάσεις. Μπορεῖ νὰ μὴν ὑπάρχουν στὸ χωριὸ μεγάλες βιβλιοθῆκες, καθημερινὸς τύπος κλπ., ἀλλὰ θὰ βρίσκεται ἴσως μιὰ μικρὴ δανειστικὴ βιβλιοθήκη πού θὰ φωτίζει καὶ θὰ ἀπαντᾷ σὲ πολλὰς ἀπορίες. Μπορεῖ νὰ μὴν ὑπάρχη ἡ ἡλεκτρικὴ φωτοπλημμύρα τῶν πόλεων σ' ἓνα χωριό, ὅμως θὰ ὑπάρχη ἡλεκτρικὸ φῶς μιᾶς μικρῆς γεννήτριας πού ἐργάζεται ἴσως μὲ νερό.

Στὴ χώρα μας ὅμως ἡ διαφορὰ χωριοῦ καὶ πόλεως εἶναι τρομακτικὰ μεγάλη. Δὲν ὑπάρχει τίποτα τὸ κοινὸ, τίποτα πού νὰ τὰ ἐνώνει. Ὅλα ἔχουν συγκεντρωθῇ στὶς πόλεις ἢ καλύτερα, ὅλα ἔχουν συγκεντρωθῇ στὴν Ἀθήνα.

Λίγα χιλιόμετρα ἔξω ἀπὸ μιὰ πόλη—ἢ ἀπ' τὴν Ἀθήνα— βρίσκεται ἓνας ἄλλος κόσμος πού ζῇ στὸν παχυλότατο πρωτογονισμό καὶ στὴ μακάρια καθυστέρηση. Καλύβα, λυχνάρι, χωματόσπιτα, λασπόδρομοι, ἔλλειψη κάθε ρυμοτομίας, πολλές φορές καὶ αὐτοῦ τοῦ δέντρου, ἰδίως τοῦ ὀπωροφόρου, πληθὺς καφενείων καὶ ταβερνῶν, εἶναι ἀπ'

τὰ ἐνδεικτικὰ γνωρίσματα τοῦ ἐλληνικοῦ χωριοῦ.

Αὕτῃ ὅμως ἡ θλιβερὴ εἰκόνα ἄρχισε νὰ μεταβάλλεται εὐτυχῶς. Ἡ Βόρειος Ἑλλάδα ἔδωσε πρώτη τὸ πρότυπο τοῦ σύγχρονου χωριοῦ καὶ τὸ ποντιακὸ στοιχεῖο ἔπαιξε σημαντικὸ ρόλο σ' αὕτῃ τὴν ἀλλαγὴ. Ὅποιος ἔχει ταξιδέψει πρὸς τὴ Βόρειο Ἑλλάδα θὰ δέκρινε ἀσφαλῶς μέσα στὶς χιλιάδες τὰ χωριά, τὶς ἐκπολιτιστικὰς ἐστίες—διάσπαρτες βέβαια τώρα— πού ἀποτελοῦν ἓνα παρήγορο σημάδι γιὰ τὴν πρόοδο τῆς ὑπαίθρου μας καὶ γιὰ τὴν καταπολέμηση τῆς καταστρεπτικῆς ἀστυφιλίας.

Ἀφοῦ ἔδωσε τὸ ποντιακὸ στοιχεῖο τὴ σημαντικὴ του συμβολὴ στὴν παραγωγικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἀνύψωση τῆς Β. Ἑλλάδος καὶ γενικώτερα τῆς χώρας μας, ἐστράφη καὶ πρὸς τὴν πνευματικὴ καὶ ἐκπολιτιστικὴ του ἀνόρθωση μέσα στὶς συνθήκες τοῦ ἐλληνικοῦ χωριοῦ. Λέσχες, μορφωτικὰ σωματεῖα, μικρὲς βιβλιοθῆκες, θεατρικὲς παραστάσεις, καλὴ ρυμοτομία, ἀφθονο δέντρο—ἰδίως ὀπωροφόρο— εἶναι στοιχεῖα ἐκπολιτισμοῦ πού βρίσκονται τώρα σὲ πολλὰ ποντιακὰ χωριά. (Ἄς σημειωθῇ ὅτι ἡ ἀλλαγὴ αὕτῃ ἄρχισε νὰ συντελεῖται ἀπὸ πολὺν καιρὸ, ἀπ' τὰ πρῶτα κιόλας χρόνια τῆς προσφυγίᾶς). Τὸ περιοδικὸ μας ἔχει ὡς τώρα σημειώση ἀρκετὰ τέτοια χωριά: Ὑραιόκαστρο Θεσ)νίκης, Νέα Σάντα Κιλκίς, Σιταγροί, Μαυρότοπος Δράμας καὶ σήμερα τὸ Γερακαρεῖο Κιλκίς. Ὑπάρχουν κι' ἄλλα; Ἀσφαλῶς ὑπάρχουν.

Ποιὸ πράγμα συνέτεινε στὸ ν' ἀρχί-

ΠΟΝΤΙΑΚΟΙ ΑΝΤΙΑΛΛΟΙ

ΤΟ «ΠΟΝΤΙΑΚΟ», όπως τονίστηκε πολλές φορές, είναι ένα περιοδικό που προσπαθεί να δώσει όσο μπορεί ἀντικειμενικά την ποντιακή πνευματική, καλλιτεχνική και σωματειακή κίνηση. Προσπαθεί να μην επηρεάζεται από προσωπικές και υποκειμενικές συμπάθειες ή αντιπάθειες και να μην μεταβληθῇ σὲ προσωπικό ὄργανο κανενός. Δημοσιεύει ὅλων τὶς ἀπόψεις, ἀναφέρει ὅλα τὰ θεατρικά ἔργα που παίζονται σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα—ἐφόσον στέλνεται ἡ σχετική πληροφορία—καταχωρεῖ ἀκόμα καὶ αὐστηρὲς κριτικές καὶ γιὰ τὶς διάφορες ἀπόψεις τοῦ ἴδιου τοῦ περιοδικοῦ καὶ ἀποφεύγει νὰ γεμίζει τὶς σελίδες του μὲ τὶς ὑπογραφές τῶν ἐκδοτῶν του. Αὐτὰ ξανστονίζονται γιατί ὠρισμένοι Σύμβουλοι τοῦ Συλλόγου Ποντίων «Ἀργοναῦται—Κομνηνοί» ἀπέδωσαν σὲ προσωπικοὺς λόγους τὴ μὴ δημοσίευση κινήσεως τοῦ Συλλόγου στὸ προηγούμενο τεῦχος, ἐνῶ δὲν εἶχαν στείλει κανένα

ση ν' ἀλλάζῃ ἡ μορφή τοῦ ἑλληνικοῦ χωριοῦ;

Ἡ κρατική ἐνίσχυση; Ναι, ἡ κρατική ἐνίσχυση ἦταν κάτι τὸ ἀναγκαῖο. Ἀλλὰ δὲν θὰ ἔφτανε ἡ κρατική ἐνίσχυση μόνο. Δὲν μπορούμε νὰ τὰ περιμένουμε—στὴ μακάρια ἀδιαφορία μας— ὅλα ἀπ' τὸ κράτος. Τὸ ἐνδιαφέρον τῶν κατοίκων, ὁ ζήλος γιὰ τὴ δημιουργία κάτι καλύτερου, ἡ προσωπικὴ ἐργασία ἦταν οἱ ἀπαραίτητοι συντελεστὲς τῆς ἀλλαγῆς αὐτῆς.

Τὸ ἔθνικὸ Ἰδρυμα ποὺ ἐργάζεται ἀποδοτικότερα σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῆς Ἑλλάδος, διέγινωσε τὴ σημασία τοῦ ἐκπολιτισμοῦ τοῦ χωριοῦ καὶ ἄρχισε νὰ ἰδρῇ σὲ πολλὰ χωριά Ἀγροτολέσχες, Σπίτια παιδιοῦ κλπ. Κι' αὐτὴ εἶναι μιὰ ἀξιόλογη καὶ ἐθνικοτάτη προσπάθεια.

Ἐκπολιτισμὸς τοῦ χωριοῦ σημαίνει αὐξηση τῆς ἀποδοτικότητος τῆς γῆς, ὑποφερτὴ ζωὴ, καταπολέμηση τῆς ἀστυφιλίας.

Καὶ οἱ πατριῶτες μας ἄς εἶναι ὑπερήφανοι ὅτι βάλανε ἴσως τὴν πρώτη πέτρα στὸ ἀπαραίτητο αὐτὸ ἔργο.

Δελτίο κινήσεως νὰ δημοσιευθῇ, ὅπως κάνουν τὰ ἄλλα σωματεία, παρ' ὅλο ὅτι τοὺς ζητήθηκε. Ἄλλο οἱ προσωπικὲς συμπάθειες καὶ αντιπάθειες καὶ ἄλλο ἡ ἀντικειμενικὴ δημοσιογραφία, ἡ ὁποία ἀπὸ χρόνια εἶναι ἐπάγγελμά μας.

ΘΕΛΕΤΕ ἀποδείξετε τῆς ἀντικειμενικότητός μας; Στὴ Λέσχη Καβάλας ἐστάλησαν περιοδικὰ πρὸς διάθεσιν κατόπιν ὑποδείξεως τοῦ κ. Ἀκογλου. Τὰ περιοδικὰ ἐπεστράφησαν ἀπαράδεκτα—ἄγνωστο γιὰ ποιοῦ λόγο. Κι' ὅμως καταχωροῦμε στὸ σημερινὸ τεῦχος σχεδὸν ὁλόκληρη σελίδα γιὰ τὴν Καβάλα. Ὁ κ. Φ. Κτενίδης δὲν ἀναφέρει ποτέ στὸ περιοδικό του, τὴν «Ποντιακὴ Ἔστια», τὶς παραστάσεις ποὺ δίνονται μὲ ἔργα ἄλλων Ποντίων συγγραφέων, οὔτε τὸ περιοδικό μας τὸ καταχωρεῖ στὶς ἐκδόσεις του. Ὅμως ἐμεῖς ἀκόμα καὶ σήμερα στὸ σημερινὸ τεῦχος τοῦ ἀναδημοσιεύουμε μιὰ ὁλόκληρη ἐπαινετικὴ κριτικὴ γιὰ τὸν «Ζενιτέα» του. Τὴν ἴδια κατεύθυνση ἔχομε δώσει καὶ στὸ Θεατρικὸ Ὀμιλο Ἀθηνῶν ποὺ παίζει ὅλων τῶν Ποντίων συγγραφέων ἔργα, ἐνῶ ὁ Ὀμιλος Εὐξείνου Λέσχης ποὺ τὸν ἐπηρεάζει ὁ κ. Φ. Κτενίδης, παίζει ἀποκλειστικὰ δικά του ἔργα καὶ τ' ἄλλα τ' ἀποκλείει ὡς «σκηνοθετικῶς δύσκολα». Παρ' ὅλη τὴν ἄδικη πολεμικὴ μερικῶν Συμβούλων τοῦ Συλλόγου «Ἀργοναῦται—Κομνηνοί», δημοσιεύουμε ἐκτενῶς περὶ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως καὶ ἐπαινοῦμε τὶς ὠραίες του ἀποφάσεις. Ξανατονίζουμε: ὡς ἄνθρωποι μπορεῖ νὰ ἔχωμε τὶς προτιμήσεις μας, ἀλλὰ πάνω ἀπ' ὅλα θέτομε τὸ δημοσιογραφικὸ μας καθῆκον: τὴν ἀντικειμενικότητα.

Η ΑΠΟΦΑΣΙΣ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Συλλόγου Ποντίων «Ἀργοναῦται—Κομνηνοί» γιὰ τὴ δημιουργία ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου γιὰ τὴν ἀνέγερση δευτέρου ὀρόφου στὸ μέγαρο τῶν γραφείων τους, στὴν Καλλιθέα, εἶναι ἐξαιρετικὰ σημαντικὴ, παρ' ὅλο ὅτι καθυστέρησε πολὺ. Ἀπὸ τὸ πρῶτο κιόλας τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ μας (Μάιος 1950, σελ. 14) ρίξαμε τὴν ἰδέα τῆς ἀνεγέρσεως μιᾶς αἰθούσης γιὰ διαλέξεις καὶ θεατρικὲς παραστάσεις, ἀλλὰ τὸ Συμ-

βούλιο δὲν ἀσχολήθηκε σοβαρὰ μὲ τὸ θέμα αὐτὸ καὶ δὲν πίστεψε στὴν δυνατότητα τῆς ἐξευρέσεως τῆς ἀπαιτουμένης δαπάνης. Τώρα μὲ τὴν ὑπαρξὴ ἑνὸς περισσεύματος (βλέπε σελ. 277) καὶ μὲ τὸ παράδειγμα τῆς Ἑνώσεως Ποντίων Νικαίας-Κορυδαλλοῦ ποὺ συγκέντρωσε σ' ἓνα χρόνο 90 περίπου ἑκατομμύρια γιὰ τὴ στέγη τῆς, οἱ δισταγμοὶ ὑπερνικήθηκαν καὶ ἡ ἀνέγερση δευτέρου ὀρόφου γίνεται πραγματικότης. Δὲν χρειάζεται ὁμως καθυστέρηση. Ἀπλούστευση τῶν τύπων καὶ πρακτικὴ ἀντιμετώπιση τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ ἔργου εἶναι δυὸ ἀπαραίτητοι συντελεσταί. Τὸ «Ποντιακὸ» θὰ βρεθῇ πάντα δίπλα τοὺς στίς ὥραιες ἀποφάσεις τους.

ΤΩΡΑ μὲ τὸ καλοκαῖρι, ὁ Ποντιακὸς Θεατρικὸς Ὅμιλος πρέπει νὰ ὀργάνωση δυὸ-τρεῖς ὑπαίθριες παραστάσεις μὲ ποικίλο ἐλαφρὸ πρόγραμμα (σκέτς, χοροί, τραγούδια, ἀπαγγελίες, ἀνέκδοτα κλπ.) εἴτε συνδυάζοντάς τῆς μὲ ποντιακὰς ἐκδρομὰς εἴτε σὲ καλοκαιρινὸ θέατρο. Τὰ πλεονεκτήματα αὐτῶν τῶν παραστάσεων εἶναι ὅτι ἐτοιμάζονται πολὺ πιὸ εὐκόλα ἀπ' ὅ,τι οἱ ἄλλες μὲ θεατρικὰ ἔργα, ὅτι ἱκανοποιοῦν ὅλα σχεδὸν τὰ γούστα καὶ ὅτι γίνονται κατανοητὰ καὶ ἐρέσουν καὶ σὲ μὴ Ποντίους, ὅπως συνέβη μὲ τὴν γιορτὴ τῆς «Ἑστίας Νέας Σμύρνης».

ΕΝΑ ΣΩΜΑΤΕΙΟ τὸ πιὸ παλιό, ἀλλὰ καὶ τὸ πιὸ φτωχό, ἐργάζεται ἐπὶ εἰκοσιεφτά χρόνια μὲ ἐξαιρετικὴ ἀπόδοση καὶ ἔχει συνδέσει τὴ δράση του μὲ τὴν ἀποκατάσταση τῶν προσφύγων Σκοπευτηρίου Καλλιθέας. Ἡ «Πρόοδος» Καλλιθέας—γι' αὐτὸ τὸ Σωματεῖο πρόκειται —μέσα σ' ἓνα μικρὸ, πλινθόχτιστο γραφεῖο, στὸ κέντρο τοῦ πολυβασανισμένου παραγκοσυνοικισμού, ἔχει τάξει γιὰ ὑψιστὸ σκοπὸ τοῦ τὴν τελεία ἐξαφάνιση τῆς παράγκας ἀπ' τὴν Καλλιθέα. Ὅλα σχεδὸν τὰ Διοικητικὰ Συμβούλια ἔχουν ἐργασθῇ εἰλικρινὰ καὶ ἀποδοτικὰ καὶ ἡ τελευταία ἐπιτυχία γιὰ τὴν ἀποπεράτωση τῶν ἡμιτελῶν κτιρίων τῆς Καλλιθέας τὰ ὁποῖα θὰ στεγάσουν τοὺς παραγκο-ταλαιπωρημένους, ἀνήκει ἀπο-

κλειστικὰ στὸ ἀπελθὸν Διοικητικὸ Συμβούλιο καὶ γενικὰ στίς ἐνέργειες τοῦ Σωματείου. Ἐλπίζουμε ὅτι καὶ τὸ νέο Δ. Συμβούλιο θὰ συνεχίσῃ καὶ θὰ ἀναπτύξῃ περισσότερο τὴν καλὴ παράδοση τοῦ Σωματείου «Πρόοδος».

ΙΔΡΥΘΗΚΕ καὶ στὴν Ἀθήνα παράρτημα τοῦ Σωματείου «Παναγία-Σουμελά» γιὰ τὴν ἠθικὴ καὶ οἰκονομικὴ προώθηση τοῦ ὅλου ἔργου τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ συγκροτήματος τῆς Μονῆς στὴν Καστανιά τῆς Βερροίας. Εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι οἱ Πόντιοι Ἀθηνῶν—Πειραιῶς καὶ περιχώρων θὰ ὑποστηρίξουν πρόθυμα τὸ ἀξιόλογο ἠθικο-θρησκευτικὸ αὐτὸ ἔργο τὸ ὁποῖο ἐκτὸς τῶν ἄλλων, θὰ ἀποτελέσῃ ἓνα πνευματικο-θρησκευτικὸ κέντρο γύρω ἀπ' τὸ ὁποῖο θὰ συγκεντρωθοῦν κάθε χρόνο οἱ Πόντιοι ὅλης σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος γιὰ ἀναβάπτισμα καὶ γιὰ ἰσχυροτέρα σύσφιξη τῶν πατριωτικῶν δεσμῶν.

★

ΔΩΡΕΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΟΝΤΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΟΜΙΛΟ ΑΘΗΝΩΝ

—Ἡ κ. Κίτσα Ν. Ξηροπούλου ἑπτακοσίας πενήντα χιλιάδες (750.000) δραχμ. διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ποσοῦ τὸ ὁποῖον ὑπεσχέθη (1 ἑκατομμύριον), ὁ ἀείμνηστος σύζυγός της Νικόλαος Ξηρόπουλος.

—Οἱ ἀδελφοὶ Χαραλαμπίδη καὶ ὁ κ. Γ. Ἀλευρᾶς (χαρτοπωλεῖο) ἀνὰ δέκα καλοίσματα καινουργῇ διὰ τὸ γραφεῖον τοῦ Ὁμίλου.

—Ὁ κ. Χρυσόστομος Μυρίδης ἐδώρησε τὰ κάτωθι εἶδη ἀμφιέσεως (Λιβερίτικα): 1) Κουνέτσα, 2) Πλεμία, 3) Σπαρὲλ (ἀπὸ «κουτνὶν») καὶ 4) Μιὰ φωτογραφία Λιβερίτισσας θερίστρας.

Ὁ Θεατρικὸς Ὅμιλος τοὺς εὐχαριστεῖ θερμὰ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Τὸ θεατρικὸ ἔργο τοῦ κ. Φ. Κτενίδη ὁ «Μάραντον» κυκλοφορεῖ προσεχῶς σὲ βιβλίο.

“Όταν τὰ πάντα κατέρρεαν...

ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕ καὶ στὸ σημερινό μας τεῦχος τὴ δημοσίευση ἀναμνήσεων ἀπ’ τὴ μεγάλη δοκιμασία τῆς τραγικῆς μας καταρρέουσας τοῦ 1941 καὶ τῆς τυραννικῆς κατοχῆς. Ἡ σειρά αὐτὴ ποὺ προξένησε ἐξαιρετικὴ ἐντύπωση στοὺς ἀναγνώστες μας ἀρχισε ἀπὸ τὸ 7ο τεῦχος τοῦ «Ποντιακοῦ» μὲ μιὰ «ἀνάμνηση» τοῦ ἐκλεκτοῦ μας, συνεργάτου, ἐπιστήμονος καὶ δημοτικοῦ Συμβούλου Θεσσαλονίκης κ. Θ. Θεοφυλάκτου. Σήμερα δημοσιεύουμε τὶς ἀναμνήσεις τῶν κ. κ. Φ. Βακάλη, ἀντισυνταγματάρχη ἐ. ἀ. μὲ τὴν εὐγενικὴ φροντίδα τοῦ κ. Ξ. Ἀκοῦλου καὶ τοῦ κ. Δ. Κ. Παπαδοπούλου (Σταυριώτη)—δευτέρα ἀποστολή.

Τοῦ κ. Φ. Ε. ΒΑΚΑΛΗ
ἀντισυνταγματάρχου ἐ.ἀ.

Ἀθῆναι 15 Ἀπριλίου 1952

Ἀγαπητέ μου κ. Ἀκοῦλου.

Πρέπει νὰ σᾶς εὐχαριστήσω διότι μοῦ ἐδώκατε τὴν εὐκαιρία νὰ ἀναπολήσω μὲ νοσταλγίαν ἡμέρας δόξης καὶ ἐθνικοῦ μεγαλείου ποὺ ἐπέρασα μὲ τοὺς Ποντίους στρατιώτας μου κατὰ τὸν Ἑλληνοϊταλικὸν πόλεμον τοῦ 1940-41. Παρόμοιοι ἀναμνήσεις μένουν ἀλησμόνητοι, μᾶς τονώνουν εἰς τὴν ζωὴν καὶ μᾶς γεμίζουν ἐλπίδες διὰ τὸ μέλλον τῆς Φυλῆς, πρὸ παντὸς κατὰ τὴν κρίσιμον περίοδον ποὺ διερχόμεθα.

Ναί. Εἶχα τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν τιμὴν νὰ διοικῶ κατὰ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον τὸ II τάγμα κυρίως καὶ περιοδικῶς καὶ τὸ Ιον Τάγμα τοῦ 65ου Πεζ. Συντάγματος τῆς Χ Μεραρχίας. Τὸ Τάγμα μου ὡς καὶ ὁλόκληρον τὸ Σύνταγμα εἶχε συμπληρωθῇ εἰς τὴν ἐμπόλεμον σύνθεσιν του εὐθύς ἀμέσως μὲ τὴν ἐπιστράτευσιν τῆς 28-10-40 κατὰ μεγάλην πλειοψηφίαν ἀπὸ Ποντίους ἐφέδρους τῆς ἐπαρχίας Γιαννιτσῶν.

Προσῆλθον ὅλοι ἀμέσως μὲ προθυμίαν, μ’ ἐνθουσιασμόν καὶ μὲ ἠθικὸν ἀκμαῖον. Τὸ Σύνταγμα ἐκινήθη ἄνευ χρονοτριβῆς ἐκ τῆς περιοχῆς Γιαννιτσῶν διὰ τὸ Μέτωπον. Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀκόμη κατὰ τὴν σύντονον κοπιαστικὴν πορείαν, διεφάνησαν αἱ ἀρεταὶ τῶν Ποντίων στρατιωτῶν. Πειθαρχία, συνοχή, ἀντοχὴ μεγάλη, προσήλωσις εἰς τὸ καθῆκον. Παράλληλως πρὸς αὐτὰ μιὰ ἀμεριμνησία, μία εὐθυμία, ἓνα κέφι, ποὺ μᾶς ἔκαμνε νὰ μὴ αἰσθανώμεθα καμίαν κόπωσιν

σωματικὴν ἢ ψυχικὴν. Τὰ τραγούδια καὶ οἱ χοροὶ μὲ τὴν ποικιλίαν τῶν σκοπῶν καὶ τῶν ρυθμῶν, μὲ τὸ ἐντονον χρῶμα καὶ τὴν ἰδιοτυπίαν των, συνοδεύμενα μὲ τὴν ἀσίγαστη ποντιακὴν λύραν, κατὰ τὰς σταθμεύσεις ἢ καὶ τὰς προσωρινὰς ἀκόμη ὥρας στάσεις, ἀπιδίωκε κάθε κούρασιν καὶ ἐτόνωνε τὸ σῶμα καὶ τὸ φρόνημα.

Τὸ Σύνταγμα μας εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἀγῶνα μὲ τὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ φοβεροῦ Μόροβα τὴν 14-11-40. Ἐπρεπε νὰ ἦσασταν, ἀγαπητέ μου κ. Ἀκοῦλου, νὰ ἐβλέπατε, ὁρμὴν, ἡρωϊσμόν καὶ περιφρόνησιν τῶν κινδύνων ἀπὸ παιδιὰ, τὰ ὁποῖα διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν ζωὴν των ἐλάμβανον τὸ βάπτισμα τοῦ πυρός.

Οἱ ἄνδρες τοῦ Τάγματός μου καταλαμβάνοντες κατόπιν ἀλλεπαλλήλων σκληρῶν ἀγώνων τὰς διαδοχικὰς θέσεις τῶν Ἰταλῶν, θέσεις φύσει ὀχυρὰς ἐνισχυμένας καὶ μὲ χαρακώματα καὶ μὲ συρματοπλέγματα, ἐπροχώρησαν ἀποφασιστικῶς καὶ συνέλαβον δέκα πεδινὰ πυροβόλα, ἄνω τῶν ἑκατὸν αἰχμαλώτων, ὀγδόντα ἡμιόνους, πολυβόλα, ὀπλοπολυβόλα καὶ παντοῖα λάφυρα. Προχωροῦντες διαρκῶς καὶ καταδιώκοντες τὸν ἐχθρόν, συνέλαβον κατὰ τὰς ἐπομένας ἡμέρας καὶ ἄλλους αἰχμαλώτους καὶ λάφυρα, τὴν δὲ 23-11-40 εἰσῆρχοντο πρῶτοι εἰς Κορυτσᾶν. Θὰ ἐπήγαινε πολὺ ἐὰν ἐσυνέχιζα νὰ ἐκθέτω λεπτομερείας διὰ τὴν δρᾶσιν τῶν ἀνδρῶν τοῦ Τάγματος. Ἀρκοῦμαι μόνον νὰ σημειώσω ὅτι καθ’ ὅλον τὸ χρονικὸν διάστημα μέχρι τῆς γερμανικῆς εἰσβολῆς εἴτε κατὰ τὰς ἐπιθετικὰς εἴτε κατὰ τὰς ἀμυντικὰς ἐπιχειρήσεις καθ’

ὄλον τὸν δύσκολον ἐκείνον βραχὺν χειμῶνα τοῦ 40—41, παρ' ὅλας τὰς κακουχίας, τὰς ἐπισιτιστικὰς ἐλλείψεις κλπ ἐπέδειξαν θάρρος καὶ ψυχραιμίαν ζηλευτήν, ἡρωϊσμόν, αὐταπάρνησιν, καρτερίαν, ἀντοχήν εἰς τὰς στερήσεις, ἄδολον πατριωτισμόν, σεμνοὶ καὶ ἠθικοὶ εἰς ὅλας τὼν τὰς ἐκδηλώσεις. Δὲν θὰ ξεχάσω ποτὲ τὰ λόγια τοῦ ἐφ. ἱερέως Παπαθεοδώρου ἐξ Ἀρκαδίας τῆς Πελοποννήσου, ποῦ μοῦ ἔλεγε: «Μπράβο στοὺς Ποντίους. Δὲν εἶναι μόνον καλοὶ πολεμισταὶ, ἀλλὰ καὶ εὐλαβεῖς, προσηλωμένοι εἰς τὰ θεῖα».

Σχετικῶς μὲ τὴν φιλοξενίαν ποῦ παρέσχον οἱ παραμεθόριοι ποντιακοὶ πληθυσμοὶ εἰς τὸν Στρατόν μας κατὰ τὴν ἀποχώρησίν του ἐξ Ἀλβανίας μετὰ τὴν γερμανικὴν εἰσβολήν, ἔχω ἀκούσει πολλὰ τὰ καλὰ. Ἐμᾶς τὸ Σύνταγμα μας συνεπτύχθει πρὸς Μέτσοβον—Καλαμπάκαν καὶ δὲν ἔχω ἄμεσον καὶ προσωπικὴν ἀντίληψιν τοῦ ζητήματος. Δὲν παραλείπω ἐν τούτοις νὰ σᾶς ἀναφέρω ὅτι ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἐπιστρατεύσεως εἰς Γιαννιτσὰ καὶ κατὰ τὴν διαδρομὴν μας ἕως τὰ σύνορα, ἔβλεπες ἀπὸ τὰ ὀλόγυρα ποντιακὰ χωριὰ νὰ ἔρχονται φορτωμένοι γέροι καὶ γρη῏ες νὰ μᾶς φέρουν διάφορα τρόφιμα καὶ καπνὸ.

Περαινῶν τὴν ἐπιστολήν μου, ἤθελα, κ. Ἀκογλου, νὰ μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ προσθέσω καὶ τὰ ἑξῆς: Ἄν ἡ παρῶσα μου πρόκειται νὰ ἴδῃ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος εἰς ποντιακὸν ἔντυπον, ἐπιλαμβάνομαι τῆς εὐκαιρίας νὰ ἀπευθύνω ἐγκάρδιον φιλικὸν χαιρετισμόν καὶ τὴν ζωντανήν μου συμπάθειαν πρὸς ὅλους τοὺς συμπολεμιστάς μου τοῦ 65ου Πεζ. Συν)-τος, τῶν ὁποίων θὰ διατηρῶ πάντοτε μὲ συγκινοῦσαν νοσταλγίαν τὰς ἀρετὰς ὡς πολεμιστῶν, ὡς Ἑλλήνων, ὡς ἀνθρώπων.

Μετὰ φιλικῶν καὶ συναδελφικῶν
χαιρετισμῶν

ΦΙΛ. ΕΥ. ΒΑΚΑΛΗΣ

Ἀντ)ρχης ἐ. ἀ.—Δραγατσάνιου 4

Τοῦ κ. Δ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
(Σταυριῶτη)

Α'.—Ὁ πρόεδρος τῆς κοινότητος Αἰσύμης Ἀλεξ)πόλεως κ. Ἡλίας Εὐαγγελίδης ἐκ Κερασούντος μοῦ διηγήθηκε τὰ ἑξῆς:

«Μετὰ τὴν διάλυση τοῦ μετώπου τοῦ

Στρυμῶνα, μιὰ ομάδα ἀπὸ 40 στρατιῶτες, ὁπισθοχωροῦσε ὅπως μποροῦσε γιὰ νὰ φθάσῃ στὴ Θράκη. Ἦσαν ἀπὸ διάφορα χωριὰ τῆς περιοχῆς τοῦ Ἐβρου. Στὶς 18 τοῦ Ἀπρίλη ἔφτασαν ἀργὰ τὴ νύχτα εἰς τὸ χωριὸ Κίρκη (Κιρκά) κουρασμένοι καὶ νηστικοὶ ὅσο δὲ λέγεται. Ἡ πρώτη φροντίδα τοὺς ἦταν νὰ μάθουν ἂν ὑπάρχῃ ἐκεῖ γύρω κανένα ποντιακὸ χωριό. Τοὺς ὑπέδειξα τὴ Μαυρόπετρα, χωριουδάκι ἀμιγῆς ποντιακὸ μὲ 30 οἰκογένειες καὶ σὲ ἀπόστασιν πλέον τῆς μιᾶς ὥρας. Οἱ στρατιῶται δὲν χάσουν καιρό. Παρ' ὅλη τὴν κούρασιν καὶ τὴν πείναν, συνέχισαν τὴν πορεία τους μέσα στὸ σκοτάδι. Ταλαίπωρῆθηκαν 3 ὥρες μὰ ἔφτασαν στὴν Μαυρόπετρα σὲ ἐλπιεῖν κατὰστασιν. Τὸ χωριὸ ἀναστατώθηκε. Οἱ νυχτοφύλακες εἰδοποιήσαν ὅλους τοὺς χωριανούς γιὰ τὴν ἀφίξιν τῶν στρατιωτῶν μας. Τί γινόταν δὲν περιγράφεται. Συνερίζονταν ποιὸς θὰ πάρῃ νὰ περιποιηθῇ περισσοτέρους. Τοὺς πῆραν ὅλους στὰ σπίτια τους, τοὺς ἐπλεναν καὶ τοὺς ἔδωσαν καθαρὰ ροῦχα. Τοὺς πρόσφεραν πλούσια φαγητὰ καὶ τοὺς ἔβαλαν νὰ κοιμηθοῦν στὰ καλύτερα στρώματα ποῦ εἶχαν. Οἱ στρατιῶτες ἀποροῦσαν γιὰ τὴν περιποίησιν ποῦ τοὺς ἔκαμαν».

Τὴν ἐπομένη ἀφοῦ τοὺς περιποιήθηκαν πάλιν ὅπως πρέπει, τοὺς ὠδήγησαν σὲ ἄλλο ποντιακὸ χωριὸ τὴν Αἰσίμη. Ἐδῶ ὁ κ. Εὐαγγελίδης, ποῦ ἦταν καὶ τότε πρόεδρος τῆς κοινότητος ἔδειξε μεγάλο ἐνδιαφέρον. Ἀφοῦ περιποιήθηκαν τοὺς στρατιῶτες ὅσον πουθενὰ ἄλλοῦ, τοὺς ἐφοδίασαν μὲ τρόφιμα καὶ χρήματα καὶ τοὺς ἀπέστειλαν στὰ χωριὰ τους.

Β'.—Ὁ λοχίας Σαϊνίδης τοῦ Μιχαήλ ἀπὸ τὰ Κοῖλα Ἀλεξ)πόλεως διηγεῖται τὰ κατωτέρω:

«Ὑπηρετοῦσα στὸ Ἐπιτελεῖο τοῦ 81ου Συν)τος στὸ μέτωπο τοῦ Στρυμῶνα. Ὑστερα ἀπὸ τὴν παράδοσίν μας, οἱ Γερμανοὶ συγκέντρωσαν κάπου 200 στρατιῶτες καταγόμενους ἀπὸ τὴν Ἀν. Μακεδονίαν καὶ Θράκην. Μᾶς ἐπιβίβασαν σὲ φορητὰ βαγόνια καὶ φύγαμε. Ὅταν τὸ τρεῖνο, ἔφτασε στὶς Μουριές τὸ τί συνέβηκε δὲν περιγράφεται. Οἱ Πόντιοι κάτοικοι τοῦ χωριοῦ κατάκλυσαν τὸν σταθμὸ καὶ συνερίζονταν ποιὸς θὰ περιποιηθῇ καλύτερα τοὺς στρατιῶτες. Καὶ ἀπὸ τὰ παράθυρα τῶν βαγονιῶν ἔρριχναν στοὺς φαντάρους ὅ,τι εἶχαν τρόφιμα, γλυκίσματα, ροῦχα κ.λ. Ἐλάμ-

ΠΟΝΤΙΑΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Τὸ κρέας γριντζιλ ἔτον

Μίαν εἶνας Σαντέτες ἐκατῆβεν ἀσὴν Καλαμαρίαν τῇ Θεσσαλονίκῃ σὺ Ντεπὼ σὰ 1921 τῇ χρονίᾳς—ἀρ' ἀτήτε ὅταν ἔρθαμε πρόσφυγες—καὶ ἐσέβεν σὸ δεύτερον βαγόν'—σὸ πρῶτον ἐμπαιναν οἱ καλοφορεμέν'.

Δευτέρα πρωτὶ ἔτον καὶ ἀπὲς σὸ σεφέρτασιν εἶσεν ὀλίγον κρέας ἀσ' ὀψεζόνον τὸ φαγὶν καὶ ὀλίγον ψωμὶν γιὰ νὰ τρώῃ τὸ πρῶνόν-ατ γιὰτὶ ἔργεψεν γιὰ τὴ δουλείαν-ατ καὶ κι' ἔφαεν σ' ὀσπίτ.

Δίπλα-τ' κάθεται εἶνας γαρί, τῇ σκύλ' ἢ θαγατέρα, φιλιντρίκα. Πογιατισμέντσα καὶ πουδραρισμέντσα, ἐθαρρεῖς ἀσὰ Παρίσια ἔρθεν.

Ἄρ' ἐχπάστεν τὸ τράμ. Ἐβγαλεν ἐ Σαντέτες τὸ κομμάτ' τὸ κρέας κι' ἕναν φελὶν ψωμὶν κι' ἐρχίνεσεν νὰ τρώῃ. Δάκ' ἀπαδά, δάκ' ἀπακεῖ, σύρ' ἀπαδά, σύρ' ἀπακεῖ, ἅμα τὸ κρέας κι' ἀχπάεται ἀσὸ στούδ. Σίτια σύρ' ἀέτς καὶ δάκ', κάπως ἐποῖκεν κι' ἔφυεν τὸ κρέας ἀσὰ χέρια-τ, κι' ἐπῆεν, λάξ τεϊνέ, ἐντῶκεν σὸ κατσὶν τῇ γαρῆς.

—Ἄχ, κύριε, μ' ἐκόνατε χάλια, εἶπεν ἡ μάρσα κι' ἐμπουγγίεν.

Ὁ Σαντέτες πὰ τετ' τσιπ μὲ τὴν εὐγένειαν ἐκλῶσεν κι' εἶπεν :

—Παρτόν, ματάμα, τὸ κρέας γριντζιλ ἔτον. . . . ἐγὼ καπαγιάτ κι' ἔχω . . .

Σ. ΛΙΑΝΙΔΗΣ

Τὸ χρέος τῇ ἐρίφ

Ὁ Γ. ὁ Σουρμενέτες εἶχεν μαγαζίν, πακάλικον σ' ἕναν χωρίον τῇ Θράκης. Ἐναν ἡμέραν ἐμπαίν, ἕνας μουστερῆς νὰ ὀρωτὰ ντὸ χρέος ἔσ'. Ὁ Σουρμενέτες λῆει τὸν γυιόν-ατ.

—Νέπαι, ἀνοιξο καὶ τέρε τὸ τεφτέρι.

Ὁ παιδάς ἐνοιξεν τὸ τεφτέρ' κι' ἐράειπεν, ἐράειπεν, ἅμα κι' ἐπόρεσεν νὰ εὐρίξ' τὸ χρέος τῇ ἐρίφ.

—Πατέρα, κ' ἔσ' ἐσεμέ, εἶπεν.

—Νέπκι, πῶς κι' ἔσ' ; Ἐσ' ἐσεμέ . . .

—Πατέρα, εἶπεν ξὺν ὁ παιδάς, κι' ἔσ' ἐσεμέ, εἶπα-σε.

—Νέπαι, καλὰ τέρε, ἔσ' ἐσεμέ.

Ὁ μουστερῆς ἀρτοῦχ' ἐχάσεν τὴν ὑπομονήν-ατ.

—Γιὰ σταθέστέν, εἶπεν-ατς, ἐγὼ νὰ ἐσέν ἐσεσα, νὰ ἐσέν. Τὸ χρωστῶ δεκαπέντε χιλιάδες εἶν' νὰ, ἔπαρ-τα . . .

Δ. Κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
(Σταυριώτης)

βαναν χώραν σκηνὲς συγκινητικές. Μερικὲς γριουῦλες ἐκλαιαν καὶ ὅλων τὰ μάτια ἦταν δακρυσμένα. Μεταξὺ τῶν ἄλλων πρωτοστατοῦσε σὲ ἐκδηλώσεις ἡ Βασιλικὴ Κούση ἐκ Σουρμένων. Ἀκόμη καὶ οἱ σκληρόκαρδοι Γερμανοὶ ἔδειξαν κάποια συγκίνηση, βλέποντας τὸ θέαμα.»

Γ'.—Ὁ δεκανέας Πετρόπουλος Ἀναστάσιος τοῦ Νικολάου ἐκ Μαυρόπετρας Ἀλεξ)πόλεως ἀφηγεῖται:

«Στὸ Ἄργος Ὁρεστικὸ σταματήσαμε ὑποχωρώντας ἀπὸ τὸ Πόγραδετς. Οἱ Γερμανοὶ ἀφοῦ μᾶς ἀφώπλισαν μᾶς ἀφῆσαν ἐλεύθερους. Μὲ δυὸ συστρατιῶτες μου τὸν Χαράλαμπο Ἀδαμίδη ἀπὸ τὴν Κατερίνη καὶ τὸν Χρῆστο Καπαγερίδη ἀπὸ τὸ Δωρικὸ Ἀλεξ)πόλεως ξεκινήσαμε. Φτάσαμε στὸ χωριὸ Φιλῶτα. Ἐδῶ μᾶς ὑποδέχτηκαν σὰν παιδιὰ τους. Ὁ κ. Γεώργιος Ἀραβίδης Πόντιος μᾶς πῆρε στὸ σπῖτι του, ἔβαψε τὰ στρατ. ροῦχα μας καὶ μᾶς φιλοξένησε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρες (18. 19 καὶ 20 Ἀπριλίου 41)

πλουσιοπάροχα. Ἐπέμενε νὰ μᾶς κρατήσῃ ἀκόμη, ἀλλ' ἐμεῖς βιαζόμεστε νὰ πᾶμε στὰ σπῖτια μας. Φτάσαμε στὰ Γιαννιτσᾶ. Καὶ ἐδῶ ὁ Πόντιος Σταῦρος Ἀρχαζίδης μᾶς φιλοξένησε ἐπὶ τριήμερον. Στὰ Γιαννιτσᾶ χωρίσαμε καὶ καθένας τράβηξε γιὰ τὸ χωριὸ του.

»Ὑστερα ἀπὸ μέρες ἑφτάσα στὸ Παπράτι Σερρών. Οἱ Πόντιοι κάτοικοι εἶχαν ὀργανωμένη ὑπηρεσία γιὰ τὴν ὑποδοχὴ καὶ ἀποστολὴ τῶν ὑποχωρούντων στρατιωτῶν. Μοίραζον συσσίτιο, ἔδιναν τρόφιμα, ροῦχα κ.λ.π. Δυὸ νοικοκυραῖοι Πόντιοι ὁ κ. Ἡλίας Κουγιουμτζίδης καὶ ὁ κ. Χρῆστος Ἀδαμίδης λογόφερναν ποιὸς νὰ μὲ φιλοξενήσῃ. Γιὰ νὰ μὴν τοὺς δυσареστήσω παρέμεινα στὸ σπῖτι τοῦ πρώτου πέντε ἡμέρες καὶ στοῦ δευτέρου τρεῖς ἡμέρες. Γενικὰ ἡ στοργικὴ φιλοξενία τοῦ ποντιακοῦ στοιχείου εἶναι ἀνώτερη κάθε περιγραφῆς».

Ἀλε)πολις 15-4-52

Δ. Κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
(Σταυριώτης)

Οἱ νεοποντιακὲς ἐστίες

ΓΕΡΑΚΑΡΕΙΟ ΚΙΛΚΙΣ

Τοῦ ΑΛΕΚΟΥ ΚΟΝΤΟΕΙΔΗ

Δεκαπέντε χιλιόμετρα ἀνατολικῶς τοῦ Κιλκίς σὲ μιὰ ὥρα καὶ μαγευτικὴ τοποθεσία βρίσκεται τὸ Γερακαρεῖο. Οἱ κάτοικοί του—ἐξακόσια περίπου ἄτομα—εἶναι ὅλοι Πόντιοι καὶ ἐγκατασταθήκανε σ' αὐτὸ τὸ χωριὸ τὸ 1922. Προηγουμένως μόνο λίγα τουρκικὰ σπίτια ὑπῆρχανε. Ἡ δημιουργικὴ πνοὴ καὶ ἡ ἐργατικότητά που διέκρινε τοὺς νέους κατοίκους τῆς δὲν ἄργησε ν' ἀλλάξῃ σὲ λίγα χρόνια ὁλότελα τὴν ὄψιν του. Ὅλα τὰ τουρκικὰ σπίτια γκρεμιστήκανε καὶ στὴ θέση τους ξεπρόβαλαν καινούργιες οἰκοδομές. Ἡ ἀκαταστασία που βασίλευε προηγουμένως, ἐξαλείφτηκε κι' ὅλα τὰ σπίτια χτιστήκανε πάνω σὲ ὀρισμένο σχέδιο. Τὶς προάλλες ὁ μηχανικὸς τῆς ἀνοικοδομήσεως μου ἔλεγε:

—Μόνο στὸ Γερακαρεῖο ἀπ' ὅλα τὰ χωριά τοῦ Κιλκίς βλέπω τέτοια ὥρα καὶ σπίτια καὶ τέτοια ρυμοτομία.

Τὰ πηγάδια που προμηθεύανε πρωτύτερα νερὸ ἀντικαταστάθηκαν μὲ τέσσερις ὥραιες καὶ πεντακάθαρες βρύσες στὰ κεντρικὰ μέρη τοῦ χωριοῦ. Μὲ δικά τους ὁλότελα ἔξοδα—χωρὶς καμμιά ἐνίσχυση τοῦ κράτους—φτιάξαν καὶ τὸ διτάξιο δημοτικὸ σχολεῖο στὰ πρῶτα χρόνια τῆς ἐγκαταστάσεώς του.

Οἱ Πόντιοι κάτοικοί του, ἐργατικοὶ σὲ ἀφάνταστο βαθμὸ, ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ποικίλη καλλιέργεια. Ἀποδείχτηκε περὶτρανα πὼς ὁ καλύτερος τρόπος διαβιώσεως μιᾶς ἀγροτικῆς οἰκογενείας εἶναι ἡ ποικίλη καλλιέργεια. Ἡ μονοκαλλιέργεια (σιτάρι, ἡ καπνὰ) ἀποδείχτηκε ἐπιζήμια τὰ τελευταῖα χρόνια μὲ τὶς ἐξευτελιστικὰς τιμὰς. Μὲ τὴν ποικίλη καλλιέργεια ὁ γεωργὸς μπορεῖ νὰ ἀποκτήσῃ αὐτάρκεια σὲ ὅλα τὰ εἶδη. Στὸ Γερακαρεῖο π. χ. ὁ γεωργὸς μὲ τὰ 50 - 60 πάνω-κάτω στρέμματα γῆς, ἀσχλεῖται μὲ τὴν καλλιέργεια τοῦ σταριοῦ, τοῦ καλαμποκιοῦ, σουσαμιοῦ, λιναριοῦ, βαμπακιοῦ, τοῦ καπνοῦ. Κάθε οἰκογένεια ἔχει τὸ ἀμπέλι τῆς, τὸν κήπο τῆς, μὲ ὅλα τὰ λαχανικὰ καὶ ὅλα τὰ ὀπωροφόρα δέντρα, τὸ μποστάνι τῆς, τὴν κτηνοτροφία τῆς.

Τόση ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ ἐργατικότητά καὶ ἡ νοικοκυρῶσύνη τῶν κατοί-

κων που τώρα τὴν ἀνοιξὴ δὲν θὰ δῆς τὴν ἡμέρα οὔτε ἓναν στὸ μοναδικὸ καφενεῖο τοῦ χωριοῦ. Ἡ προοδευτικότητά καὶ ζωντάνια τους που προξενεῖ τὸ θαυμασμὸ ὅλων ὅσων ἐπισκέπτονται τὸ χωριὸ δὲν περιορίζεται μόνον στὰ παραπάνω. Μεγάλῃ ἀνάπτυξῃ καὶ πρόοδῳ σημειώθηκε στὸν συνεταιριστικὸ καὶ ἐκπολιτιστικὸ τρῆμα.

Ὁ Συνεταιρισμὸς τοῦ Γερακαρεῖοῦ εἶναι ὁ καλύτερος τοῦ Νομοῦ Κιλκίς. Μὲ τὴ βοήθεια τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς καὶ μὲ ἀτομικὲς οἰκονομικὰς εἰσφορὰς κατόρθωσε νὰ ἀποκτήσῃ ὅλα τὰ σύγχρονα γεωργικὰ μηχανήματα (ἀλωνιστικὴ μηχανή, δύο τρακτέρ, θεριστικὴ μηχανή, βενζινάρωτρα, σπαρτικὲς μηχανὲς κλπ. κλπ.). Κι' αὐτὰ σ' ἓνα χωριὸ που ὁ κληρὸς δὲν ὑπερβαίνει τὰ 50 - 60 στρέμ. κι' αὐτὰ ὅχι πολὺ γόνιμα.

Προκαλεῖ πραγματικὰ τὸν θαυμασμὸ πὼς αὐτοὶ οἱ λιγοστοὶ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ πέντε χρόνια μετὰ τὴν ἐγκατάστασή τους—χρόνια μιζέριας καὶ δυστυχίας—στὰ 1927 ἱδρυσαν Ἀθλητικὸ καὶ Μορφωτικὸ Σύλλογο μὲ ἀξιώσεις. Ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ ἀγάπη τους στὴν πρόοδο δὲν ἄργησε νὰ δώσῃ τοὺς καρπούς τῆς. Ἀπέκτησαν τὸν πρῶτο χρόνο κι' ὅλας τῆς ἱδρύσεως τοῦ Συλλόγου που ἔφερνε τὸν τίτλο «Ἀθλητικὸς καὶ Μορφωτικὸς Σύλλογος «Ἡ πρόοδος»», ἓνα κατάλληλο οἶκημα γιὰ τὶς θεατρικὲς παραστάσεις καὶ χοροὺς. Τὸ οἶκημα ἀρκετὸ γιὰ νὰ παίρνῃ ὅλους τοὺς κατοίκους μὲ μόνιμη σκηνὴ καὶ μόνιμα καθίσματα. Παράλληλα ἓνα ἄλλο εὐρύχωρο οἶκημα γινόταν ἡ λέσχη τοῦ χωριοῦ μὲ μιὰ βιβλιοθήκη που ἀριθμοῦσε 1.000 τόμους βιβλία. Τὸ Ἀθλητικὸ τμήμα ἐφοδιασμένο μὲ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα ἀθλητικὰ εἶδη. Κάθε χρόνο δινόταν πέντε-ἕξι θεατρικὲς παραστάσεις. Ἀνέβασαν στὴν σκηνὴ τὰ περισσότερα ἔργα τοῦ Περσινάδη, τοῦ Σπύρου Μελά, τοῦ Ζενόπουλου, τοῦ Μπόγρη κλπ. Ἔργα στὴν ποντιακὴ διάλεκτο ἀνέβασαν τὰ «Σκοτάδια» ἢ «Λαζάρ-ἀγᾶς», «Οἱ κωδωνᾶτοι βρυκόλακες» τὸ «Κρίμαν», «Τῆς τρίχας τὸ γεφύρι», «Ὁ

ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Ἡ Λεμόνα

Σήτ' ἐπέγνα μάλια μάλια
εἶδα κάμπια καὶ λειβάδια
καὶ ἀπὲς σὸ λειβαδόπον
ἔτον ἓναν πεγαδόπον
καὶ σὴ πηγαδὴ τ' ἀκρόπον
ἔστεκεν ἓναν δενδρόπον.
Ἔτον ὅλον φυλλωμένον
κ' ἀναράντζια φορτωμένον
Ἐπλωσα νὰ παίρω ἓναν
ἐχολίασταν ἡ Λεμόνα

Ντὸ χολιάσκεσαι Λεμόνα
ντὸ κακὸν εἶδες τ' ἐμόνα.
Πάσκημ τσάκωσα κλαδόπον,
πάσκημ μάραινα φυλλόπον.
Ἄν ἐτσάκωσα κλαδόπον,
νὰ τσακκῦται τὸ χερόπο-μ
κι' ἂν ἐμάραινα φυλλόπον,
νὰ μαραίνεται τὸ ψόπο-μ.
Ἔ, Λεμόνα, ἔ, Λεμόνα
Ἄχ νὰ ἔσουναι τ' ἐμόνα.

ἀγράμματος Δάσκαλος». Ὁ Σύλλογος
διαλύθηκε μὲ τὴν ἱδρυση τῆς Ε.Ο.Ν.

Ὑστερα ἀπὸ τὶς καταστροφές

Ὁ πόλεμος ἔφερε ἀνείπωτες καταστροφές στὸ χωριό, καὶ ἰδιαιτέρως ὁ τελευταῖος ἐμφύλιος σπαραγμός. Οἱ κάτοικοι ξεσπιτωθήκανε, τὰ σπίτια καταστραφήκανε, τὰ δέντρα ξερριζωθήκανε. Ἡ ἐπάνοδος τῆς εἰρήνης στὴ χώρα μας ἔδωσε τὴν δυνατότητα στοὺς κατοίκους νὰ δώσουν ξανά τὴν παληὰ προοδευτικὴ πνοή στὸ χωριό τους. Ζαναφτιάσανε τὸ καταστραμμένο νοικοκυριό τους, καινούργια σπίτια, καλύτερα κι' ἀπ' τὰ παληά, ὑψώθηκαν. Χιλιάδες δένδρα φυτευτήκανε. Τώρα φτιάχνουν καινούργια ἐκκλησία μὲ τὴ βοήθεια τῆς Μητροπόλεως. Τὸ νεκροταφεῖο τὸ περιφράξανε καὶ τὸ δεντροφυτέψανε μὲ κυπαρίσσια καὶ πεῦκα. Ὁ συνεταιρισμὸς σημειώνει ἄλματα. Δέκα νέοι φοιτοῦν στὶς Ἀνώτατες Σχολές καὶ πενταπλάσιοι στὸ Γυμνάσιο. Δὲν κατορθώθηκε ἀκόμη ἡ ἱδρυσις ἐκπολιτιστικοῦ συλλόγου. Παρ' ὅλα αὐτὰ οἱ νέοι τοῦ χωριοῦ κατόρθωσαν νὰ δώσουν δυὸ θεατρικὲς παραστάσεις σὲ τρεῖς μῆνες. (Γράφουμε γι' αὐτὸ στὴ σελ. 267).

Ἐπιτακτικὴ προβάλλει ἡ ἀνάγκη ἱδρύσεως συλλόγου ποὺ θὰ δώσῃ ἄπειρες δυνατότητες στοὺς νέους νὰ ἀναπτύξουν τὶς ἱκανότητές τους. Ἐπίσης πρέπει ὁ Συνεταιρισμὸς νὰ ἀποδώσῃ στοὺς νέους τὸ κτίριο τοῦ παλαιοῦ Συλλόγου τὸ ὁποῖο χρησιμοποιεῖ σήμερα σὰν ἀποθήκη τῶν γεωργικῶν του μηχανημάτων.

Γερακαρεῖο 28-4-52

ΑΛΕΚΟΣ ΚΟΝΤΟΕΙΔΗΣ

Ἐνα ἀνέκδοτο

ΔΕΝ ΚΙ' ΠΑΙΡΤΣ

Ὁ Φιραώντς ὁ Πόλης ἀσὴν Κατσερίνην ἔτον ὀρτάχς μὲ τ' ἄλλς ἐντάμαν σ' ἓναν ἀλωνιστικὴν μηχανήν. Ἐναν ἡμέραν ἐρώτησεν-ατον ὁ φίλος-ατ ὁ Ζαχαρέας.

—Πόλη, πόσον δίν-εσε σὸ μερτικό-σι;

—Πῶς κι' ὀκνεῖς, νέπαι, εἶπεν-ατὸν ἐκεῖνος. Ζατοῦ δὲν κι' δίν-εσε, νὰ δίν-εσε πᾶ, δὲν κι' παίρτς.

—Νέπρε, ἐπουσμάνεψα τ' ἐρώτεσα-σε, εἶπεν ὁ Ζαχαρέας. Ἄμα τὸ λάθος τ' ἐμόν ἐν. Σεμενλῆς τὸ εἶσαι ἔξερα-το.

Ξ. ΞΕΝΙΤΑΣ

ΕΝΑ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

Ἡ «Ἱστορία Σάντας τοῦ Πόντου» ΤΟΥ Μ. ΝΥΜΦΟΠΟΥΛΟΥ

Τοῦ Σ. ΛΙΑΝΙΔΗ

Ἡ Σάντα ἦταν μιὰ περιόχῃ τοῦ Πόντου ποὺ διακρίθηκε γιὰ τὴν ἀγάπη στὴν πρόοδο, γιὰ τὸν πολιτισμό, γιὰ τὴν εὐγένεια, τὴν ἀγάπη στὰ γράμματα καὶ στὶς ἐπιστῆμες, γιὰ τὴν φιλοξενία, τὴν καλωσύνη καὶ τὴν ἀπέραντη λεβεντοψυχία τῶν κατοίκων τῆς στοὺς εἰρηνικοὺς χρόνους.

Μὰ ἡ Σάντα ἦταν κι' ἡ μόνη ποὺ διακρίθηκε στὰ τελευταῖα μαῦρα χρόνια γιὰ τοὺς ἥρωϊκοὺς πολεμικοὺς ἀγῶνες τῆς.

Μόνα τους τὰ ἥρωϊκὰ παιδιὰ τῆς, πολέμησαν χρόνια ὁλόκληρα καὶ δὲν ἄφησαν βέβηλο ξένο ποδᾶρι νὰ πατήσῃ τὸ χῶμα τῆς. Δὲν λέω. Μπῆκαν τελευταῖα μέσα οἱ ἐχθροὶ, ἐξώρισαν ὅλους τοὺς Σανταίους, καιρὸ βαρυχειμωνιάς, ἔκαψαν τὰ χωριὰ μαζὺ μὲ τοὺς γέρους καὶ τίς γριές ποὺ δὲν θὰ ἄντεχαν στὸ βαρὺ δρόμο τῆς ἐξορίας μὰ ὁ Εὐκλείδης μὲ τὰ παλληκάρια του ἦταν ἐλεύθερο πουλὶ στὶς ἐλατόσπαρτες βουνοκορφές τῆς. Καὶ σὰν ἄρχισε ἡ Ἀνταλλαγή καὶ τὰ παλληκάρια τῆς Σάντας κατέβηκαν στὴν Τραπεζοῦντα νὰ μποῦν στὰ πλοῖα γιὰ τὴν ἐλευθερὴ πατρίδα, οἱ διώκται τους ξεχύθηκαν στοὺς δρόμους νὰ δοῦν ποιοὶ ἦταν οἱ ἀητοὶ αὐτοὶ ποὺ δὲν μπόρεσε ὁλόκληρο κράτος νὰ τοὺς δαμάσῃ. Αὐτὴ ἦταν ἐπιγραμματικὰ ἡ Σάντα.

Μιᾶς τέτοιας ἥρωϊκῆς καὶ πολιτισμένης πατρίδος τὸ μνημεῖο πάει νὰ λαξεύσῃ ὁ Μιλτιάδης Νυμφόπουλος, ὁ παλαίμαχος δημοδιδάσκαλος καὶ ὁ ἀκούραστος λαογράφος, μὲ τὸ δίτομο ἔργο του: «ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΑΝΤΑΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ».

Πόση χαρὰ καὶ πόση ἀγαλλίαση ἀλήθεια!

Ὕστερα ἀπὸ τὸ θαυμάσιο ἔργο τοῦ ἀγαπητοῦ μου φίλου Ζένου Ζενίτα: «Λαογραφικὰ Κοτρώρων» δὲν ὑπάρχει παρό-

μοιο ἔργο στὴν Ποντιακὴ Φιλολογία.

Τὸ ἔργο θὰ εἶναι δίτομο. Στὸν πρῶτο τόμο περιγράφεται ἡ Ἱστορία τῆς Σάντας ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τὸ 1924 ποὺ καταστράφηκε. Ὁ τόμος αὐτὸς θὰ εἶναι μιὰ πλήρης βαθύτερη καὶ πλατύτερη ἐξιστόριση ὅλων τῶν γεγονότων τῆς ζωῆς τῆς Σάντας ἀπὸ ὅσο ἔχουν ἱστορηθῇ ἀπ' τὸν ἀλησμόνητο Φίλιππο Χειμωνίδη τὸν ἄλλο ἱστορικό τῆς.

Ὁ δεῦτερος τόμος θὰ εἶναι καθαρὰ λαογραφικός, μὲ λεπτομερῆ ἐπισταμένη καὶ ἀκριβολόγο περιγραφὴ ὅλου τοῦ λαογραφικοῦ πλούτου καὶ ὅλης τῆς ποικιλίας καὶ τῆς φολκλορικῆς ἰδιοτυπίας τοῦ τόπου.

Ὡς συμπλήρωμα δὲ τοῦ ὅλου ἔργου θὰ ἀκολουθήσῃ τρίτος τόμος μὲ ἑβδομήντα δημοτικὰ τραγοῦδια τῆς Σάντας τονισμένα στὴν βυζαντινὴ παρασημαντική.

Ἄν λάβῃ κανεὶς ὑπ' ὄψιν πῶς γιὰ τὴν συλλογὴ τοῦ ὕλικου, τὴν τακτοποίησίν του καὶ γιὰ τὴν συγγραφὴ τοῦ ἔργου αὐτοῦ ὁ ἀκάματος λαογράφος μας Μιλτιάδης Νυμφόπουλος ξώδεψε σαράντα χρόνια τῆς ζωῆς του, μπορεῖ εὐκολὰ νὰ ἐννοήσῃ τὸν πλοῦτο τῆς ὕλης του καὶ τὸν ἄθλο τῆς ὑπομονῆς καὶ ἐπιμονῆς του.

Συγχαίροντας ὁλόψυχα τὸν ἀκάματο πνευματικὸ ἐργάτη εὐχόμεσθε τὸ δυνατό του παράδειγμα τῆς ἀπύθμενης ἀγάπης πρὸς τὴν γενέτειρά του —γιατὶ μόνο τέτοια ἀγάπη δημιουργεῖ τέτοια ἔργα— καθὼς καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ φίλου μου Ζένου Ζενίτα νὰ μιμηθοῦν κι ἄλλοι Πόντιοι, ἄνθρωποι τῆς πέννας καὶ τοῦ λογισμοῦ καὶ νὰ στήσουν κι' αὐτοὶ τέτοια μνημεῖα στὶς χαμένες πιά πατρίδες τους, πλουτίζοντας καὶ τὴν ποντιακὴ λαογραφία ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν λαογραφικὴ ἐπιστήμην ἀφ' ἑτέρου.

ΣΙΜΟΣ ΛΙΑΝΙΔΗΣ

Μιά ωραία πρόταση

ΠΟΝΤΙΑΚΟ ΚΕΝΟΤΑΦΙΟ

Τοῦ ΞΕΝΟΥ ΞΕΝΙΤΑ

ΣΥΝΑΖΟΝΤΑΙ μέ στοργή τὰ ἱστορικά, τὰ λαογραφικά, τὰ γλωσσικά καὶ τὰ λοιπὰ μνημεῖα πολιτισμοῦ τοῦ Πόντου, πού δημιουργήθηκαν καὶ ἀναπτύχθηκαν στο πέρασμα εἰκοσιπέντε καὶ πλέον αἰώνων. Μὲ τὸ ἔργο αὐτό, ὅσο ἀποθησαυρίστηκε καὶ ὅσο θὰ κατορθωθεῖ νὰ περισωθεῖ, τοποθετεῖται καὶ προσδιορίζεται ἡ ὑπόσταση καὶ ἡ δράση τοῦ λαοῦ μας μέσα σὲ ὀρισμένο χρόνο καὶ συγκεκριμένο γεωγραφικὸ χῶρο. Προσφορά χρήσιμη στὴν ἔρευνα τῆς ἐπιστήμης, ὠφέλιμη καὶ πολύτιμη γιὰ τὸ Ἔθνος.

Ναί, ὠφέλιμη καὶ πολύτιμη. Γιατὶ εἶναι γνωστό, πῶς ἔθνη καὶ λαοὶ πού δὲν ἔχουν πολιτισμὸ νὰ ἐπιδείξουν, αἰσθάνονται ἐπιτακτικὴ τὴν ἀνάγκη καὶ μέ κάθε τρόπο προσπαθοῦν νὰ σοφιστοῦν καὶ νὰ δημιουργήσουν—ἀκόμα καὶ μέ πλαστογραφίες καὶ μέ πλαστοπροσωπίες—θρύλους, ἱστορία καὶ παραδόσεις γιὰ τὸ παρελθόν, μέ τὸ σκοπὸ νὰ ἐδραιώσουν τὴ θέση τους μέσα στο γεωγραφικὸ χῶρο πού βρίσκονται ἢ καὶ γιὰ ν' ἀπλωθοῦν σὲ χῶρες πού ἐπωφθαλμιοῦν καὶ τολμοῦν νὰ διεκδικοῦν. Ζέρομε δὲ ὅλοι πόσα ἔθνη ἐρίζουν γιὰ τὴν καταγωγή τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάντρου καὶ ἄλλων ἐπιφανῶν ἀντρῶν τῆς ἱστορίας.

Ἀποτελεῖ, λοιπόν, ἡ μνήμη καὶ ὁ σεβασμὸς τῶν περασμένων ἐκδηλώσεων τῆς ζωῆς γενικὰ τῶν προγόνων—δίχως ἀρχοντοχωριατισμοὺς—ὁρο βασικὸ καὶ συντελεστὴ κεφαλαιώδη γιὰ τὴν ἐπιβίωση ἑνὸς λαοῦ, γιατί κατοχυρώνει τὰ δικαιώματά του στὴ ζωή, φρονηματίζει, καὶ χαράζει εὐδιάκριτα τὸ δρόμο γιὰ τὴ μελλοντικὴ πνευματικὴ καὶ ὕλική πρόοδο καὶ προκοπή, γιὰ τὴν ἀνέλιξή του, γιὰ τὰ πεπρωμένα του.

Οἱ σκέψεις αὐτές, πού δὲν ἔχουν νὰ διεκδικήσουν καμιὰ πρωτοτυπία, μᾶς ἐθέρμαναν καὶ πάλι ἀπ' ἀφορμὴ μιᾶς ἐξομολόγησης καὶ συνακόλουθης μιᾶς πρότασης, πού μᾶς ἐμπιστεύθηκε ὁ φίλος καὶ συμπατριώτης Χαρ. Λ. Ψωμιάδης. Ἄς ἀφουγκραστοῦμε τὸν πόνο του.

Πολὺ ταχτικὰ τὸν ἔβλεπα καὶ τὸν βλέπω τὸ φίλο καὶ συμπατριώτη. Πνεῦμα ἀνήσυχο. Πάντα κάτι θάχει νὰ μοῦ πεῖ, πού ν' ἀφορᾷ τὰ κοινὰ τῶν Ποντίων, κάτι πού

νὰ θυμίζει τὴ χαμένη Πατρίδα μέ τὴ ζωὴ τῆς τὴν ἰδιότυπη, τὴν ἀξέχαστη. Νοσταλγὸς ἀθεράπευτος, πασκίζει νὰ βρεῖ τὴ λύτρωση στὶς ἀναμνήσεις καὶ σὲ ὅ,τι σχετικὸ λέγεται καὶ γράφεται: Σὲ κάθε ἐκδήλωση θεατρικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ. Σὲ ὅ,τι νέο καὶ σὲ ὅποια πληροφορία μᾶς φέρνουν, τώρα τελευταῖα, εὐλαβικοὶ προσκυνητές, μακάριοι συμπατριῶτες, πού ἐπισκέπτονται μέ ἄδεια τὴ γενέτειρα κ' ἐπιστρέφουν ἀπὸ «τ' ἅγια χῶματα»...

Ἀπὸ δυὸ χρόνια, καὶ πιὸ πρὶν ἀκόμα, δὲν τὸν ἀφήνει ἡσυχία μιὰ σκέψη, ἑνας ὀραματισμὸς, μιὰ ἔμμονη ἰδέα. ὅπως κατάντησε τελευταῖα. Τὸν κυνηγáει καὶ στὸν ὕπνο του καὶ στὸ ξύπνιο του. Δὲν ἀποφασίζει καὶ νὰ ἐμπιστευτεῖ τὸ στοχασμὸ του σὲ κανένα. Δὲν ἔχει τὸν τρόπο καὶ νὰ τὸν ὑλοποιήσει· νὰ τὸν ἐκθέσει. νὰ τὸν παρουσιάσει στὸ κοινό, νὰ ξομολογηθεῖ, νὰ κάμει τὴν ἐκκλησίαν του. Τὸ εἶχε πάντα σὸ νοῦ του—καθὼς μέ βεβαιώνει—νὰ μοῦ τὸν ἐμπιστευτεῖ τὸν καθημὸ του, νὰ ξαλαφρώσει τὸ βάρος ἀπὸ τὴν ψυχὴ του. Νὰ μέ παρακαλέσει ν' ἀναλάβω νὰ γίνω διερμηνέας γιὰ τὸν πόνο του, γιὰ τ' ὄνειρό του μέ τὰ σχέδια πού κάνει γιὰ τὴν πραγματοποίησή του.

Λοιπόν: Ἡμέρα Σάββατο, 23-2-52, ὥρα 10 τὸ πρωῒ. Καὶ μάλιστα Ψυχὸσάββατο. Νῆναι συμπτωματικὴ ἡ ἡμέρα; Ποιὸς ξέρει; Τὸν συνάντησα στὸ στέκι του. Κοντὰ στὸν Ἀη-Γιώργη τὸν Καρύτση. Εἶπαμε τὰ συνηθισμένα. Ἔτυχαν καὶ ἄλλοι συμπατριῶτες ἐκεῖ. Λὲς καὶ μέ καρτεροῦσε αὐτὴ τὴ φορὰ ἐπιτοῦίω. Παρατάει τοὺς ἄλλους. Μπαίνει στὸ πράτσο μου. Μὲ ὀδηγεῖ καὶ πᾶμε καὶ καθίζουμε κοντὰ ἐκεῖ στὸ γαλακτοπωλεῖο, ὁδὸς Πραξιτέλους 5. Δείχνει ταραγμένος. Εἶναι συγκινημένος. Δὲν εἶναι δύσκολο νὰ νοιώσει κανεὶς πῶς σκέψεις πληθωρικὲς συνωθοῦνται στὸ μυαλό του, ποιά πρώτη νὰ βγεῖ, γιὰ ν' ἀποσυμφορηθεῖ ἢ βουρκωμένη ψυχικὴ του διάθεση. Συνέρχεται σὲ λίγο. Καὶ ἀρχίζει. Τὸ ὕφος του ἔχει κάτι τὸ ὑποβλητικόν.

—Ὁ παππούς μου, λέγει, ὁ πατέρας μου καὶ δυὸ μου μικρὰ ἀδελφάκια, πεθάνανε μέσα

σ' ένα χρόνο, στὰ 1917, στὴν ἔξορία, στὴν πατρίδα, καὶ θάφτηκαν ἐκεῖ. Ἦρθαμε ἐδῶ πρὶν ἀπὸ τριάντα χρόνια. Δὲν ἔχω, δυστυχῶς, καὶ καμιά τους φωτογραφία, νὰ βρῶ σ' αὐτὲς κάποια ψυχικὴ ἀνακούφιση. Καὶ εἶμαι, τὸ ξέρεις, φωτογράφος, ποὺ φωτογραφίζω τῶρα ὅλον τὸν κόσμον. Κάνομε, βέβαια, σύμφωνα μὲ τὶς παραδόσεις μας, τὰ μνημόσυνά τους. Κ' ἡ μάνα μου, κάθε φορὰ ποὺ ἔρχεται ἡ ἐπέτειο τῆς γιορτῆς τους, κάνει φαγητὰ γιὰ τοὺς γέροντες, κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς πατρίδας καὶ δίνει σιτοῦ φτωχοὺς, καὶ μοιράζει ζαχαρωτὰ στὰ παιδιὰ τῆς γειτονιᾶς. γιὰ τὶς ψυχοῦλες τῶν μικρῶν μου ἀδελφῶν.

»Ὅμως αὐτὰ ὅλα δὲν ἱκανοποιοῦν τὴν ψυχὴ, δὲ μοῦ χαρίζουν τὴν ποθητὴ λύτρωση. Κι αὐτὸ τὸ νοιώθω περισσότερο, ὅταν τυχαίνω σὲ κηδεῖα ἐδῶ, ἢ τὰ Ψυχασάββατα καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ὅταν πηγαίνουν ὅλοι στὰ νεκροταφεῖα μὲ τὰ λουλούδια τους, κοντὰ στοὺς δικούς τους, σὰ νὰ σμίγουνε μαζί τους, ἀνάβουν τὸ κεράκι τους, καίνε τὸ λιβάνι τους, κάνουν τὸ τρισάγιό τους!... Τότε εἶναι ποὺ μὲ πιάνει τὸ πικρὸ παρῆπνο!

Μὲ τὰ τελευταῖα λόγια, λυγáει, ἡ φωνὴ τοῦ φίλου καὶ βλέπω νὰ ὑγραίνονται τὰ μῦτια του. Σέβομαι τὴ συγκίνησή του, ποὺ κοντεύει νὰ μὲ συνεπάρει. Σωπαίνομε κ' οἱ δύο. Σὲ λίγο:

—Καλὰ τοῦ λέγω, μὲ τόνο σταθερὸ στὴ φωνή μου, γιὰ νὰ τοῦ δώσω καιρὸ νὰ ἡρεμήσει. Ὅλοι τὰ περάσαμε καὶ ὅλοι μας τὸν ἔχομε καὶ τὸν δοκιμάζομε αὐτὸν τὸν πόνο. Μὰ τί θέλεις νὰ γίνῃ; Αὐτὴ ἦταν ἡ τύχη μας. Αὐτὰ μᾶς εἶχε γραμμένα ἡ Μοίρα μας...

Ἀναστενάζει συγκρατημένα καὶ σὰν νὰ ξαλάφρωσε κάπως, συνεχίζει ἀργά, ἐλέγχοντας κάθε λόγο ποὺ ξεστομίζει:

—Ναί, σωστά, ἦτανε γραφτό μας.

»Ὅμως στὸ χέρι μας εἶναι, νομίζω, νὰ τὴν ἀναπληρώσομε κάπως αὐτὴ τὴν ἔλλειψη. Ἀκουσε νὰ δεῖς: Ἐγινε ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος. Σκοτώθηκαν ξένοι στρατιωτικοὶ καὶ σὲ ξένες χῶρες. Εἰρήνευσε ὁ κόσμος. Καὶ κάθε κράτος ἔστειλε καὶ πῆρε μὲ τιμὲς τὰ ὅστ' αὐτῶν τέκνων του. Τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ μετὰ τὸ δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Κ' ἔρχονται οἱ Ἀγγλοὶ, οἱ Ἰταλοὶ καὶ οἱ Γερμανοὶ καὶ πάρουν τὰ ὅστ' αὐτῶν παιδιῶν τους, ποὺ σκοτώθηκαν ἢ πέθαναν στὴν Ἑλλάδα, γιὰ νὰ τὰ θάψουνε στὴν πατρίδα τους σὲ τιμη-

τικὰ κοιμητήρια καὶ μανσωλεῖα. Ἐμεῖς, βέβαια, δὲν μπορούμε νὰ τὸ κάνομε αὐτό. Δὲν εἶναι τὸ ἴδιο πράγμα μ' ἐμᾶς. Μπορούμε ὅμως νὰ κάνομε κάτι ἄλλο. Κάτι τὸ συμβολικόν, ποὺ νὰ συμπληρώνει κάπως τὸ κενόν.

—Γιὰ λέγε, πῶς τὸ ἐννοεῖς;

—Ἐχομε στὸν Πόντο ἑξὶ μητροπολιτικὲς ἐπαρχίαι: Τραπεζοῦντος, Ροδοπόλεως, Χαλδεῖας—Κερασοῦντος, Κολωνίας, Νεοκαισαρείας—Κοτυώρων καὶ Ἀμασειας. Λοιπόν, ἀπὸ τὸ ἱερὸ τῶν μητροπολιτικῶν ναῶν τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν νὰ στείλομε νὰ πάρομε ἀπὸ λίγο χῶμα. Νὰ ἀνεγείρομε ἐδῶ, στὴν Ἀθήνα, στὸ Α' Νεκροταφεῖο, ἓνα κενοτάφιο, ὅπου νὰ ἐναποτεθεῖ τὸ χῶμα αὐτό, ποὺ θὰ συμβολίζει συνολικὰ τὴ γῆ τῆς Πατρίδας, τοῦ Πόντου, ὅπου εἶναι θαμμένοι ἀπὸ αἰῶνες ὅλοι οἱ πρόγονοί μας. Ἐτσι νομίζω πῶς θὰ δοθεῖ κάποια οὐσιαστικὰ ἱκανοποιητικὴ ἀνταπόκριση στὸ ἐσώτερο αἶτημα, κάποια παρήγορη θεραπεία στὸ Παμποντιακόν, πιστεύω, παρῆπνο, ἀπέναντι στὴ σκληρὴ μοίρα μας. Θὰ μπορούν νὰ προσέρχονται ἐκεῖ, σὰ σὲ προσκύνημα εὐλαβικόν, οἱ Πόντιοι ὅλης τῆς Ἑλλάδας καὶ οἱ ἀπόδημοι τοῦ ἐξωτερικοῦ. Καὶ κάθε χρόνο, ἓνα ἐτήσιο μνημόσυνο, σὲ ἡμέρα ποὺ θὰ ὠρίσουν οἱ ἀρμόδιοι, ἐκεῖ στὸ κενοτάφιο, θὰ εἶναι ὅ,τι πρέπει καὶ ὅ,τι μᾶς ἐπιβάλλεται νὰ κάμομε, γιὰ νὰ ἀπαλύνει ἡ ταλαιπωρημένη ψυχὴ μας, γιὰ νὰ βροῦμε τὴν ποθητὴ παρήγορη λύτρωση στὴν ἐκπλήρωση ἑνὸς ἱεροῦ καθήκοντος. Ἄν εἶναι νὰ πραγματοποιηθεῖ παρόμοιο ἓνα ἔργο, διαθέτω, ὡς πρώτη δόση, ἓνα ἑκατομμύριο δραχμὲς καὶ ἓνα ἀσημένιο κιβώτιο, ὅπου θὰ ἐναποτεθεῖ τὸ χῶμα ποὺ θὰ κοιμιστεῖ ἀπὸ τὴν Πατρίδα.

Τὸν πόνο τοῦ μᾶς ἐμπιστεύτηκε ὁ φίλος καὶ συμπατριώτης. Τὶς σκέψεις του καὶ τοὺς στοχασμούς του μᾶς ἀνάπτυξε. Τὸν πλοῦτο τῆς ψυχῆς του μᾶς παρουσίασε, ἀπλὰ καὶ ἀνεπιτήδευτα. Ἀξίζουν, νομίζομε, νὰ προσεχτοῦν καὶ νὰ μελετηθεῖ ἡ πραγματοποίησή τους ἀπὸ τὰ Σωματεῖα μας, ἀπὸ τοὺς ἀρμοδίους.

Ἐμεῖς, συμμερίζομαστε τὸν πόνο του, καί, «κατ' ἀρχήν», ἐπιδοκιμάζομε καὶ ἀσπάζομαστε τὶς ἀπόψεις του. Γι' αὐτὸ καὶ μὲ προθυμία τὶς προσυπογράφομε.

ΖΕΝΟΣ ΖΕΝΙΤΑΣ

ΕΥΘΥΜΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Ἡ προξενήτρα

Δωμάτιο κάπως πλούσια ἐπιπλωμένο. Δείχνει τὴ νεοπλουτικὴ ἀνεση. Ἡ Ἐριφύλη, ἡ κυρία τοῦ σπιτιοῦ, συζητᾷ μὲ ἀνεκτικότητα καὶ συγκατάβαση μὲ τὴν Παρθενόπη, μιὰ «τζαζοῦ» τῆς γειτονιάς.

ΠΑΡΘΕΝΟΠΗ : Νὰ ἐξέρτς, γουρπᾶντς Ἐριφύλη, ὅταν ἕναν ἡμέραν κι' ἔρχουμαι νὰ ἐλέπω-σε, ἐκεῖνο ἡ ἡμέρα ἡμέρα-μ κι' ἔν.

ΕΡΙΦΥΛΗ : Καὶ ἐγὼ πὰ πάντα περιμένω-σε, τ' ὁσπίτι-μ ἀνοιχτὸν ἐν γιὰ τεσέν.

ΠΑΡΘΕΝΟΠΗ : Νὰ εἶσαι καλὰ καὶ ὁ Θεὸν νὰ δί-σε πάντα ὅ,τι θέλτς μὲ τ' ἀτὸ τὸ χρυσὸν τὴν καρδιά-σ... Ἐγὼ νύχταν ἡμέραν παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ δί-σε ὕ-γειαν καὶ νὰ χαίρεσαι τὰ παιδία-σ καὶ τὸν ἄντρα-σ.

ΕΡΙΦΥΛΗ : Εὐχαριστῶ, Παρθενόπη, νὰ εἶσαι καλὰ. Ὁ Θεὸν πὰ ἀπὸν σατὸ τὴν καρδιά-σ νὰ δί-σε τὰ χίλια εὐλογίας.

ΠΑΡΘΕΝΟΠΗ : Ἀρ' νὰ λελεύω καὶ τὸν Θεόν, σατὸν ἔχομε πάντα τὰ ἐλπίδας... Ἀμα ὁσήμερον ἐξέρτς, Ἐριφύλη, κατ' ἕναν ἔμορφον μυστικὸν ἔχω νὰ λέγω-σε.

ΕΡΙΦΥΛΗ : Κιὰ πέ-α, ἀφοῦ ἐν καλὸν κι' ἔμορφον...

ΠΑΡΘΕΝΟΠΗ : Ὅταν θὰ λέγω-σα, τὰ μυτία-σ καὶ τὰ συτία-σ θὰ γελοῦν.

ΕΡΙΦΥΛΗ : Ἀρ, πέ-ατο, ἔβγαλες τὴν ψή-μ...

ΠΑΡΘΕΝΟΠΗ : Μὴ φογᾷσαι, ἡ ψή-σ ἀέτς εὐκόλα κι' ἐβγών'... Ἀρ' ἄκσον...

ΕΡΙΦΥΛΗ : Ἐσύ, Παρθενόπη, σκανιάς καὶ τὸν διάβολον...

ΠΑΡΘΕΝΟΠΗ : Εὐρα ἕναν πολλὰ καλὸν παιδὶν γιὰ τὴν θαγατέρα-σ, τὴν Ἀφρον...

ΕΡΙΦΥΛΗ : Καὶ ποῖος ἐν ἀτὸς ὁ παιδάς; Ἀξίζ;

ΠΑΡΘΕΝΟΠΗ : Ἀνάμνον ὀλίγον καὶ θὰ χάντς τ' ἀχούλια-σ ὅταν θ' ἀκοῦς ποῖος ἐν... τίνος παιδὶν ἐν καὶ ἀπὸ ποῦ ἐν ἡ πινά-τ...

ΕΡΙΦΥΛΗ : Πέ-ατο, Παρθενόπη, ἐφσύρ-σες-με, ἃ θὰ παλαλοῦμαι...

ΠΑΡΘΕΝΟΠΗ : Ὁ παιδάς ἐν ὁ Στοφορίκας τῇ Γοργόρ...

ΕΡΙΦΥΛΗ : Τίνος Γοργόρ;

ΠΑΡΘΕΝΟΠΗ : Τῇ ἐπίτροπου τῇ ἐκκλησίας-εμουν.

Τοῦ κ. Ι. Δ. ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ

ΕΡΙΦΥΛΗ : Ἀέτς πὲ γιὰ νὰ ἐγρικῶ.

ΠΑΡΘΕΝΟΠΗ : Ὁ Στοφορίκας τὰ τριάντα πέντε ἀκόμαν κι' ἐπάτεσεν, ἔμορφος, ὕψηλός, τὰ ὀμάτια-τ ἄμον καυκία, ἕναξά μόνον ποὺ κοτζίζ... Ἀτὸ κι' πειράζ... Ὁ ἄγουρον χρυσοκούβαλος ἃς ἐν καὶ μ' ἕναν μάτ' ἃς ἐν... Γιὰ τὴν Ἀφρον ἕναν κι' ἕναν ἐν...

ΕΡΙΦΥΛΗ : Τὸν Θεό-σ ἂν ἀγαπᾷς, Παρθενόπη, κανεῖται. Ἀκσον κι' ἐμέν. Τὴν θαγατέρα-μ, ἀγαπᾷ-την πέντε χρόνια κι' ἀδᾷ ὁ Γιάννης, ὁ λυριτζῆς. Παλαλὰ ἐφτάει ἀποπίσ-ατς. Ἐγὼ, νὰ λέγω τὸ σωστόν, ἐκεῖνον θέλω, θέλει-ατον καὶ ἡ Ἀφρο-μ... Νέος ἐν, ἔμορφος καὶ τὰ εἰκοσπέντε πα ὁπέρτς ἐγόμεωσεν-ατ. Ὁ γέρον ἕναξά μουρδουλίζ', ἄμα ἐγὼ τσουπώνω τὸ ὑτόμαν-ατ. Ὁ Γιάννης ὕστερα κανὰν κι' ἔσ', νιὰ γονέους, νιὰ ἀδέρφια... Ἀτὸς καὶ ἡ λύρα-τ.

ΠΑΡΘΕΝΟΠΗ : Κρίμαν σ' ἐσέν, Ἐριφύλη, ἐγὼ πα ἔλεγα πὼς ἐπεὶ ἀχούλ ἐεῖς... Θ' ἀφίντς τὸν ἐσεμένον καὶ θὰ πᾶς νὰ δίης τὴν προκομέντσαν καὶ τὴν ἔμορφον τὴν θαγατέρα-σ σ' ἐκεῖνον τὸν ἀνευλόγετον καὶ τὸν τινισαγμένον...

ΕΡΙΦΥΛΗ : Ἀνάγκην κι' ἔχω ἀσὰ παράδες, ἐγὼ ἔχω... Θὰ παίρ-ατον σώγαμπρον... καὶ θὰ εἶναι ὀλια τ' ἐκεينوῦ... Κι' θὰ παίρω τὸν κοτσὸν καὶ τὸν σουφρωμένον σὴν Ἀφρον, ποὺ καὶ τὰ δέκα ὀχτὼ ἀκόμαν καλὰ-καλὰ κι' ἐγόμεωσεν.

ΠΑΡΘΕΝΟΠΗ : Γιὰμ ἐν ἀκόμαν μωρόν... ἃς νταντατανίζωμ-ατην.

ΕΡΙΦΥΛΗ : Ἐξ ἀπαδᾷ, ἔξ, ἀφορισμέντσα γαρή... Ἐρθες νὰ τυλίγς-με νὰ δίγω τὴν θυγατέρα-μ σ' ἕναν εἰδωλον.

ΠΑΡΘΕΝΟΠΗ : Νὰ ἐντρέπεσαι, εἰδωλον ἐν ἡ θαγατέρα-σ μ' ἐκεῖνα τὰ γαρδίλια τ' ὀμμάτια-τς...

ΕΡΙΦΥΛΗ : Ἀνάθεμά-σε, ἔξ, ἐσύ πάντα ἀέτς ἔσνε, ἀσκεμόστομος. Γιὰ τ' ἐκεῖνο κ' ἐθέλνα νὰ ἔρχουσεν καμμίαν σ' ὁσπίτ...

ΠΑΡΘΕΝΟΠΗ : Ναι ἐγὼ, κι' ἐλέπς, εἶδα-σε κι' ἐλιγῶθα... Τὴ τεῖρμεντζῆ ἡ θαγατέρα κι' εἶσαι; Μ' ἐλέπς ἀτώρα π' ἐποίκετεν χρήματα ἀσὴ μαύρην ἀγοράν.. Πρῶτα τὸ στόμαν-εσουν ἐβρώμανεν ἀσὴν πείναν...

ΕΡΙΦΥΛΗ (τὴν σπρώχνει) : Ἐξ, ἔξ,

Τριάντα χρόνια νέας ζωής

«ΤΙ ΝΑ ΓΡΑΨΟΥΜΕ;»

Μιά απάντηση τοῦ κ. Γ. Θ. ΚΑΝΔΗΛΑΠΤΗ

Τὸ κύριο ἄρθρο τοῦ προηγουμένου τεύχους μας με τίτλο : «Τί νὰ γράψουμε» βρῆκε θερμὴ ὑπόδοχή στοὺς συνεργάτες καὶ ἀναγνώστες μας. Ἐκεῖ μέσα διατυπώσαμε τὴν ἄποψη ὅτι παραλλήλως με τὴν περισυλλογὴ τοῦ ἄφθονου λαογραφικοῦ ὕλικου τοῦ Πόντου, πρέπει νὰ ἀρχίσῃ ἀπ' τοὺς Ποντίους διανοομένους ἢ ἐξιστόρηση, ἢ ἔκθεση τῆς τριαντάχρονης ζωῆς μας ἐδῶ εἴτε με τὴ μορφή ἀπλῆς ἀφηγήσεως εἴτε διηγημάτων, ποιημάτων κλπ. Καθένας θὰ ἔχῃ κάτι νὰ μᾶς πῇ, με τὸν τρόπο του ἀπ' τὴν καινούργια ζωὴ ποὺ ἀρχίσαμε με πολὺ δύσκολες συνθήκες στὰ χωριὰ καὶ στὶς πολιτεῖες. Πρῶτος ὁ σεβαστὸς λαογράφος μας κ. Γ. Θ. Κανδηλάπτης, ἐπικροτεῖ τὴν ἀποψὶ μας, παρ' ὅλο ὅτι ἡ ὁμοφωνία του αὐτὴ δὲν εἶναι πλήρης—ὅπως θὰ δῇ ὁ ἀναγνώστης στὴν ἐπιστολὴ του ποὺ παραθέτομε ὁλόκληρη—γιατὶ περιορίζει τὸ θέμα πάλιν στὴν περιοχὴ τοῦ Πόντου καὶ δὲν τὸ ἐπεκτείνει στὶς νέες ποντιακὲς ἐστῖες ποὺ δημιουργήθηκαν στὴ Μεγάλῃ Πατρίδα, στὴν Ἑλλάδα. Πιστεύομε ὅμως ὅτι αὐτὸ ἐγίνε μᾶλλον ἀπὸ παραδρομὴ καὶ ὄχι ἀπὸ ἀντίθεση ἢ συμβιβασμὸ πρὸς τὴν ἰδική μας τοποθέτηση.

Ἄλεξ-πολις τῇ 3-4-1952

Ἀξιότιμε κ. Γ. Λαμπιδῆ

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 9φ τεύχει τοῦ ὑφ' ὑμᾶς περιοδικοῦ (σελ. 225) ὁ ἐν Καστανιᾷ τῆς Βερροίας φίλος συνάδελφος Εὐστάθιος Ἀθανασιάδης, ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ περικοπῆς ἐπιστολῆς μου, δημοσιευθεῖσης ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ τοῦ ἀνα χειρός σου—τεύχους περὶ ἀναληγσίας τῶν εὐπόρων Ποντίων ὡς πρὸς τὴν περιφρούρησιν τῶν κινδυνευόντων πατρίων, ἔγραψε τὴν φράσιν: « Ἀλλὰ τί νὰ γράψω»; Ὁ Ἀθανασιάδης εἶναι εἰς ἐκ τῶν ὀλίγων λαογράφων τοῦ Πόντου, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ

ἀναθεματισμέντσα... τζαζοῦ, τὸ χωρίον ἐσέγκες ἀπὸν ἀφκά...

ΠΑΡΘΕΝΟΠΗ: Ἀνάθεμα κι' ἐσὲν καὶ τὸ σπῖτι-σ καὶ τὴν θαγατέρα-σ... Τζαμι γαπουσοῦν θὰ ἐφτάγ-α καὶ *κι' θὰ πατῶ ἀπὲς...

(Ἡ Ἐριφύλη τὴν πιάνει ἀπ' τὰ μαλλιά καὶ τὴν τραβάει ἔξω. Ἡ Παρθενόπη τὴ χτυπάει).

ΕΡΙΦΥΛΗ: Χάθ' ἀπαδακὲς... χουρζουλόσπαχτος... (βγαίνουν τραβῶντας ἡ μιὰ τὴν ἄλλη).

(ΑΥΛΑΙΑ)

Ι. Δ. ΖΙΦΙΛΙΝΟΣ

τῶν πολλῶν ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευθέντων εἰς ποντιακὰ περιοδικὰ ἐμβριθῶν μελετῶν καὶ δι' ἃς κρίνεται ἄξιος εὐγνωμοσύνης καὶ τιμῆς. Ἀλλ' ἡ φράσις: «Τί νὰ γράψω», νομίζω, ὅτι τυγχάνει ἄτοπος καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ ἔρκους τοῦ καλῆμου του, προκειμένης, μάλιστα, περὶ τῆς γενεθλίου αὐτοῦ γῆς, τῆς περιλαήτου Σάντας, ἥτις ὡς ἄλλη δημοκρατία, ἄλλο Νέον Σοῦλι, ἐν μέσῳ ἀτιθάσων ἐχθρῶν με ἐνδοξον παρελθόν καὶ τόσους ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας τῶν κατοίκων ἀπὸ τῆς ἀλώσεως μέχρι τῆς ἀνταλλαγῆς διέπρεψεν ἔθνοπρεπῶς. Ἐπομένως δὲν ἔπρεπε νὰ ἤρχετο εἰς τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἢ ὡς ἄνω φράσις.

Ἄλλως τε γνωρίζομεν πάντες ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ περιοδικοῦ «Ποντιακὸν» εἶναι εὐρὺ καὶ δὲν πρέπει τὸν κύκλον τῶν μελετῶν μας νὰ περιορίσωμεν μόνον εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς μας ἀλλ' εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ Πόντου, ὅπου ἐκίστη γωνία, βράχος, πηγὴ, παρεκκλήσιον, γέφυραι, σχολεῖα, φρούρια, ὁδοὶ περικλείουσι κείμενα ὁλόκληρα, ἕξια μελέτης, διότι ὁ Πόντος ὡς εὐρισκόμενος εἰς τὸ μεταίχμιον τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους καὶ τῶν ἀντιπάλων Ἀσιατικῶν φυλῶν ὑπῆρξε χώρα περισπούδαστος, ὡς προέκριναν πλὴν πολλῶν ἄλλων καὶ 150 γηγενεῖς ἡμέτεροι διανοοῦμενοι καὶ ὦν τὰς γνώμας κατέχω καὶ ἐξ ὧν παραθέτω ἐν-

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΜΟΥΣΗ

Α' ΠΡΑΞΗ.—Κατὰ σειράν: Στ. Δεληκάρης (καθήμενος), Όλ. Τσομίδου Ν. Σπανίδης (δρθιοι), Κ. Σιαμίδης Όλ. Κυριακίδου, Στ. Ξανθόπουλος (καθήμενοι καὶ δρθιος).

ΣΤΗ

ΣΤΟ ΚΙΛΚΙΣ

Στο Γερακαρείο Κιλκίς δόθηκαν στις 22 και 23 Ἀπριλίου δύο παραστάσεις με τὸν «Ξενιτέα» τοῦ κ. Φ. Κτενίδη. Στὴ φωτογραφία, ἐκτὸς τῶν ἐρασιτεχνῶν καὶ ἄλλου κόσμου, διακρίνονται οἱ βουλευταὶ κ. κ. Μ. Τσσουνίδης (ΕΠΕΚ), Περτσινίδης (ΕΣ) καὶ ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητος Φ. Κοντοειδής.

Τὴν πρώτη ἡμέρα τοῦ Πά-
ρετικῆ καὶροῦ, ὁ Ποντιακὸς ἔ-
τὴν Πάτρα. Ἡ φωτογραφία
στὸ Ξυλόκαστρο ὅπου ἔγινε
τὸ πασχαλινὸ

Η ΚΩΜΩΔΙΑ «ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ»,

π

ΜΟΝΙΑΗ

ΑΤΡΑ

Γ' ΠΡΑΞΗ.—Στὸ πρῶτο πλάνο διακρίνονται : Ὁλ. Τσομίδου, Στ. Δεληκάρης, Ὁλ. Κυριακίδου, Ἡλ. Μαυρόπουλος, Κ. Σιαμίδης, Β. Ζαρωτιάδου, Ν. Σπανίδης, Π. Σαραφίδης, Μαρ. Λεωνίδου.

ΣΤΗ ΦΛΩΡΙΝΑ

(20 Ἀπριλίου) με ἓνα ἐξαιρετικὸς Ὁμιλος ταξίδευε γιὰ θηκε κατὰ τὴν ἡμίωρη στάση τσούγκρισμα τῶν αὐγῶν καὶ αἰνὸ γλεντάκι.

Στὴ Φλώρινα ἰδρύθηκε Ποντιακὴ Λέσχη με τὶς ἐνέργειες τῶν ἐκεῖ Ποντίων καὶ τοῦ Νομάρχου κ. Ε. Καντζᾶ. Στὴ φωτογραφία, Πόντιοι ἔξω ἀπ' τὸ οἶκημα τῆς Λέσχης με τὸ Νομάρχη στὸ μέσον φωτογραφίζονται γιὰ τὸ «Ποντιακόν».

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ

Θ. ΚΑΝΟΝΙΔΗ: Οί πρόσφυγες (διασκευή Γ. Τσουλφᾶ).—Μουσική κωμωδία.—Ποντιακός Θεατρικός Όμιλος Ἀθηνῶν—Θέατρον «Ρέξ»—Κοτοπούλη—6 Ἀπριλίου 1952.

Ὑστερα ἀπ' τὴν πρώτη ποντιακὴ ἐπιθεώρηση: «Ἐλᾶτεν, πολλὰ θὰ γελᾶτεν...», τοῦ κ. Χ. Δημάρχου καὶ τῆς ταπεινότητός μου, ποὺ ἀνεβάστηκε ἀπ' τὸν Ποντιακὸ Θεατρικὸ Όμιλον Ἀθηνῶν στὶς 26 Δεκεμβρίου 1950 καὶ θεωρήθηκε ὡς «πραγματικὸς ἄθλος» (Ε. Τομπούλης) καὶ ὡς πρῶτο εἶδος ποὺ δοκιμάζεται καὶ ἐπιτυγχάνει καὶ ὡς προπαρασκευή (ἐτοιμάστηκε σὲ 20 ἡμέρες), ἓνα δεύτερο ἔργο τῆς ἰδίας ὑφῆς μετὰ τὴν ἐπιθεώρηση ἦλθε νὰ προσθέσῃ στὸ ἐνεργητικὸ τοῦ Όμιλου ἓναν δεύτερο καὶ ἴσως μεγαλύτερο ἄθλος: ἡ μουσικὴ κωμωδία τοῦ Θ. Κανονίδη: «Οἱ πρόσφυγες» ποὺ τὴν διασκεύασε στὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα ὁ κ. Γ. Τσουλφᾶς.

Ἡ κωμωδία αὐτὴ δὲν ἔχει φυσικὰ κανέναν πολὺπλοκο μῦθο, καμμιά συνταρακτικὴ ὑπόθεση. Εἶναι ἓνα κομμάτι τῆς προσφυγιᾶς, ἓνα ἐλάχιστο μῦθος τῆς τραγικῆς συμφορᾶς τῶν λαῶν, ποὺ κυνηγημένοι, γυρεύουν λαχανιασμένοι καὶ ἀγωνιώδεις, μιὰν ἀνάπαυλα, μιὰν ἀπανεμιὰ γιὰ νὰ ἡσυχάσουν. Εἶναι μιὰ στιγμή —ἀπ' τὸ ἀπέραντο χρόνον— ποὺ τὴ ζήσαμε ποιοὺς λίγο, ποιοὺς πολὺ μέσα στοὺς πολεμικοὺς καπνοὺς καὶ στὰ διασταυρούμενα πυρὰ μιᾶς τρομακτικῆς ἐξεγέρσεως.

Ὁ συγγραφεὺς στὸ ἔργο του αὐτὸ δὲν συλλαμβάνει τὸ καθολικὸ δράμα τῆς προσφυγιᾶς ποὺ ἄρχισε νὰ παίζετο ἀπ' τὸ 1919 κιόλας καὶ δὲν ἀναφέρεται στὸ μεγάλο ἀνθρώπινο κύμα ποὺ ὀρμητικὸ καὶ ἀγωνιώδες πλημμύριζε τὰ ἑλληνικὰ λιμάνια καὶ τὶς «καραντίνες». Οἱ «πρόσφυγές του» εἶναι ἀπ' τοὺς Ἑλληνες ἐκείνους ποὺ ἔμειναν «πίσω», δὲν ἦλθαν μετὰ τὸ μεγάλο κύμα καὶ ἀφοῦ εἶδαν καὶ ἀπόειδαν, ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴ Ρωσία γιὰτὶ ἐκεῖ «νὰ ζῇ κανεὶς κ' ἐπορεῖ...» καὶ νὰ ἔλθουν στὴν Ἑλλάδα.

Αὐτὸς εἶναι ὁλος ὁ «μῦθος» τοῦ ἔργου. Ἀπλὸς, χωρὶς ἀπρόοπτες ἐξελίξεις.

Ἀλλὰ σὲ ἔργα τέτοιου εἴδους δὲν ζητάει κανεὶς ἓναν ἀληθοφανῆ, ἐδραιωμένο στὴ ζωὴ καὶ στὶς περιπλοκὲς τῆς μῦθο. Ὁ θεατὴς τῶν μουσικῶν αὐτῶν ἔργων, θέλει, μέσα στὴ μουσικὴ, στὶς εὐθυμες καὶ ἀπίθανες ἐξελίξεις, στοὺς σατυρικοὺς στίχους νὰ βρῇ μιὰ «λύτρωση» ἀπ' τὴν καθημερινότητα. ἓναν τρόπο χαρούμενης ἀναπολήσεως καὶ, ἂν θέλετε, μνημονικῆς ἀποκρυσταλλώσεως ὠρισμένων στιγμῶν τῆς ζωῆς του.

Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ τὸ ἔργο κατὰφερε νὰ δώσῃ τὴν εὐθυμὴ νότα μετὰ τὴν ποικίλη ὠραία μουσικὴ (διαλεχτὰ κομμάτια ἀπὸ διάφορες ὁπερέττες καὶ εὐθυμὴ ξένη μουσικὴ), καὶ τὰ ἄλλεπάλληλα κωμικὰ ἐπεισόδια καὶ νὰ κἀνῃ σὲ πολλοὺς νὰ θυμηθοῦν — μέσα σ' αὐτὸ τὸ εὐθυμο περιβάλλον — τὸ κοντινὸ παρελθὸν μετὰ τὶς σκληρές, τὶς βασανιστικὲς τοῦ πλευρές.

Ἡ μουσικὴ κωμωδία εἶναι ἓνα δύσκολο εἶδος καὶ θέλει ἐξησκημένους ἡθοποιούς γιὰ τὸ ἐπιτυχημένο ἀνέβασμά της. Καὶ ὁμως ὁ Ποντιακὸς Θεατρικὸς Όμιλος Ἀθηνῶν δὲν δίστασε μπροστὰ στὶς δυσκολίες. Ἀνέλαβε τὴν πραγματοποίηση τοῦ ἄθλου καὶ τὸν ἔφερε μετὰ ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία ὡς τὸ τέλος. Οἱ χθεσινοὶ ἐρασιτέχνες, τὰ παιδιὰ ποὺ δὲν ἤξεραν οὔτε ἀπὸ μουσικὴ, οὔτε ἀπὸ ὁπερέττες, ἀνέβηκαν ἐπάνω στὴ σκηνὴ καὶ ἔπαιξαν θαυμάσια μπροστὰ στὸ κατάπληχτο κοινόν. Φυσικὰ γιὰ τὴν ἀπόδοση αὐτὴ δὲν πῆραν ὑπόψιν τοὺς κόπους. Ἐντατικὲς πρόβες μετὰ τραγούδια χωρὶς τὴν πλήρη ὀρχήστρα, προσαρμογὴ πρὸς τὸ νέο θεατρικὸ εἶδος, ἐναλλαγὴ τῶν φωνῶν κλπ. ἀπαίτησαν ἐξαιρετικοὺς κόπους. Μόνον μιὰ φορὰ ἔγινε δοκιμὴ μετὰ ὁλόκληρην τὴν ὀρχήστρα.

Ὁ κ. Νίκος Σπανίδης, ὁ κ. Παναγιώτης Σαραφίδης, ἡ δις Ὀλυμπία Τσομίδου ἔδωσαν τὸν τόνο τοὺς στὴν ἐπιτυχία τοῦ δύσκολου αὐτοῦ ἔργου ὅπως καὶ τὸ γεμᾶτο παίξιμο τοῦ ἀκούραστου τοῦ ἐνθουσιώδους κ. Σταύρου Δεληκάρη. Ἡ κ. Ὀλγα Κυριακίδου παρ' ὅλο τὸ μικρὸ ρόλο τῆς ἔδωσε τὸ δικό της ἰδιαιτέρο ποντιακὸ χρῶμα στὴν παράσταση. Ἡ δις Λεωνίδου δυσκολεύθηκε

κάπως νὰ προσαρμοσθῇ στὸ νέο θεατρικὸ εἶδος γιατί καὶ ἡ φωνή της δὲν τῇ βοήθησε πολὺ, ἀλλὰ δὲν ἔπεσε διόλου ἀπ' τὸ προηγούμενο σημεῖο ἀνόδου της. Ὁ κ. Θ. Τσομίδης ἐξαιρετικὸς στὸν μπουφόνικο ρόλο του, ὅπου διαπρέπει πάντα. Ὁ κ. Ε. Βουτυρᾶς, καλλιτέχνης μὲ ἐξαιρετικὸ ταλέντο, ἔδωσε στὸ μικρὸ ρόλο του τὴν πνοή τῆς τέχνης. Οἱ Γ. Σαρακενίδης, Στ. Ξανθόπουλος, Κ. Σιαμίδης, Β. Ζαρωτιάδου καλοὶ στοὺς μικροὺς ρόλους τους. Ὁ Ἡλίας Μαυρόπουλος, ὁ λυράρης ἔπαιξε καλὰ.

Ὁ Ὅμιλος πρέπει ν' ἀποκτήσῃ μιὰ εὐκολία προσαρμογῆς σὲ κάθε εἶδος θεάματος γιατί δὲν μπορεῖ πάντα νὰ παίξῃ ὁλοκληρωμένα ἔργα πρόζας τὰ ὁποῖα σπανίζουν ὁλοένα. Τὰ μουσικὰ θεάματα, τὰ ποικίλα προγράμματα, πρέπει νὰ βρίσκονται στὸ ρεπερτόριο του πάντα γιατί αὐτὰ εἶναι εὐπρόσδεκτα ὅχι μόνο ἀπ' τὸ ποντιακὸ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ πλατὺ κοινό.

Γ. Λαμψίδης

Ο ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΟΡΓΑΣΜΟΣ ΣΤΟ ΓΕΡΑΚΑΡΕΙΟ ΚΙΛΚΙΣ

ΕΠΕΙΔΗ ξέρω ὅτι μόνο τὸ «Ποντιακὸ» δημοσιεύει κάθε ποντιακὴ θεατρικὴ κίνηση σὰς γράφω λεπτομερῶς γιὰ τὴ θεατρικὴ κίνηση τοῦ χωριοῦ μας

Στὶς 3 Μαρτίου 1952 δόθηκε ἓνα εἶδος ποντιακῆς ἐπιθεωρήσεως μὲ τὸ παρακάτω πρόγραμμα: «Ὁ ἀγράμματος δάσκαλος» μονόπρακτος κωμωδία. Δύο

σκέτς τοῦ κ. Γ. Λαμψίδη: «Τὰ καπνὰ» καὶ «Ἡ Μαρούσια σὴν Κοινότηταν», «Θὰ πάω σὴν Ἑλλάδαν» σκέτς τοῦ Γ. Τσουλφᾶ, σατυρικὲς ἀπαγγελίες: «Ὁ γέρον καὶ ἡ γραία» κλπ., τραγούδια καὶ χοροὶ μὲ μεγάλη ἐπιτυχία. (Γιὰ τὸ συγγραφέα τοῦ «Ἀγράμματος δάσκαλου» ὑπάρχει ἀμφισβήτηση. Ἐγὼ ἀπ' ὅ,τι ξέρω εἶναι ἔργο τοῦ Γιάννη Χρυσοστομίδη, ἑνὸς ἀπ' τὴν Καλαμαριά πού πέθανε πολὺ νέος. Τὰ «Ποντιακὰ Φύλλα» ἔγραψαν πὼς διεκδικεῖ ἄλλος τὴν πατρότητά του. Στὰ «Π.Φ.» τὰ ἔστειλα ἐγώ).

Στὶς 22 καὶ 23 Ἀπριλίου δόθηκε παράστασις μὲ ἔργο τὸν «Ξενητέα» τοῦ Φίλωνος Κτενίδου. Ἡ παράσταση σημείωσε πολὺ μεγάλη ἐπιτυχία. Συνέπεσε καὶ ἡ πανηγυρὶς τοῦ χωριοῦ καὶ ὑπῆρχε μεγάλη συρροή κόσμου ἀπὸ τὰ γύρω χωριά καὶ ἀπὸ τὸ Κιλκίς. Τὴν παράσταση τὴν τιμήσανε μὲ τὴν παρουσία τους οἱ δύο Πόντιοι βουλευτὲς τοῦ Κιλκίς κ. κ. Μ. Τοσουνίδης (τῆς Ε.Π.Ε.Κ.) καὶ Περτσινίδης (τοῦ Ε.Σ.). Οἱ ἐρασιτέχνες ἤθοποιοὶ ἀπέδωσαν θαυμάσια τὸ ρόλο τους. Οἱ κ. κ. βουλευτὲς στὸ τέλος τῆς παραστάσεως ἐκφράσανε τὸν θαυμασμό τους γιὰ τὸ ἄρτιο παίξιμό τους καὶ προτεινάνε ὅπως ὁ Ὅμιλος δώσῃ τὴν παράσταση αὐτὴ καὶ στὸ Κιλκίς ὑπὸ τὴν προστασία τοῦ κ. Νομάρχου καὶ τὴν ἰδική τους. Παίξανε οἱ: Π. Κοτσαλίδης (Μῆτος), Γ. Κωνσταντινίδης (Τότον) (ἔπαιξε μὲ τὸν κ. Σπανίδη στὴν Ρωσσία στὸν ἴδιο θίασο), Κ. Φραγκοζίδης (Γιάν-

Μιὰ ἀκόμα σκηνὴ ἀπ' τὴν Α' πράξη τοῦ ἔργου «Πρόσφυγες» μὲ τὴν Β. Ζαρωτιάδου, τὸν Θ. Τσομίδη, τὸν Π. Σαραφίδη καὶ τὸν Ε. Βουτυρᾶ.

Οἱ ἀναγνώστες μας κι' ἐμεῖς

Π ο ν τ ι α κ ῆ ς φ ω ν ῆ ς

Σὲ κάθε τεῦχος θὰ δημοσιεύωμε τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ γράμματα τῶν συνεργατῶν καὶ ἀναγνωστῶν μας.

Μικροφιλοτιμία καὶ ἐγωϊσμός

Ἄλεξ)πολις τῇ 4-4-1952

Φίλτατε κ. Γ. Λαμψίδη,

Μὲ χαρὰν ἔλαβον καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 9 τεῦχος τοῦ προσφιλοῦς «Ποντιακοῦ» καὶ ἐπιμελῶς διεξῆλθον τοῦτο. Εὐχαριστῶ δὲ διὰ τὰ ὅσα ἐξ εἰλικρινοῦς ἀγάπης κινούμενοι ἐγράψατε δι' ἐμὲ τὸν ταπεινῶς ἐργαζόμενον πρὸς διάσωσιν τῆς ἱστορίας τοῦ ἀλησμονήτου Πόντου. Εὐχομαι ὅπως ὁ Ὑψιστος σᾶς ἐνισχύσῃ εἰς τὸ παντὸς ἐπαίνου τοῦτο ἔργον σας, ὅπερ ἔάν σήμερον ἡ μικροφιλοτιμία καὶ ὁ ἐγωϊσμός τῶν ἐθελotuφλούντων παραβλέπει αἱ μέλλουσαι γενεαὶ θὰ εὐλογοῦσι τὸ ὄνομά σας καὶ θὰ τιμήσωσι τὴν μνήμην σας. Τοῦτο εἶναι ἴδιον τῶν Ἑλλήνων τὰ μνημόσυνα νὰ ποιήσωσι μετὰ θάνατον, ὅπερ λυπη-

ρόν, διότι εἰς τὰ τοιαῦτα ἔργα εἰς τὸ κοινὸν ἀποβλέποντα χρειάζεται ἡ πάντων συνδρομή.

Σχετικῶς περὶ τῆς δημοσιεύσεως τῆς σκιαγραφίας τοῦ ἀειμνήστου πατρός σας δὲν ἀξίζω εὐχαριστιῶν διότι τοῦτο ἦτο εἰς εὐσεβῆς μου πόθος καὶ τοῦτον ἐξεπληρώσατε ὑμεῖς διὰ τῆς δημοσιεύσεως. Σᾶς εὐχαριστῶ.

Ἄνευ ἐτέρου διατελῶ μὲ ἀγάπην καὶ ἐκτίμησιν

Γ. Θ. ΚΑΝΔΗΛΑΠΤΗΣ (Κάνις)

Συμπαραστάτης τὸ «Ποντιακὸ»

Γερακαρεῖο 29-4-1952

Ἀγαπητὲ κύριε Λαμψίδη,

Μὲ ἰδιαίτερη χαρὰ διάβασα τὸ γράμμα σας ποὺ πῆρα πρὶν ἀπὸ λίγες μέρες. Δὲν σᾶς ἔγραψα ἀμέσως γιατί περίμενα νὰ τελειώσουμε μὲ τὴν θεατρικὴ παράσταση ποὺ σᾶς γράφω λεπτομερῶς (στὴ θεατρικὴ στήλῃ). Μοῦ ἔκανε

νες), Ἰωάν. Ἀθανασιάδης (Δῆμος), Μαρ. Ἀνδρεανίδου (Βαρβάρα), Κίτσα Κοκκίδου (Σωτήρα), Χρυσούλα Ἀπατζίδου (Πηνή) καὶ Φούλα Ἀβραμίδου (Ἀνθή). Τὸ προϊόν τῆς παραστάσεως διετέθη γιὰ τὴν ἀνέγερση τῆς ἐκκλησίας.

Καὶ ἡ κίνηση τοῦ Νομοῦ Κιλκίς

Μία πρωτοφανὴς θεατρικὴ κίνηση παρατηρεῖται σ' ὅλα σχεδὸν τὰ χωριά τοῦ Νομοῦ Κιλκίς καὶ ἰδιαίτερος στὰ ποντιακὰ χωριά. Καὶ τὸ μικρότερο χωριουδάκι φιλοδοξεῖ νὰ ἔχῃ τὸ θεατρικὸ του Ὀμίλο. Δὲν ὑπάρχουνε ὁμῶς Σύλλογοι κι' αὐτὸ δυσκολεύει πολὺ τὴν ἐλεύθερη ἀνάπτυξη κάθε πρωτοβουλίας. Ἡ θεατρικὴ κίνηση θὰ σταματήσῃ βέβαια τώρα τὸ καλοκαίρι λόγῳ τῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν. Γιὰ τὸ φθινόπωρο σκεπτόμαστε νὰ δώσουμε ἄλλη μιὰ ποντιακὴ ἐπιθεώρηση μὲ βάση τὰ σκέτς τοῦ κ. Γ. Λαμψίδη. Τὰ σκέτς ποὺ δημοσιεύετε στὸ «Ποντιακὸ» εἶναι θαυμάσια καὶ νὰ συνεχίσετε τὴ δημοσίευσή.

Ἀλέκος Κοντοειδής

ΣΤΗ ΝΕΑ ΣΑΝΤΑ

Διὰ πρώτην φορὰν ἐφέτος ἐορτάσθη εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου παρουσία τῶν Κοινοτικῶν ἀρχῶν, τῶν γονέων καὶ κηδεμόνων τῶν μαθητῶν, ἡ ἐορτὴ τῆς Ἑλληνίδος μητέρας.

Ἐν ἀρχῇ ὠμίλησε διὰ μακρῶν ἡ δασκάλα Δ)νίς Γαλάτεια Βελισσαράτου, ἡ ὁποία ἐξῆρε τὴν προσωπικότητα τῆς Ἑλληνίδος μητέρας, καὶ τὴν κοινωνικὴν αὐτῆς ἀποστολήν.

Περιέγραψε τὴν αὐθόρμητον συμμετοχὴν τῆς εἰς τοὺς Ἑθνικοὺς Ἀγῶνας, διατρανώσασα, τὸν ψυχικόν της πόνον διὰ τὴν κατακράτησιν τῶν ἀρπαγέντων Ἑλληνοπαίδων εἰς τὰς δορυφόρους χώρας.

Κατόπιν ἀπηγγέλθησαν ἐπιτυχῶς ποιήματα ἀφιερωμένα εἰς τὴν λατρείαν τῆς Ἑλληνίδος μητέρας.

Εἰς τὸ τέλος τῆς ἐορτῆς ὁ Δ)τῆς τοῦ Σχολείου κ. Πανταζίδης Χρ. καὶ τὸ λοιπὸν διδασκτικὸν προσωπικὸν ἐδέχθησαν τὰ συγχαρητήρια τῶν παρισταμένων.

Λ. Λαζαρίδης

ἐξαιρετική ἐντύπωση τὸ ἐνδιαφέρον σας γιὰ τὴν προσπάθειά μας ἐδῶ πάνω καὶ τὸ ἐνδιαφέρον σας αὐτὸ μᾶς δίνει περισσότερο θάρρος γιὰ νὰ τὴ συνεχίσουμε καὶ νὰ τὴν ἐπεκτείνουμε. Τὸ γράμμα σας τὸ διάβασα σ' ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ Ὀμίλου ποὺ χαρήκανε πολὺ γιὰ τὰ καλά σας λόγια καὶ σᾶς εὐχαριστοῦνε.

Τὸ «Ποντιακὸ» τὸ ἀγάπησα καὶ τὸ ἐκτίμησα ἀπὸ τὸ πρῶτο τεῦχος ἀκόμη. Ἡ ἐκδοσὴ του καὶ σὰν ἰδέα καὶ σὰν πράξη εἶναι ὑπέροχη. Καθρεπτίζει τὴν σύγχρονη ποντιακὴ δραστηριότητα. Εἶναι τὸ μέσον μὲ τὸ ὁποῖον μποροῦμε νὰ δεῦμε τί κάνουν οἱ ἄλλοι Πόντιοι, σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τοῦ Πολιτισμοῦ καὶ τῆς Τέχνης. Ἀπὸ μέρους μου σᾶς ὑπόσχομαι ὅτι θὰ σᾶς βοηθήσω ὅσο μπορῶ. Διατυπώνω καὶ ἐγὼ τὴν ἴδια εὐχὴ μὲ τοὺς ἄλλους φίλους τοῦ «Ποντιακοῦ»: Νὰ βγαίνει πιὸ συχνά.

A. KONTOEIDHS

Παράπονα καὶ ἐξηγήσεις

Ἀγαπητέ μας Λαμπρίδη

Λέγω «ἀγαπητέ μας» γιὰτὶ ἡ λέξις αὐτὴ μεῦ φαίνεται πιὸ εἰλικρινὴς ἀπ' τὸ «κύριε».

Ἄν καὶ ἔπρεπε πρὸ πολλοῦ νὰ σᾶς γράψω καὶ νὰ ἔχωμε τακτικὴ ἐπικοινωνία μὲ τὸ περιοδικὸ ποὺ ἐκδίδεται τῇ φροτίδι σας, ὅμως αἱ πολλαὶ βιωτικαὶ ἀσχολίαι μου δὲν μοῦ τὸ ἐπέτρεψαν.

Ἔχω τὴ γνώμη ὅτι ἓνα περιοδικὸ ποὺ ἔχει περιορισμένο χαρακτήρα καὶ ἀπευθύνεται σὲ ἓνα ὠρισμένον κύκλον, ὅπως ἓνα ποντιακὸ περιοδικό, δὲν μπορεῖ νὰ συντηρηθῇ μόνον μὲ τὰς συνδρομὰς ἀλλὰ πρέπει νὰ τύχη καὶ βοηθημάτων ἀπὸ γνωστοὺς ἀνα τὴν Ἑλλάδα Ποντίους καὶ μάλιστα ἀπὸ «μειζέτερους» ὅπως θέλουν νὰ λέγονται, οἱ ὁποῖοι διατείνονται ὅτι εἶναι φύλακες τῶν διαφορῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων καὶ ὅτι ὑποστηρίζουν κάθε ποντιακὴ προσπάθεια.

Ἔχω ὅμως νὰ ἐξομολογηθῶ μιὰ πικρία μου: Τὸ περιοδικὸ τοῦ κ. Κουτσογιαννοπούλου ποὺ μοῦ ἔρχεται ταχτικά χωρὶς νὰ τοῦ τὸ ἔχω ζητήσῃ, δὲν λέει τίποτα περὶ Πόντου καὶ ποντιακῆς μουσικῆς παρ' ὅλο ὅτι ὁ τίτλος του εἶναι: «Φίλοι τῆς Ποντιακῆς Μουσικῆς». Ἐγὼ νόμιζα ὅτι εἶναι δικό σας παράρ-

τημα. Ἀλλὰ ὕστερα ἔμαθα ὅτι δὲν εἶναι. Καὶ ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ τὸ περιοδικὸ αὐτὸ δὲν σοῦ κάνει ἐντύπωση, ὅπως τὸ ἐξαιρετικὸ δικό σας ποὺ τὸ διαβάζω εὐχαρίστως. Δὲν τοῦ λέτε, σᾶς παρακαλῶ νὰ συνεργασθῇ μὲ τὸ δικό σας ἂν ἔχη ἱκανότητες γιὰτὶ δὲν βλέπω σ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον γνώσεις γιὰ τὸν Πόντο...

Ἕνα ἄλλο τώρα: Σ' ἓνα τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ σας, παραπονιότον κάποιος ὅτι τὰ ποντιακὰ δίστιχα τὰ λένε κακῶς πολλοὶ «Κρωμέτκα τραγωδίας». Τὸν ἀπαντῶ ὅτι σ' ἐκεῖνο τὸ χωριὸ κάθε χρόνῳ ἐβγαίνει καινούργιος σκοπὸς (τραγουδι θέλει νὰ πῇ ἴσως ὁ ἐπιστολογράφος. Σημ. «Ποντιακοῦ») καὶ ἀπὸ ἐκεῖ μεταδιδόταν σ' ὅλο τὸν Πόντο. Καὶ εἶναι γεγονός ὅτι ἀφοῦ ἔσβησε ἡ Κρῶμ, ἔπαψαν νὰ βγαίνουν καὶ νέοι σκοποὶ καὶ τραγουδᾶμε τὰ παλιὰ ποὺ θυμόμαστε. Ἐξηγῶ τώρα τὸ γιὰτὶ: Ὅπως τὸ ἄριστον κλίμα τῆς Ἀττικῆς ἔπλασε τὴν Ἀθήνα (ἐννοεῖται τὴν παλιὰ χιλιοπλούμιστη νύφη τοῦ Περικλέους καὶ ὄχι τὸ σημερινὸ ἄνθρωπομάζωμα) ἔτσι καὶ τὸ ἄριστον κλίμα τοῦ τόπου ἐκείνου καὶ ἡ ἐλεύθερη πολιορκημένη ζωὴ τῶν κατοίκων (γιὰτὶ ἦταν ἀμιγῆς ἑλληνικὸς πληθυσμὸς ἐξ ὧρες μακρυνὰ ἀπὸ τοὺς Τούρκους) προκαλοῦσαν τὴν εὐθυμία καὶ τὴ χαρὰ καὶ ἡ εὐθυμία καὶ ἡ χαρὰ ἐξεδηλοῦντο μὲ τὰ τραγούδια καὶ «τῇ Δήμονος τὴν κεμεντζέν» καὶ στὰ μοιρολόγια τοὺς ἀκόμα.

... Τὸν Ἀδ' ἐκατατόρνεψα
τὴν γῆν ἐσιλεπλούμψα. . . .

Ἄν κάποτε βρῶ καιρὸ, θὰ σοῦ γράψω πολλὰ. Χαιρετισμοὺς φιλικούς καὶ στὸν κ. Ν. Καπνᾶν, συνεργάτην σας, ποὺ τὸν ἐνθυμοῦμαι ἀπ' τὸ Φροντιστήριον Τραπεζοῦντος ὅπου ἦμουν κι' ἐγὼ κατὰ τὸ 1913—1914.

Σκύδρα 21-4-52

Φιλικῶς

ΑΡΧΙΜΗΔΗΣ ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

Σημ. «ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ»: Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὸ ἐνδιαφέρο σας καὶ τὰ καλά λόγια γιὰ τὸ περιοδικὸ μας. Ὁ κ. Κουτσογιαννόπουλος ἔχει ἀρκετὲς ἱκανότητες ποὺ μπορεῖ νὰ ὠφελήσουν τοὺς Ποντίους καὶ ξέρει πολλὰ περὶ Πόντου. Ἴσως τὴ μόνη ἱκανότητα ποὺ δὲν ἔχει εἶναι νὰ βγάλῃ περιοδικό. Ἀλλὰ καθένος εἶναι ἐλεύθερος νὰ κάνῃ ὅ,τι θέλει. Δικαίωμά του.

ΜΙΑ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ

Στὴν ὁμορφη Πάτρα

Ἑντυπώσεις — Σκίτσα

Οἱ προετοιμασίες

Ὁ θεατρικός μας Ὅμιλος συχνὰ ἐσκέπτετο τοὺς Ποντίους τῶν Πατρῶν πού τριάντα χρόνια ἔζησαν ἐκεῖ χωρὶς καμμιὰ ἰδιαίτερη ποντιακὴ ἐκδήλωση. Ἀλλὰ ἡ μετάβασή μας δὲν ἦταν δυνατό νὰ ἀποφασισθῇ πρόχειρα. Ἔπρεπε νὰ πληροφωρηθοῦμε καλὰ ἂν μποροῦσε νὰ ἐπιτύχῃ μιὰ παράσταση καὶ ἂν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ κινητοποιηθοῦν οἱ πατριῶτες μας γιὰ μιὰ τέτοια γιορτὴ—γιατὶ πραγματικὰ γιὰ γιορτὴ ἐπρόκειτο. Γι' αὐτὸ ἀπεφασίσθη ἀπὸ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Ὁμίλου νὰ σταλῇ ὁ ἐκ τῶν μελῶν του κ. Γεώργιος Λαμψίδης δημοσιογράφος, ὁ ὁποῖος ὡς ἐκ τῆς ἐπαγγελματικῆς του ἰδιότητος θὰ ἦτο δυνατό νὰ προωθήσῃ τὴν ὑπόθεσιν καλύτερα.

Πράγματι καὶ ὁ τοπικὸς τύπος τὸν ἐβοήθησε εἰς τὸ ἔργον του καὶ οἱ πατριῶτες μας κ. κ. Χ. Κακουλίδης Διευθυντὴς τοῦ ΒΕΣΟ καὶ ὁ κ. Σάββας Ἀσλανίδης ἔδειξαν ἀπεριόριστο ἐνδιαφέρον. Ἰδίως ὁ τελευταῖος, παρ' ὅλον τὸν φόρτον τῶν ἐργασιῶν του κατὰ τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα (εἶναι ἄριστος ψάλτης), διέθεσεν τὸν ἐλάχιστον χρόνον πού τοῦ ἔμενε γιὰ τὴν πώλησιν τῶν εἰσιτηρίων.

Ἔτσι ἀφοῦ προετοιμάσθησαν τὰ πράγματα, ξεκινήσαμε τὴν πρώτη ἡμέρα τοῦ Πάσχα (20 Ἀπριλίου) γιὰ τὴν Πάτρα μὲ ἓνα ἰδιαίτερον αὐτοκίνητον τῶν ΣΠΑΠ τὸ ὁποῖον διετετέθη γιὰ μᾶς μὲ 50 ο)ο ἐκπτώσιν κατόπιν τῆς ἐντολῆς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας. Χάρης δὲ στὸ θερμὸ ἐνδιαφέρον τοῦ σταθμάρχου τοῦ σταθμοῦ Πελοποννήσου τὸ διατεθὲν λεωφορεῖον μᾶς παρέλαβεν ἀπὸ τὴν ἔδραν μας, ἀπ' τὴν Καλλιθέα στὴν ὁποία καὶ μᾶς ἔφερε τὰ μεοάνυχτα τῆς ἄλλης ἡμέρας.

Ἡ χαρὰ τῶν συμπατριωτῶν μας στὴν Πάτρα δὲν περιγράφεται. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν μᾶς ἔλεγαν ὅτι «ἐφθάσαμε στὸ σημεῖο νὰ ντρεπόμαστε νὰ λέμε ὅτι εἴμαστε Πόντιοι διότι δὲν εἶχαμε νὰ δείξωμε τίποτα ἀπὸ τὰ ποντιακά. Τώρα μᾶς ὑψώσατε καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμε θερμὰ».

ΣΤ. ΔΕΛΗΚΑΡΗ—Γ. ΣΑΡΑΚΕΝΙΔΗ

Ἐνας ἄγνωστος στὸ δρόμο ὥρμησε πάνω μου καὶ μ' ἀγκάλιασε λέγοντας:

—Νὰ λελεύω τὸν Θεό-σ, ντὸ ἔτον ἄβοῦτο ντὸ ἐποίκετεν; Ὡς τὸ πρῶτὸ νὰ ἐκράτνειν κι' θὰ ἐχόρταζαμε.

Μέσα στὸ πυκνὸ ἀκροατήριον ἦταν καὶ πολλοὶ μὴ Πόντιοι, οἱ ὁποῖοι ἐκφράσθηκαν ἐνθουσιωδῶς γιὰ τὴν παράστασή μας καὶ ὁ Πατρινὸς τύπος ἔγραψε ἐπαινετικὰ σημειώματα. (Σημείωση «Ποντιακοῦ»: Δημοσιεύονται στὴ σελ. 272).

Τρία χρόνια ἐργαζόμεθα ἀπεσδοτικὰ γιὰ τὴν ἀνύψωση τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου ἐνὸς τμήματος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ὅμως καμμιὰ κρατικὴ ὑπηρεσία δὲν μᾶς πρόσεξε. Ἄς ἐλπίσωμε ὅμως ὅτι τὸ τμήμα Λαϊκῆς Ἐπιμορφώσεως τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας θὰ συγκινηθῇ αὐτὴ τὴ φορά καὶ θὰ ἐκτιμήσῃ δεόντως τὴν προσπάθειά μας.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΔΕΛΗΚΑΡΗΣ

Ἡ ἀναχώρηση

Κυριακὴ τοῦ Πάσχα 1952. Πρῶτὴ πρῶτὴ μπροστὰ στὰ γραφεῖα τοῦ Συλλόγου «ΑΡΓΟΝΑΥΤΑΙ — ΚΟΜΝΗΝΟΙ» σμίγουν κάποια γλυκὰ χαμόγελα δίνοντας ἑγκάρδια τὸ χέρι γιὰ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» καὶ γιὰ τὴν «καλὴ ἐπιτυχία». Τὰ παιδιὰ τοῦ Θεατρικοῦ Ὁμίλου φεύγουν γιὰ τὴν Πάτρα. Πρῶτὴ φορά εἶν' ὅλοι στὸ ραντεβού τους—«ἐν τάξει». Μὰ τί εἰρωνεῖα!—Ἀργεῖ ἐκείνη πουργόταν πάντα πρώτη, ἡ καλὴ μας ἡ ΜΟΛΥΒΟΥ, ἡ Χατζικίδου. Σὲ λίγο ἀνεβαίνουν στὸ λεωφορεῖο τῶν ΣΠΑΠ οἱ βαλίτσες μὲ τὶς ἀποσκευές κι' ὅλοι παίρνουν τὴ θέση τους γιὰ τὸ πασχαλινὸ θεατρικὸ ταξίδι.

Ἡ διαδρομὴ

Ἡ διαδρομὴ εἶν' ἓνα ἀργὸ ξεδίπλωμα τῆς μαγεύτρας ἑλληνικῆς φύσης. Ζανοίγει τὴν καρδιά καὶ τὸ νοῦ μὲ τὰ γλυκοπράσινα, τ' ἀπαλά, τὰ ἡλιόχαρα μοτίβα τῶν ἀκριβῶν πτυχῶν τῆς. Πῶς νὰ μὴν ξεχυθῇ σὲ μιὰ τέτοια ὁλόδροση πο-

ρεία άπ' τις ποντιακές μας καρδιές τὸ τραγούδι κι' ἡ ἀνοιχτόκαρδη κουβέντα ;
 Ἡ Μολουβοῦ σκορπᾷ χαμόγελα ἡ κλείνεται ἀσφυκτικά στὸν ἑαυτὸ της, σὰ σφίγγα. Παράξενο πλᾶσμα ἀλήθεια !

Τὰ χεῖλη τῆς Ὀλυμπίας Τσομίδου γίνονται κρουνοὶ! κρουστάλλινων ἀστειρευτῶν μελωδιῶν. Ἡ Μαρία, ἡ Μυρίκα Λεωνίδου γέρνει στὸ παράθυρο ἀγνατεύοντας τὸν καταγάλανο οὐρανὸ ποὺ τὴν ἐνώνει—ἴσως!—μὲ κάποια μορφὴ ἀγαπημένη—Κάπου—κάπου θυμᾶται τὴν παρουσία μας καὶ στὰ μεγάλα της μάτια διαγράφεται ἓνα... μικρὸ μὰ τόσο ἐκφραστικὸ χαμόγελο... Ἡ Βέρα Ζαρωτιάδου—μυστήριον! εἶναι πολὺ ἡσυχῇ!... Ὁ Γιώργος Δεληκάρης γίνεται ἓνας... κινήτὸς κομπέρ, κινήτῶν «ἀτραξιόν» ὅπου παίρνει μέρος «ὄλος ὁ θιάσος»...

Ὁ Νίκος ὁ Σπανίδης γιὰ πρώτη φορὰ δὲν ἀκούγεται μὲ τις φωνές του. Θαυμάζει τις ὁμορφιές τῆς διαδρομῆς καὶ αὐτὸν τὸν θαυμάζει ἡ κυρία του γιὰ τὴν σιωπὴ του. Ὁ κ. Σταῦρος Δεληκάρης ἔπαθε... ναυτίαν βλέποντας τὴ θάλασσα ἀπ' τὴ ξηρὰ ἢ ἀκούγοντας τις «ραδιοφωνικὲς ἐκπομπές», τοῦ γιου τοῦ καὶ τοῦ Παναγιώτη Σαραφίδη ; Ἀγνωστο ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἐξηγήσῃ οὔτε ἡ κυρία του ποὺ τὸν ὑποβαστάζει καὶ ὑφίσταται τις συνέπειες τοῦ παθήματός του. Ὁ Γιώργος Λαμψίδης, ὁ ταμίας μας, ποὺ μᾶς ἔδωσε δῶρα εἰς εὐώδεις φακέλλους, καταχωνιαστικὴ πίσω στὸ αὐτοκίνητο καὶ κάνει... ἀνάλυση τῶν τοπειῶν ποὺ περνᾶμε μὲ τὸν Χαῖτα ὁ ὁποῖος εἶναι κρυμμένος πίσω ἀπ' τὸν ὀγκῶδη κ. Νίκο Ἀπατζίδη, σὰν ποντιακὸ ντουέτο Χοντροῦ καὶ Λιγνοῦ.

Κόρινθος... Ἰσθμός... Ἀργοπορεῖ τὸ λεωφορεῖο. Κάτωθε μας προβάλλει παράξενα ἡ γαλάζια τομὴ τοῦ Ἰσθμοῦ ἡ ἐνωτικὴ γραμμὴ δύο παλυῶν πελάγων. Πατοῦμε ἢ μᾶλλον καθόμασθε πάνω στὴν Πελοπόννησο. — Ἡ φύση συνεχίζει πιὸ ἐντονα τὸ ὄργιο τῆς θαλερῆς τῆς ὁμορφιάς. Σταματοῦμε στὸ Ζυλόκαστρο. Δὲ ξεχνοῦμε πῶς ἔχουμε Πάσχα. Φέρνουν ὅλοι τὰ κόκκινα αὐγά καὶ τὰ τσουρέκια τους. Ὁ κ. Στ. Ξανθόπουλος φέρνει τὸ κρασί του, ἡ Μολουβοῦ τὴν συμπάνια της κι' ἐγώ... τοὺς στίχους μου :

πᾶμε γὰ ν' ἀναστήσουμε ποντιακὲς
 (ψυχές
 Τί κι' ἂν ὑπάρχει κίνδυνος... νὰ ἐμπαί-
 (νωμε ἀπές.

(Εὐτυχῶς τὰ παιδιὰ τοῦ Ὁμίλου εἶναι εὐγενικὰ καὶ ὑφίστανται ἀγόγγυστα τοὺς στίχους μου κάθε φορὰ).

Ξεκινᾶμε μὲ πιότερο κέφι : τὸ κρασί σκορπᾷ κι' αὐτὸ τὴν γλυκεῖα αὐταπάτη τῶν φλύαρων μυστικῶν του...

Στὴν ὁμορφὴ Πάτρα

Φτάνουμε στὴν Πάτρα βραχνιασμένοι ἀπ' τὸ τραγούδι. «Καταλύουμε» στὸ «Ξενοδοχεῖο τῶν Παρισίων». Τὸ ἀπόγευμα χαρήκαμε τὸ μοντέρνο στῦλ τῆς πόλης καὶ τις ὁμορφές της πλατεῖες... Ἡ πρώτη ἐπαφὴ μὲ τοὺς συμπατριῶτες

Οἱ Πόντιοι τῶν Πατρῶν ἀθρόοι περιμένουν σειρὰ ἔξω ἀπὸ τὸ Δημοτικὸ Θέατρο γιὰ νὰ μποῦν μέσα.

μας μᾶς δίνει πολὺ χαρὰ καὶ βάσιμες ἐλπίδες γιὰ τὴν ἐπιτυχία. Τὸ ἴδιο βράδυ στήνουμε ἓνα γλέντι σὲ μιὰ ταβέρνα ἐνὸς συνοικισμοῦ καὶ τὸ ποντιακὸ τραγούδι ἀκούγεται ἴσως γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἀτμόσφαιρα τῆς Πατρίνης.

Ἡ παράσταση τοῦ «Ξενητέα»

Τὴν δεύτερη ἡμέρα τοῦ Πάσχα ὥρα 11 π. μ. τὸ Δημοτικὸ Θέατρο τῶν Πατρῶν εἶναι κατάμεστο. Ὅλοι περιμένουν μὲ ἰδιαίτερη συγκίνηση τὸ ἀνέβασμα τοῦ «Ξενητέα» τοῦ κ. Φ. Κτενίδη. Ἡ παράσταση ἦταν ἓνας πραγματικὸς θρίαμβος. Μὲ κόπο συνέχιζαν τὴν παράσταση οἱ ἐρμηνευτὲς ἀπ' τις ἀκράτητες ἐκδηλώσεις τοῦ κοινοῦ. Μὰ καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ ἀπόδοση ἦταν ἀξιόλογη. Εἰδικοί τοῦ Θε-

άτρου και φίλοι τῶν Ποντίων ξεχώρισαν ἰδιαίτερα τὸ σπαρταριστὸ παίξιμο τοῦ Ν. Σπανίδη καὶ Π. Χαίτα. Καὶ ἡ Ἀλ. Χαζηκίδου ἔκανε ἐντύπωσιν μετὰ τὴν λεπτότητα τῆς ἐρμηνείας της καθὼς καὶ ἡ Ὀλγα Κυριακίδου μετὰ τὴν γνήσια ποντιακὴ ἐκφραστικότητά της. Ὁ Γιώτης Σαραφίδης πολὺ καλός. Ἡ Μαρία Λεωνίδου κατορθώνει πάντα νὰ σκερπᾷ ἕναν τόνο ζεστὸ τῆς μελαχροινῆς της γοητείας ἀν' ὅμως κεντοῦσε πιὸ προσεχτικὰ τὸν καμβὰ τῶν ἀαμφισβήτητων θεατρικῶν της δυνατοτήτων θὰ πλούτιζε τὸ θέατρό μας μετὰ μιὰ γλυκειὰν Ποντίαν «ἐν-ζενύ»...

Καὶ οἱ ἐντόπιοι δέχτηκαν μετὰ ἀληθινὴν χαρὰ τὸ θεατρικὸ αὐτὸ πανηγύρι. Ὁ τύπος καὶ τὸ ραδιόφωνο τὸ χαιρέτησαν ἐγκάρδια Ὁ Ὀμιλος Ἀθηνῶν κέρδισε μιὰ ἠθικὴ νίκη στὸν ὠραῖο κι εὐγενικὸ στίβο τῶν ἐπιδιώξεων του.

Ὁ πρόεδρος τοῦ Ὀμίλου κ. Εὐστ. Τομπούλης στὸ σεμνὸ του πρόλογο χαρακτηρισρίζοντας τὸ ἔργο τοῦ Ὀμίλου μεταξύ ἄλλων εἶπε :

«Ὁ θεατρικὸς Ὀμιλος ἔχει μίαν διττὴν ἀποστολήν... Νὰ φλογίζῃ τὰς γηραιὰς γενεὰς τῶν Ποντίων μετὰ τὴν ἀναβάπτισιν των εἰς τὴν κολυμβήθραν τῶν παραδόσεων των... Νὰ διδάσκῃ τὴν ὑπερφάνειαν τῆς καταγωγῆς εἰς τοὺς Νέους—τοὺς Νεοποντίους—, τὸν πλοῦτον τοῦ ἰδιορρύθμου πολιτισμοῦ τῶν πατέρων των...». «Ὁ θεατρικὸς Ὀμιλος δὲν εἶναι μίαν προσπάθεια ἐρασιτεχνικὴ, οὔτε μίαν ἐπαγγελματικὴ ἐπιδίωξις, εἶναι ἕνα λειτουργικὸν ἄξιον στοργῆς, μερίμνης καὶ ἐνδιαφέροντος ἰδιαιτέρου πού δικαιωματικὰ ἀνήκουν εἰς μίαν ἀποστολήν...».

Ὁ κ. Σ. Ἀσλανίδης ἕνας ἀπ' τοὺς κύριους συντελεστὰς τῆς ἐπιτυχίας στὴν Πάτρα ἀπαντώντας ἐκ μέρους τῶν ἐκεῖ συμπατριωτῶν μας μετὰ μιὰ ἀυθόρμητη προσφώνηση τόνισε:

«Στὸν Πόντο νοσταλγούσαμε τὴν Μητέρα Ἑλλάδα καὶ παίζαμε νεοελληνικά πατριωτικὰ ἔργα, ἐδῶ νοσταλγοῦμε τὴν ποντιακὴν μας πατρίδα καὶ παίζομε ποντιακὰ ἔργα...».

Ἡ ἐπιστροφή

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας μέρας τὸ λεωφορεῖο τῶν ΣΠΑΠ εἶναι ἑτοιμὸν γιὰ τὴν ἐπιστροφή. Πολλοὶ θερμοὶ πατριῶτες μᾶς ἀποχαιρετοῦν μ' ἐγκάρδια συγκίνηση... Μᾶς προτρέπουν νὰ ξαναρ-

θοῦμε στὴν πόλιν τους. Μακάρι νὰ δοθῇ σύντομα ἡ δυνατότητα αὕτη γιὰ νὰ ἐπαναλάβῃ ὁ Ὀμιλος τὸ συγκινητικὸ του λειτουργικὸν ξαναπυρώνοντας τὴν ἱερὴ φωτιά τοῦ ἀναψῆς στὰ στήθη τῶν ἐκεῖ συμπατριωτῶν μας.

Στὸ γυρισμὸ τὸ κέφι τῶν παιδιῶν τοῦ Ὀμίλου ἔφτασε στὸ κατακόρυφο. Τὰ πειράγματα πῆραν χαρακτῆρα... καλλιτεχνικὸ. Αὐτοσχεδιάζονται δίστιχα γιὰ τὸν καθένα, ὅπως:

Ἐχομεν ἐμεῖς πρόεδρον τὸν κύριον Τομπούλην
δυναμικὸς σὸ ἔργον-αὐτὸς ὡς φαίνεται...
μουμουλιν
Ἐχομεν κι ἕναν λυρικτὴν γλυκὴν ἄμυν
τὸ μέλιν
ποὺ κλείνει τ' ὄμματόπα του ὄνταν...
κρούει τὸ τέλιν

Ἀκούγονται τραγούδια ὅλων τῶν ρυθμῶν κι ὅλων τῶν ποιότητων. Ἀπὸ τὰ ποντιακὰ δίστιχα... ὡς τὶς σερενάτες, ἀπὸ τὴν «Ἀμυγδαλιά» ὡς τὴν... «Ταμπακέρα». Ὁ Σαραφίδης τραγουδᾷ μανιασμένα... τὰ «Σουρμενέτικα χαψία». Ἡ Ὀλυμπία συνεχίζει τὸ κρυσταλλένιον ρεπορτόριό της. Ἡ Βέρα εἶναι πιά στὸ στοιχεῖο της: Τραγουδᾷ, μιμεῖται... χορεύει. Ἡ Μυρρίκα ἔχει ἐξομολογήσεις ἢ μετὰ τὸν κ. Χαίτα ἢ μετὰ τὸ... φεγγάρι.—Κοντεύουν μεσάνυχτα, ὁ Στ. Ζανθόπουλος—ὁ καλλιτέχνης αὐτὸς τοῦ... ὑπνου—κοιμᾶται μακαρίως... Μᾶς γλυκονανουρίζουν κάποιοι ὠραῖοι ἀναμνήσεις καὶ τὸ γλυκὸ τραγούδι τῆς Ὀλυμπίας. Φτάνουμε στὴν Ἀθήνα πού μᾶς χωρίζει γιὰ νὰ μᾶς ἐνώνει καθημερινὰ στοὺς ὠραίους σκοποὺς τοῦ Ὀμίλου πού χάρισαν στὴν Πάτρα—στοὺς Ποντίους της καὶ σ' ἐμᾶς—μιὰ σπάνια κι ἀληθινὴ συγκίνηση.

Ἀθήνα Μᾶης 1952

Γ. Δ. ΣΑΡΑΚΕΝΙΔΗΣ

«ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΩΝ ΠΟΝΤΙΩΝ»

Ἐπῆρξεν ἕνα στόλισμα διὰ τὴν Πατρινὴν κίνησιν τοῦ ἐφετεινοῦ Πάσχα ἡ θαυμάσια θεατρικὴ παράστασις τῶν Ποντίων τὴν πρῶταν τῆς Δευτέρας. Περὶ τοὺς εἴκοσι νέοι Πόντιοι μᾶς ἤρθαν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ ἀποτελοῦντες τὸν ἐρασιτεχνικὸν Θεατρικὸν Ὀμιλὸν Ποντίων μᾶς ἔδωσαν ἐπὶ σκηνῆς μίαν καλλιτεχνικὴν καὶ πατριωτικὴν ἀπόλαυσιν μετὰ τὸ ποντιακὸν τους θέατρο. Ἐπαιξάν μίαν ποντιακὴν ἡθοιογραφίαν

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΦΗΓΗΜΑΤΑ

Ἑπεισόδια Ἀργυρουπόλεως
κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα

Τοῦ Π. Β. ΣΑΛΑΠΑΣΙΔΗ (ΥΨΗΛΑΝΤΗ)

Κατὰ τὴν συνθήκη τοῦ Καϊναρτζῆ (1) (1774) ἀνεγνωρίσθησαν εἰς τὴν Ρωσσίαν δικαιώματα Προστασίας ἐπὶ τῶν ἐν Τουρκίᾳ Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν :

Τοῦτο ὅμως κατέστη ἀνίατος πληγὴ διὰ τὴν Τουρκίαν, διότι ἡ Ρωσσία ἐκαστοτε ἐπενέβαινε εἰς τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα τῆς Τουρκίας. Ἡ Τουρκία διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰς πιέσεις τῆς Ρωσσίας,

1. Nicéphore Moschopoulos : La question de Palestine et le Patriarcat de Jerusalem, des droits, des privilèges; Aperçu historique.

γραμμένη σὲ ποντιακὴν διάλεκτον τοῦ κ. Κτενίδου ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην, τὸν «Ξενιτέα» (δηλ. τὸν ξενιτευμένο).

Στὸ δημοτικὸν θέατρο ποὺ ἦταν κατὰμεστο ἀπὸ κόσμον καὶ ἰδίως Ποντίους τῶν Πατρῶν, ἐπὶ τρεῖς ὥρες ξανάζησεν ὁ Πόντος πάνω στὴ σκηνή. Ἦταν ὅμως τέτοια ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου καὶ τῆς παραστάσεως ποὺ ὁ Πόντος ξανάζησε καὶ στίς ψυχὰς ὅλων ἐκείνων τὸν παρακολουθοῦσαν στὴ σκηνή, τὴ γλῶσσαν, τὰ ἔθιμα, τοὺς χοροὺς, τοὺς ποντιακοὺς χαρακτῆρες, τὴν ἡθογραφίαν.

Τὸ ἔργο τοῦ κ. Κτενίδου ἦταν κάτι πάρα πάνω ἀπὸ μιὰ ἡθογραφίαν, εἶναι ἓνα ἄριστον θεατρικὸν ἔργο. Παραξενεύομαι ποὺ τὸ Ἐθνικὸν Θέατρο ποὺ καμώνεται πῶς δῆθεν κάποιον τέτοιον προορισμὸν ἔχει, πῶς δὲν ἀνέβασεν ἀκόμα τὸν «Ξενιτέα». Ἐκεῖ πέρα στὴν πρὸ μακρινὴν ἐθνικὴν ἐστία, τὸν Πόντον, ὑπῆρχε μιὰ ζωὴ ἑλληνικώτατη, ποὺ βαστοῦσεν ἀπὸ αἰῶνες πρὶν. Τόφερον ἡ μοῖρα νὰ ξεριζωθῇ καὶ αὐτὸς ὁ ἀθάνατος Ἑλληνισμός. Ἀλλὰ ἦταν ἀθάνατος. Νά, ποὺ ἴδιοι οἱ σημερινοὶ Πόντιοι φτιάχνουν ἔργα, τὰ ἀνεβάζουν στὴ σκηνή, τὰ παίζουν οἱ ἴδιοι γιὰ νὰ διασώσουν ἐκεῖνον ποὺ ἀλίμονο εἶναι πιά μιὰ μακραίωνη ἱστορία... Ἀλλὰ ἡ νέα γενεὰ τῶν Ποντίων δὲ θὰ ζήσει μακριὰ ἀπ' τὴν ἐνδοξὴν κληρονομίαν της. Δίπλα μου στὸ Δημοτικὸν Θέατρο μιὰ μικρούλα ὀκτὼ ἐτῶν ρωτοῦσε τὴν γιὰγιά της, σὰν εἶδε στὴ

ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάν Μετζήτ (1839) ἐθέσπισε τὰ «Τανξιμάτ», δηλ. τὰς μεταρρυθμίσεις.

Ἡ Ρωσσία ὅμως καὶ μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῶν τανξιμάτων, ἐξηκολούθει τὰς ἐπεμβάσεις της, ἐνεκα τοῦτο ἡ Τουρκία μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον (1854-1856) κατὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων (18/30 Μαρτίου 1856), ἔδωσε τὸ «Χάτι-Χουμαγιούν» — τὴν Ἰσοπολιτείαν — διὰ τοῦ ὁποῦ ἀπηγορεύθη πλέον ὁ βίαιος ἐκμουςουλμανισμός, ἐπετράπη ἡ παραδοχὴ ὅλων τῶν Τούρκων ὑπηκόων ἀνεξαρτήτως θρησκευματος εἰς ὅλας

σκηνὴν τὴν ὁμορφὴν Πόντιαν νύφη :— Ἀλήθεια γιὰγιά, ἔτσι ἦσαν καὶ ἐσὺ νυφοῦλα;

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μὴ Ποντίους, θὰ ποῦν πῶς ἡ διάλεκτός τους εἶναι πολὺ γλωσσικὰ διαφορετικὴ ἀπὸ μᾶς, δὲν τὴν καταλαβαίνει κανεὶς εὐκόλως. Γιὰ ὅποιον δὲν ξέρει Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, βέβαια καὶ τὰ ποντιακὰ εἶναι δύσκολα. Ἀλλὰ στὸν «Ξενιτέα» εἶναι τέτοια ἡ ἐπιτυχία τῆς ἡθογραφίας ποὺ δὲν προφταίνεις νὰ ἀπολαμβάνεις τὸ ἐξαιρετικὸν θέαμα καὶ τὴν ὠραία γλῶσσαν καὶ ἔτσι νὰ παρακολουθεῖς μετ' ἀνέση τὸ ἔργο.

Ἀκριβῶς αὐτὸ θέλω νὰ τονίσω γιὰ τοὺς Ποντίους ἐρασιτέχνες.

Μετὰ τὴν ἀκριβῆ ἀρθρωσὴν, τὴν ἀριστη ἐκτέλεσιν τοῦ ρόλου τῶν ὁ καθένας διευκόλυναν καὶ μᾶς τοὺς μὴ Ποντίους νὰμποῦμε σχετικῶς πολὺ ἀνετα στὸ νόημα καὶ τὴν ὁμορφίαν τοῦ ἔργου καὶ ἔτσι νὰ γνωρίσουμε βαθειὰ καὶ εἰλικρινὰ τὴν ποντιακὴν ζωὴ καὶ τὸν Πόντιον χαρακτῆρα, σὰ μέλος τοῦ Ἐθνικοῦ συνόλου.

Καλοτυχίζω ὅλους ἐκείνους ποὺ βρέθηκαν στὴν παράσταση τοῦ Ποντιακοῦ θεάτρου καὶ δὲν βρίσκω λόγια νὰ συγχαρῶ ὅλους αὐτοὺς ποὺ μᾶς ἔκαναν μετὰ τὴν ἐρασιτεχνικὴν αὐτὴν παράστασιν νὰ θυμώμαστε ἰδιαίτερος τὸ ἐφετεινὸ Πάσχα τῶν Πατρῶν γιὰ τὴν χαρὰν ποὺ μᾶς φύλαξε νὰ μᾶς δώσῃ.

ΚΩΣΤΑΣ Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ
(«Ἡμέρα» Πατρῶν 24-4-52)

τάς κυβερνητικὰς θέσεις, ἀπηγορεύθησαν αἱ ὑβριστικαὶ λέξεις, Γιαβούρ καὶ Κιαφὴρ διὰ τοὺς Χριστιανοὺς "Ἕλληνας καὶ Ἀρμένιους, ἡ λέξις Τσιφούτ, διὰ τοὺς Ἑβραίους, μὲ ἄλλους λόγους ἐπανεφέρε ἐν ἰσχύϊ τὰ Προνόμια ἐκεῖνα τὰ δοθέντα εἰς τοὺς "Ἕλληνας ὑπὸ τοῦ Πορθητοῦ Μωάμεθ κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Βασιλίδος τῶν Πόλεων.

"Ἐκτοτε ἤρχισαν νὰ ἀνασαίνουν οἱ Χριστιανοὶ τῆς Τουρκίας, ἤρχισαν νὰ τελοῦν τὰ θρησκευτικὰ τῶν καθήκοντα σχετικῶς ἐλεύθερα, τὰ σήμαντρα τῶν Ἐκκλησιῶν ἀντεκατεστάθησαν διὰ κωδῶνων (καμπανῶν) διότι ἄλλοτε ἦτο ἀδύνατον νὰ σημάνῃ καμπάνα ἐντὸς τῶν πόλεων, διότι ἔλεγαν ὅτι καλύπτει τὴν φωνὴν τοῦ Μουεζζίνῃ, ποὺ διελάλει τὴν Προσευχὴν τοῦ Ἀλλάχ ἀπὸ τὸν Μιναρέ, συνεστήθησαν τὰ μικτὰ δικαστήρια ὅπου παρεκάθηντο καὶ Χριστιανοὶ ὡς ἰσότιμα μὲ τὰ τουρκικὰ μέλη, καὶ ἐν γένει ἐπεκράτησε κάποια σκιώδης ἐλευθερία καὶ ἰσότης δικαιωμάτων.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ ἐν Ἀργυρουπόλει καὶ ἐν γένει εἰς ὅλην τὴν ἐπαρχίαν τῆς Χαλδίας, χάρις εἰς τοὺς Ἀρχιμεταλλουργοὺς, κατάστασις τῶν Χριστιανῶν ἦτο πολὺ καλυτέρα τῶν ἄλλων τῆς Τουρκίας ἐπαρχιῶν.

Τότε διὰ πρώτην φοράν ἐτόλμησαν οἱ Χριστιανοὶ "Ἕλληνες τῆς Ἀργυρουπόλεως νὰ ξεμυτήσουν ἀπὸ τὰς αὐλὰς τῶν Ἐκκλησιῶν, νὰ ἐβγουν ἔξω μὲ τοὺς ἱερεῖς μὲ τὰ χρυσᾶ ἄμφιά τους, τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ τοὺς χρυσοὺς Σταυροὺς, διὰ νὰ ἐορτάσουν τὴν Διπλανάστασιν τοῦ Πάσχα (τὰς Ἀγάπας) καὶ τοῦτο πάλιν τῇ προτροπῇ καὶ τῇ κραταιᾷ προστασίᾳ τοῦ Ἀρχιμεταλλουργοῦ τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης Γιαῖγκο Ἀγᾶ, υἱοῦ τοῦ ἀνάνδρου δολοφονηθέντος ὑπὸ τῶν Τούρκων Ντερὲ μπέηδων, Γιακῶβ Ἀγᾶ Πολλάτ.

Ὁ Γιαῖγκο Ἀγᾶς παρουσιάσθη εἰς τὸν Μητροπολίτην Χαλδίας καὶ τοῦ εἶπε:

—Δέσποτά μου, νὰ ἔχω τὴν εὐχὴν Σου, φέτο ἃς κάνωμεν Διπλανάστασιν Σουλτα-νατλοῦν (=μεγαλοπρεπῇ), ἃς βγοῦμε ἐπὶ τέλους ἀπὸ τὸ ἰσάρη (περίβολον) τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Γεωργίου (Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τῆς Ἀργυρουπόλεως) νὰ κάνωμεν ἓνα μεγάλο γυρὸ μέσα στὸ Κάν.

Καὶ ἡ ἐπιθυμία του αὐτὴ ἐξετελέσθη: Ἐγένεν ἡ μεγαλοπρεπὴς αὕτη ἔξοδος (1)

1. Λεπτομέρειαι τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς

Ἐπίσης ἐν Ἀργυρουπόλει ἐκτὸς τῆς κραταιᾶς προστασίας τῶν Ἀρχιμεταλλουργῶν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Β' ἡμίσεως τοῦ 19ου αἰῶνος—ἀπὸ τὸ 1850—ἀνεφάνησαν θαρραλέοι καὶ δυναμικοὶ πολῖται, ἐπιβληθέντες εἰς τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς πολιτικῆς αὐτῶν ὀξυνοίας καὶ τοῦ χαρακτηρίζοντος αὐτοὺς θάρρους, πολλάκις εἰς δυσκόλους περιστάσεις, ἐφάνησαν πολὺ ὠφέλιμοι καὶ προστάται εἰς τὴν ὁλότητα τῶν Χριστιανῶν.

Τοιοῦτοι ἰσχύοντες ἐν Ἀργυρουπόλει τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνεφάνησαν ὁ ἀείμνηστος Χαττζῆ Κωνσταντῖνος Ἰωάννου Κωνσταντινίδης (ὁ Χατζῆ-ἐφέντης). Οὗτος ὡς Μιλλέτ μπασῆς τῶν Χριστιανῶν εἶχε καὶ τὸν ἐπίσημον Ρουχπέν τοῦ Κράτους, χρυσὴν στολὴν μετὰ ξίφους. Ἄλλος μετὰ αὐτόν, δειξας μεγάλον θάρρος καὶ ἀδάμαστον σθένος ἦτο ὁ Μιλλέτ μπασῆς τῆς ἰδίας σχεδὸν ἐποχῆς, ἀείμνηστος Χαττζῆ Λάζαρος Μολυβᾶς. Ἄλλος τοιοῦτος ἦτο ὁ Κοσμᾶ μπέης (1)—(ὁ Κωτιά-νον) Πολυχρονίδης, ἰσχυρὸς παρὰ τὰς τοῖς Τούρκοις, λόγῳ τοῦ θάρρους ἀλλὰ καὶ τοῦ μεγάλου πλούτου του, ὁ γνωστὸς τροφодότης τοῦ Τουρκικοῦ Στρατοῦ κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν Πόλεμον (1854—1856) εἰς τὸν τομέα Ἐρζερούμ-Κάρς, πολλάκις φανείς ὠφέλιμος εἰς τοὺς Χριστιανοὺς "Ἕλληνας καὶ Ἀρμεναίους, ὅστις κατήγετο ἐκ τοῦ εὐάνδρου χωρίου Ὁραιοκάστρου = (Χάτσ = Σταυρὸς) τῆς Μουζαίνης;

Ἐπίσης πολλὰς ἐκδουλεύσεις εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Ἀρ)λεως καὶ τῶν περιχώρων ἐπεδαψίλευσε καὶ ὁ ἀείμνηστος Χαττζῆ Κων)νος Πηλείδης (ὁ Τσαμουρλῆς) μετὰ τῶν δύο υἱῶν του ἀειμνήστων Χαττζῆ Γεωργίου καὶ Γιαῖγκο ἐφέντης, ὁ ὁποῖος (ὁ Γιαῖγκο ἐφέντης) ἐχρημάτισεν καὶ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν Δήμαρχος Ἀργυρουπόλεως. Ἐκ τῶν νεωτέρων οἱ ὁποῖοι ἐπίσης εἰργάσθησαν καὶ ἐπροστάτευσαν

ἔξοδου, ὑπάρχουν εἰς τὰ ἱστορικὰ σημεῖωμά μου: «Κιμισχανᾶς καὶ τὰ Μετάνια, καὶ τὰ μεσελέδες τῇ Κανί», ποὺ θὰ δημοσιευθῇ σὲ ἄλλο τεῦχος τοῦ «Ποντιακοῦ».

1. Περὶ τοῦ Κοσμᾶ μπέη καὶ τῆς ἐν γένει δράσεως καὶ ζωῆς του, ἔγραψα καὶ ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ἐφημερίδα «Προσφυγικὸς Κόσμος» τῆς 11ης Μαρτίου 1951 ἀριθμὸς φύλλου 1051.

τὴν ὁλότητα τῶν Χριστιανῶν ἦσαν οἱ μακαρίται Ἀπόστολος Χατζῆ Λαζάρου Μολυβᾶς, ὁ Νικόλαος Χατζῆ Δημητρίου Μουμτζιδῆς, καὶ ὁ Δημήτριος Γεωργίου Ἀποστολίδης:

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας δὲν ἔλειψαν τοιοῦται θαρραλέοι ἄνδρες καὶ προστάται τῶν ἀδυνάτων: Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ἐν Χαιριάννοις «οἱ Παλτατζάντ» —οἱ Παλτατζίδαι, οἱ ἀείμνηστοι Ἀναστάς ἐφέντης καὶ Θεόδωρος ἐφέντης πατήρ καὶ υἱὸς καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ὁποίων δὲν κρατῶ πρόχειρα τὰ ὀνόματα.

Ἐννοεῖται αὐτοὺς δὲν μποροῦσαν νὰ τοὺς ἀνέχωνται οἱ ἀδιόρθωτοι τέως Ντερέμπέηδες καὶ Πεκιάντ, νοσταλγοὶ τῶν παλαιῶν αὐθαιρεσιῶν, (καὶ δυστυχῶς ὑπῆρχον πολλοὶ τοιοῦτοι ἀκόμη ἐν Ἀργυρουπόλει καὶ περιχώροις, ὥς οἱ Ριαφογλάντ, οἱ Σακήρ ὀγλάντ, οἱ Ζιλιφταράντ, οἱ Χατζῆ Ἐπτιαγάντ, ἡ φάρα τοῦ κακοῦ δαίμονος τῆς Ἀρ)λεως, μὲ ἐπὶ κεφαλῇ τὸν ἴδιον Οὐζοῦν Μεμέτ ἐφέντην καὶ ἄλλοι) οἱ ὅποιοι εἰσὶν φοβερά τοὺς προστάτας τῶν ἀδυνάτων Χριστιανῶν καὶ προσεπάθουν παντοῦ καὶ πάντοτε μὲ κάθε μέσον θεμιτὸν καὶ ἀθέμιτον νὰ τοὺς θέσουν ἐκποδῶν.

Ἦτο ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν Μιλλέτ μπασῆς τῶν Χριστιανῶν ἐν Ἀργυρουπόλει ἦτο ὁ Χατζῆ Λαζάρος Μολυβᾶς, πάππος ἐκ μητρὸς τοῦ γράφοντος τὰς γραμμὰς αὐτάς.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν συνέβη ἐκεῖ ἓνα ἀρκετὸ σοβαρὸ ἐπεισόδιον, κατὰ τὸ ὁποῖον ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἀπαγχονισθῇ ἓνας νεαρὸς Ἀρμένιος, κάποιος Κιρκόρ, διότι συνελήφθη ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐλευθεριάζουσης πλουσίας Τουρκοπούλας ὀνόματι Χατιτσέ (').

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν τῆς συλλήψεως τοῦ ἐδικάσθη καὶ κατεδικάσθη παμψηφεί ὑπὸ τῶν τουρκικῶν μελῶν τοῦ δικαστηρίου εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον, καὶ δὲν ὑπελείπετο παρὰ μόνον αἱ ὑπογραφαὶ τῶν δύο Χριστιανῶν μελῶν τοῦ δικαστηρίου, τοῦ Χατζῆ Λαζάρου Μολυβᾶ τοῦ Ἑλληνοῦ, καὶ τοῦ Ἀρμενίου Κιλλάχογλου (τὸ μικρό του ὄνομα μὲ διαφεύγει).

Ὁ Χ'Λ. Μολυβᾶς, ἀντέδρασε, ἀπεποι-

ήθη νὰ συνυπογράψῃ τὴν καταδίκην τοῦ φτωχοῦ Κιρκόρ, καὶ τοῦ ἔδωκε τὴν δυνατότητα νὰ δραπετεύσῃ ἀπὸ τὴν φυλακὴν, διότι ἡ καταδίκη τοῦ ἦτο τελείως ἀδικος, ἐφ' ὅσον δὲν ἐξησκήθη οὐδεμία βία ἐπὶ τῆς γυναικὸς, ἥτις ἐκουσίως συνήρχετο μετ' αὐτοῦ.

Ἐκτοτε τρώγανε τὰ σίδερα, ἐπίσημοι καὶ ἀνεπίσημοι καὶ ἀναζητοῦσαν ἀφορμὴν διὰ νὰ ἐκδικηθοῦν αὐτόν, ἀλλὰ δὲν κατόρθωσαν νὰ καταφέρουν τίποτε.

Περιττὸν εἶναι νὰ ἀναφέρω ὅτι ὁ φουκαρᾶς Κιλλάχογλου, ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἐνεκλείσθη εἰς τὸ Ἀρχοντικὸ τοῦ Μολυβᾶ, ὅπου φυσικὰ κανεῖς δὲν τολμοῦσε νὰ ζυγώσῃ.

Ἐστράφησαν τότε κατὰ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων του.

Καὶ πρῶτα πρῶτα βάλανε δύο ἀλήτας, ἀνθρώπους τοῦ σχοινοῦ καὶ παλουκιοῦ, νὰ δολοφονήσουν τὸν ἐν Κελκήτ εὐρισκόμενον υἱὸν τοῦ Χατζῆ Περικλῆν Χ'Λ. Μολυβᾶν, εὐτυχῶς ὅμως ἐκεῖνος, εὐστροφώτερος τῶν δολοφόνων, καὶ καλὸς κυνηγὸς, ἀμυνόμενος ἐπλήρωσεν διὰ κυνηγητικοῦ ὅπλου ἀμφοτέρους καιρίως. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη δὲν ἔλαβεν συνέχειαν, ἀπεσιωπῆθη τελείως.

Ἐν τῷ μεταξύ συνέβη ἓνα ἄλλο ἐπεισόδιον, τὸ ὁποῖον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ δὲν εἶχεν μεγάλην σοβαρότητα, ἀλλὰ οἱ καλοθεληταὶ Τοῦρκοι τὸ δημιουργήσανε μεγάλο καὶ τρανόν.

Εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ Ταλταπάν, προαστείου τῆς Ἀρ)λεως, εἶχε τὸ μικρὸ μαγαζάκι τοῦ ὁ ἐξ Ἀγίου Φωκᾶ τῆς Μουζαίνης Χριστόφορος Γουγιαμέτ.

Ὁ φουκαρᾶς αὐτὸς ἐπώλησε εἰς μίαν Τουρκάλαν σουριλ (ἀρσενικοῦ μίγμα) τὸ ὁποῖον μετεχειρίζοντο ὡς ἀλοιφὴν τῶν πληγῶν, καὶ ἐπώλειτο ἐλευθέρως. Ἡ Τουρκάλα ὅμως τὸ ἔφαγε διὰ νὰ αὐτοκτονήσῃ. Ἐμηνύθη λοιπὸν ὁ Χριστόφορος ἐπὶ ἀνθρωποκτονίᾳ ὑπὸ τοῦ συζύγου τῆς δηλητηριασθείσης, καὶ ὑποδαυλιζόμενος ἀπὸ τοὺς Μπέηδες, ἐζητοῦσε τὴν εἰς θάνατον καταδίκην του.

—Εἰς τὸ σῖμα μου, αἷμα θέλω, ἔσκουζεν ἐντὸς τῆς πλατείας τῆς πόλεως.

Ἐπενέβη πάλιν ὁ Μολυβᾶς. Προσεκάλεσε τὸν σύζυγον τῆς δηλητηριασθείσης καὶ τοῦ ἔδωκε νὰ καταλάβῃ ὅτι δὲν εἶχε τίποτε νὰ κερδίσῃ ἀκολουθῶν τὰς κακὰς συμβουλὰς τῶν διαφόρων καλοθελητῶν, καὶ ὅτι συμφέρον του θὰ εἶναι νὰ ἔλθῃ εἰς μίαν λογικὴν συνεννόησιν μὲ τὸν Γουγιαμέτ, ὁ ὁποῖος ἄλλωστε εἶναι καὶ

1. Διὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἔγραψα λεπτομερῶς εἰς τὸ περιοδικόν, «Ποντιακὴ Ἔστια» τῆς Θεσσαλονίκης τεύχος 13ον σελὶς 750.

τελείως άθώως, και μάλιστα δύναται και νά άποζημιωθῇ. Έπεισθη έν τέλει, άφου έτσέπωσε και δέκα χρυσᾶς λίρας, άλλες τόσες έστάλησαν Ιεροκρυφίως εις τόν Μουφτήν και Κατήν, και τήν έπομένην, ήμέραν τῆς δίκης απέσυρε τήν μήνυσίν του, και τοιουτοτρόπως έξῆλθε τών φυλακῶν « άθώος ό κατηγορούμενος » . . .

Τό ποτήρι πλέον υπερεξεχείλισε, έλύσσαξαν άπό τό κακό τους οι Μπέηδες, έπρεπε κάτι νά σοφισθοῦν δια νά θέσουν έκποδών τόν Προστάτην αὐτόν τών Χριστιανῶν.

Τό λαχεῖον τήν φοράν αὐτήν έπεσε εις τόν μακαρίτην πατέρα μου, γαμβρόν τοῦ Χατζῆ Λαζάρου Μολυβά.

Ό πατέρας μου κατά τήν έποχήν εκείνην είχε τό κατάστημά του εις τό Ντεμίρ Καπού τών Παχτσάδων, προαστείου τῆς Ἀργυρουπόλεως, επί τῆς άμαξιτῆς οδού Τραπεζοῦντος Ἐρζερούμης :

Βάλανε (τήν φοράν αὐτήν επί κεφαλῆς τῆς μαφίας ἦτο ό Ούζοῦν Μεμετ Ἐφέντης, άσπονδος έχθρός πεθεροῦ και γαμβροῦ) άλλους καλοθελητάς και μίαν καλήν νύκτα Σαββάτου πρὸς τήν Κυριακήν άνοιζανε τό κατάστημά του, και άπεγύμνωσαν αὐτό τελείως, άποκομίσαντες όλα τά έν αὐτῷ έμπορεύματα (διότι τότε άνέβαινε πρὸς διανυκτέρευσιν ό πατέρας μου εις Ἀργ)λιν).

Ἐλεγε πάντοτε ό μακαρίτης πατέρας μου, ότι νεωστὶ επέστρεψε εκ Τραπεζοῦντος, όπου κατήλθεν πρὸς άγοράν έμπορευμάτων.

Ἡ άπήχησις τῆς μεγάλης αὐτῆς κλοπῆς ἦτο τεραστία, ή δημοσία γνώμη άνεστατώθη, τηλεγραφήματα διαμαρτυρίας τῶν κατοίκων Ἀργυρουπόλεως (Τούρκων, Ἑλλήνων και Ἀρμενίων) έφθασαν μέχρι τοῦ Βαλῆ τῆς Τραπεζοῦντος, και ένεκα τούτου, ή άρχή τῆς πόλεως άναγκάσθηκε νά κινητοποιηθῇ και έντός 3-4 μηνῶν κατόρθωσεν νά συλλάβῃ τοὺς δύο κλέπτας.

Κατεδικάσθησαν εις πενταετῇ είρκτήν. Ἐξ αὐτῶν ό εις δέν κατόρθωσε νά έπιζήσῃ τῆς ποινῆς του, άπέθανε έν τῇ φυλακῇ, ό έτερος όμως έκτίσας τήν ποινήν του άπεφυλακίσθη :

Ό μακαρίτης πατέρας μου άπογοητευθεὶς διότι έχασε τοὺς κόπους πολλῶν έτῶν έργασίας, άπεφάσισε νά έκπατρισθῇ. Δύο έτη μετὰ τό άτύχημα, έφυγε εις Ρωσίαν, εις τόν Καύκασον, εις Βακοῦ, όπου είχε πολλοὺς πατριώτας Μουζαϊνίτας (διότι και εκείνος άπό τήν Μούζαϊναν εκ

τοῦ χωρίου Ὁραιοκάστρου (Χατσ=Σταυροῦ) κατήγετο, και έκει (στὸ Βακοῦ) εις διάστημα 5-6 έτῶν κατόρθωσε νά άνορθώσῃ λαμπρότατα τά οικονομικά του και νά επανέλθῃ εις Ἀργυρούπολιν (πρώτην Σιλάν) δια 2-3 μῆνας κοντά εις τήν οικογένειάν του.

Μίαν ήμέραν τόν τυχαίνει έν τῇ άγορᾷ τῆς Ἀργ)λεως ό τέως κλέφτης του, και χωρὶς ένδιασμούς και έντροπήν, τόν πλησιάζει, τόν καλωσворίζει και τοῦ λέγει γελῶν :

—Πέν σενῇ άντάμ γαπτούμ, (ἤτοι ἐγὼ σᾶς έκανα άνθρωπον, ύπονοῶν ότι σᾶς έκλεψα και εἴγινα αίτία νά πᾶτε εις τήν Ρωσσίαν και νά κερδίσητε πολὺ περισσότερα τῶν ὧσων είχατε).

Ό πατέρας μου γέλασε, τόν προσεκάλεσε εις τό πλησίον καφενεῖον, εκάθησε μαζί του, τοῦ κέρασε καφέ και τοῦ έδωσε νά κάνῃ τσιγάρο :

Πέρασαν χρόνια πολλά.

Τά πράγματα άλλάζανε, ήρέμησε ό κόσμος, σὺν τῷ χρόνῳ οι κακοὶ δαίμονες έλειψαν, άνδρώθηκα και ἐγὼ ό γράφων τάς γραμμάς αὐτάς.

Ἐσπούδασα εις τήν Τραπεζοῦντα και μετὰ τό τέλος τῶν σπουδῶν μου, προσελήφθην ὡς λογιστῆς εις τόν μεγάλον Ἐμπορικόν Οἶκον τῆς έποχῆς εκείνης έν Τραπεζοῦντι, τοῦ άειμνήστου Γεωργίου Μουζενίδη.

Εἶχε οὗτος εις πολλὰς πόλεις τῆς Τουρκίας άνταποκριτάς. Σχεδὸν κάθε ήμέραν έφορτώναμε διάφορα έμπορεύματα, με άγωγιάτας (κατουρτζῆδας) με βωδάμαξες κατά τοὺς θερινούς μῆνας και με καμηλιέρηδας.

Μεταξύ τῶν άγωγιατῶν αὐτῶν συχνά παρουσιάζετο και ένας γέρος εὐσταλῆς—ό κλέφτης τοῦ πατέρα μου ὅπως άπεκάλει ό ίδιος τόν έαυτόν του—ό όποῖος κατ' εὐθεϊαν εισήρχετο εις τό λογιστήριον τοῦ γραφείου (δέν γνωρίζω πῶς με έξετρώπωσε) με έχαιρέτα ὅλως ιδιαιτέρως και μοῦ έλεγε:

—Ἐμὲ θά προτιμήσης, εις ἐμέ θά δώσης τά φορτία σου γιά τήν Ἀργυρούπολιν, γιατί ἐγὼ εἶμαι ό κλέφτης τοῦ πατέρα σου.

Και ή αλήθεια εἶναι ότι οὐδέποτε εὐρέθην παραπονεμένος άπό τάς ύπηρεσίας τοῦ κλέφτη τοῦ πατέρα μου.

Ἐδῶ τελειώνει μιᾷ Ιστορίᾳ δραματικῇ αλλά και εὐθυμῇ

Ἀθῆναι, 22-7-1945

Π. Β. Σαλαπασίδης

* ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ *

Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ „ΑΡΓΟΝΑΥΤΑΙ ΚΟΜΝΗΝΟΙ,,

Εἰς τὰς 11 Μαΐου ἐ. ἔ. ἐγένεν ἡ τακτικὴ Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ Συλλόγου Ποντίων «Ἀργοναῦται—Κομνηνοί». Εἰς αὐτὴν—ἡ ὁποία ἦτο ἐπαναληπτικὴ ἐπειδὴ δὲν κατέστη ἀπαρτία κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν 4 Μαΐου—παρευρέθησαν 37 μέλη.

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου κ. Ἐ. Καρατζᾶς ἀνέγνωσε τὴν ἐκθεσιν δράσεως τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ διετὲς διάστημα (Ἀπρίλιος 1950—Μάιος 1952). Κατὰ τὴν ἐκθεσιν ὁ Σύλλογος ἀνέπτυξε τὴν ἐξῆς δράσιν:

Συνειργάσθη μὲ ὅλα τὰ ἀδελφὰ ποντιακὰ σωματεῖα καὶ προσφυγικὰ τοιαῦτα. Ἐξέπροσωπήθη εἰς ὅλας τὰς δημοσίας καὶ ἐπισήμους ἐμφανίσεις καὶ ἐβοήθησε τὰς τοπικὰς ἀρχὰς τῆς Καλλιθέας. Ἐξέδωκε ψήφισμα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀειμνήστου Νικολάου Ξηροπούλου ἐκλεκτοῦ καὶ διακεκριμένου Ποντίου τοῦ ὁποίου ἡ μνήμη θὰ ἀποτελέσῃ σύμβολον ποντιακῆς καὶ ἀνθρωπιστικῆς ἀλληλεγγύης. Ἀνηρτήθη ἡ εἰκὼν τοῦ εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Συλλόγου καὶ ἀνεκηρύχθη εὐεργέτης ἡ μητέρα αὐτοῦ Ἐλισάβετ Ξηροπούλου διὰ τὴν ἐκ 4.000.000 δρ. δωρεάν τῆς πρὸς τὸν Σύλλογον εἰς μνήμην τοῦ υἱοῦ τῆς καὶ δωρήτρια ἡ σύζυγός τοῦ Κίτσα Ν. Ξηροπούλου διὰ τὴν ἐκ 2.000.000 δραχ. δωρεάν τῆς εἰς μνήμην τοῦ συζύγου τῆς.

Παρέστη εἰς τὴν κηδεῖαν τῆς ἀειμνήστου σεμνῆς Ποντίας Μαρίκας Ἀργυροπούλου τῆς ὁποίας ἡ οἰκογένεια προέβη εἰς τὴν ἐκ 1.500.000 δρ. δωρεάν πρὸς τὸν Σύλλογον.

Ὁργάνωσεν κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον δύο ἐκδρομὰς (Μάκρης—Πάρνηθος). Ἐπίσης ὀργάνωσε χορευτικὸν τέιον τὴν 16-12-51 καὶ χορὸν τὴν 2-3-52. Ἐδωσε μίαν διάλεξιν τὴν 23-12-51 μὲ ἰμίλητὴν τὸν τέως ὑπουργὸν κ. Σταῦρον Νικολαΐδην μὲ θέμα «Ὁ πνευματικὸς Πόντος».

Ἐχορήγησε βοηθήματα εἰς ἀναξιοπαθοῦντας καὶ ἀσθενεῖς Ποντίους. Τὴν δευτέραν ἡμέραν τοῦ Πάσχα* (30-4-51) ὀργάνωσεν συσσίτιον (72 παιδιὰ) εἰς μνήμην τοῦ ἀποβιώσαντος Ἰωάννου Φωστηροπούλου.

Ἐλαβε παρὰ τοῦ δήμου Καλλιθέας 5.000.000 δρ. (3.000.000 διὰ τὴν ἀθλητικὴν ὁμάδα «Ἀργῶ» καὶ 2.000.000 διὰ τὴν χορήγησιν βοηθημάτων).

Ἐόρτασε τὴν ἐπέτειον ἐορτὴν τοῦ Συλλόγου τὴν ἡμέραν τοῦ Ἀγ. Εὐγενίου Πολιούχου τῆς Τραπεζοῦντος εἰς τὴν ὁποίαν προσῆλθαν μέλη τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Καλλιθέας, ἐκπρόσωποι τῶν ποντιακῶν σωματείων, αἱ τοπικαὶ ἀρχαί, καὶ πολλὰ μέλη τοῦ Συλλόγου.

Κατὰ τὴν ἐορτὴν ταύτην διενεμήθησαν ὑποδήματα εἰς 21 ἄπορα παιδιὰ εἰς μνήμην Μαρίκας Ἀργυροπούλου καὶ ἱσάριθμοι κάλτσες δοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ συμβούλου Χαρ. Ψωμιάδου. Ἐπίσης διενεμήθησαν φανέλλες εἰς ἀσθενικὰ παιδιὰ, δῶρα τοῦ κ. Σίμου Παυλίδη.

Συνώδευσε τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας Σουμελά εἰς Καστανιὰν Βερροίας (Ἀύγουστος 1951) καὶ συνέστησεν ἐνταῦθα παράρτημα τοῦ Σωματείου «Παναγία Σουμελά».

Ἡ ἀθλητικὴ ὁμάς τοῦ Συλλόγου «Ἀργῶ» ἔλαβε μέρος εἰς 33 φιλικὰς ἀγῶνας καὶ εἰς 6 ἀγῶνες πρωταθλήματος.

Τὸ Συμβούλιον παρεχώρησε τὴν αἴθουσαν τοῦ ὁσάκις ἐζητήθη εἰς διάφορα ἀδελφὰ σωματεῖα καὶ τὴν ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ποντιακοῦ Θεατρικοῦ Ὀμίλου διὰ τὰς δοκιμὰς τοῦ, τοῦ ὁποίου ἐκτιμᾷ ἰδιαιτέρως τὴν εὐγενὴ προσπάθειαν καὶ πιστεύει ὅτι ἀποτελεῖ καθήκον ἡ ἐνίσχυσις τοῦ διότι διὰ τῶν διδομένων ὑπ' αὐτοῦ πραραστάσεων διατηροῦνται τὰ ῥθγι' ἔθιμα τοῦ ἀλησμονήτου Πόντου.

Ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ Συλλόγου παρουσιάζεται ἀνθηρά: Ἑσοδα 48.877.570. Ἑξοδα 29.755.850. Ὑπόλοιπον εἰς νέαν χρῆσιν: 19.121.720 δρχ.

Ἐτέθησαν ὡς ἀποθεματικὸν διὰ τὸν σχηματισμὸν ἐνὸς κεφαλαίου γιὰ τὴν ἀνέγερσιν δευτέρου ὁρόφου 10.000.000 δρχ.

Ἡ διεξαγωγὴ τῆς ψηφοφορίας

Μετὰ τὴν ἐκθεσιν δράσεως ὠμίλησαν οἱ κ. κ. Α. Σουρμελῆς, Γ. Ἀλεξανδρίδης, Κ. Βαρεϊάδης καὶ Γ. Ἰασιωνίδης οἱ ὅποιοι ἐνέκριναν τὴ λογοδοσίαν τοῦ Δ.Σ. τοῦ Συλλόγου.

λόγου. Ὁ κ. Α. Σουρμελῆς ὑπέδειξε νὰ γίνῃ αἵτησις εἰς τὸ Ταμεῖον Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων διὰ τὴν συνομολόγησιν δανείου πρὸς οἰκοδόμησιν τοῦ β' ὀρόφου τοῦ Συλλόγου.

Κατὰ τὴν γενομένην ψηφοφορίαν ἐξελέγη νέον Διοικ. Συμβούλιον καταρτισθὲν εἰς σῶμα ὡς ἐξῆς : Ε. Μικρόπουλος, πρόεδρος, Ι. Θεοδοσιάδης, ἀντιπρόεδρος, Ε. Καρατζᾶς, γενικὸς γραμματεὺς, Ι. Παπαδόπουλος, ταμίας, Ε. Τομπούλης, ἔφορος, Α. Στεφανίδης, Παν. Παπαδόπουλος, Γ. Σουρμελῆς Α. Ἀνδρεάδης, μέλη. Συνεκροτήθη ἐπίσης Ἐπιτροπὴ Ἀνεγέρσεως ἀποτελεσθεῖσα ἐκ τῶν κ.κ. Ε. Μικροπούλου, Ι. Θεοδοσιάδου, Α. Ἀνδρεάδου, καὶ Ι. Παπαδοπούλου ἡ ὁποία θὰ προσλάβῃ καὶ ἄλλα μέλη διὰ διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου τῆς ἐξευρέσεως τῆς ἀπαιτουμένης δαπάνης τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ δευτέρου ὀρόφου.

ΣΩΜΑΤΕΙΟΝ "ΠΑΝΑΓΙΑ ΣΟΥΜΕΛΑ,"

Ἰδρύθη καὶ ἐνταῦθα Παράρτημα τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐδρεύοντος Σωματείου «Παναγία Σουμελά» κατόπιν συσκέψεως ἀντιπροσώπων τῶν ἐν Ἀθήναις, καὶ Πειραιεῖ Ποντιακῶν Σωματείων. Σκοπὸς τοῦ ιδρυθέντος Παραρτήματος εἶναι ἡ ἠθικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις τοῦ ἔργου τῆς ἀνεγέρσεως εἰς Καστανιὰν Βερροῖας τῆς Μονῆς τῆς Παναγίας Σουμελά μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων της.

Τὸ ἐδῶ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Παραρτήματος ἀποτελέσθη ὡς ἐξῆς : Ε. Πκυλίδης, πρόεδρος, Γρηγοριάδης, α' ἀντιπρόεδρος, Φωστηρόπουλος Ι., β' ἀντιπρόεδρος, Α. Ἐμμανουηλίδης, γεν. γραμματεὺς. Γ. Ἀλευρᾶς, ταμίας, Γ. Σαγκῆς, Κ. Ἀσιατίδης, Ι. Θεοδοσιάδης, Ι. Λεπτουργός, σύμβουλοι.

Τὸ Παράρτημα Ἀθηνῶν ὁργανώνει μίαν διάλεξιν τὴν 1 Ἰουνίου μετ' ὁμιλητὴν τὸν κ. Ε. Παυλίδην περὶ Παναγίας Σουμελά.

Η "ΠΡΟΟΔΟΣ," ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ

Στις 13 Ἀπριλίου τὸ Σωματεῖον Ποντίων Καλλιθέας ἡ «Πρόοδος» ἐτέλεσε τὰ ἐγκαίνια γιὰ τὴν ἐναρξὴ τῶν ἐργασιῶν πρὸς ἀποπεράτωση τῶν ἡμιτελῶν οἰκημάτων τοῦ Σκοπευτηρίου ποῦ προορίζονται γιὰ τὴν στέγασθ τῶν ἐπὶ 30 χρό-

νια ταλαιπωρηθέντων μέσα στὶς τρῶγλες ἀδελφῶν μας Ποντίων.

Μετὰ τὴν τελετὴν ὁ πρόεδρος τοῦ Σωματείου κ. Αἰζ. Παπαδόπουλος ἐξεφώνησε λόγον ἐνώπιον τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Βασιλέως. Ὑπουργῶν, Βουλευτῶν, Πολιτευτῶν, τοῦ Δημάρχου Καλλιθέας μετὰ τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, τῶν ἀντιπροσώπων τῶν διαφόρων ὁργανώσεων καὶ πληθὸς Καλλιθεατικοῦ κόσμου.

Δίδομε ἀποσπάσματα τοῦ ἐκφωνηθέντος αὐτοῦ λόγου

«Ὅπως γνωρίζετε ὅλοι σας, ἐκεῖ στὴν Ἀνατολή, στὰ βᾶθη τῆς Μ. Ἀσίας, ἐζοῦσε κάποτε ἓνας λαὸς μετὰ τὴν ἰδιόζουσαν προφορὰ τοῦ τὴν Ἑλληνικὴν, μετὰ τὴν βαθιὰ του προσήλωσιν στὴ Χριστιανικὴ Θρησκεία...

»Ὁ λαὸς αὐτὸς ἦταν ὁ ποντιακός. Ρίζα καὶ φύτρα τῶν Ἰωνῶν προσφύγων τῆς Μιλήτου ποῦ φεύγοντας τὸν περσικὸν ζυγὸν ἐποίκησαν τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ὅπου ἐδημιούργησαν νέες ἐστίες καὶ ἔζησαν...

»Στὰ χίλια χρόνια τῆς Βυζαντινῆς περιόδου καὶ στὰ 250 χρόνια τῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ Πόντου καὶ μέχρι τῆς καταλύσεώς της στὰ 1461 ὁ Ἑλληνικὸς Πόντος ἀνῆλθεν στὸ ἀπώγειον τῆς δόξης του καὶ τῆς ἀκμῆς του καὶ μετὰ τὴν πυρσὸν τῆς ἐθνικῆς του φλόγας μετελαμπάδευσε τὸ ἀνέσπερον φῶς τῆς ποντιακῆς ψυχῆς ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεά.

»Ἑλληνικαὶ πόλεις καὶ Κοινότητες μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τοῦ Πόντου. Γυμνάσια, Φροντιστήρια, Ἀστικὰ Σχολεῖα, Ἐκκλησίαι, Μοναστήρια, Φιλανθρωπικὰ Ἰδρύματα, ἦσαν τὰ πολύφωτα στολίδια τοῦ Πόντου καὶ κάτω ἀπὸ τὴν σκλαβιὰ τῶν 450 ἐτῶν, κάτω ἀπὸ ἀνείπωτους διωγμούς, σφαγὰς, λεηλασίας, ὁμαδικὰς ἐκτοπίσεις καὶ ἐξορίας διετήρησαν τὴν αἵγλην των καὶ ἀλώβητον τὸ Ἑθνικὸν φρόνημα.

»Καν ἤλθεν ἡ εὐλογημένη ἡμέρα ποῦ τὸ ἄστρον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος ἀρχισε νὰ ἀνατείλῃ στοὺς ἑλληνικοὺς ὀρίζοντας.

»Στὸ πρόσωπο τοῦ ἐθνεγέρτου Ἐλευθερίου Βενιζέλου ὁ ὑπόδουλος Ἑλληνισμός, εἶδε τὸν Αὐτρωτὴν Μεσσίαν του ποῦ θὰ ἔδινε τὴν δικαίαν πραγμάτων στὰ Φυλετικά μας ἔννερα.

»Καὶ περαιώσαμε τὴν ἄγια στιγμὴ ποῦ ἡ γαλανόλευκὴ θὰ κυμάτιζε πάνω στὸν Πόρ-Τεπέ τῆς Τραπεζοῦντος, ἐκεῖ ποῦ κάποτε ὁ μονοκέφαλος ἀετὸς τῶν Κομνη-

νῶν συμβόλιζε τὴν κραταιὰν ἰσχὺν τῆς Ποντιακῆς Αὐτοκρατορίας.

»Ἀλλά, ἄλλα τὰ σκιρτήματα τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς καὶ ἄλλα οἱ κραταιοὶ τῆς γῆς τότε ἐκέλευσαν.

»Καὶ ἄνοιξε ἡ αὐλαία τοῦ Μεγάλου Ἑθνικοῦ δράματος, ἡ καταιγὶς τῆς συμφορᾶς, ἡ λαίλαψ, ποῦ σὰν σεισμὸς ἀνέτρεψε τὰ πάντα καὶ ξερρίζωσε τὸ πολύκλαδον καὶ πολύφυλλον Ἑλληνικὸν δένδρον, κάτω ἀπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ὁποίου τόσα ἔθνη ἐνείρα ἐκκολάπτοντο. Τότε καὶ μεῖς οἱ Πόντιοι ὑπεστήλαμεν τὴν Ποντιακὴν σημαία, φιλήσαμε γιὰ τελευταία φορὰ τὴ Μάννα Γῆ ποῦ μᾶς γέννησε καὶ πήραμε τὸ δρόμῳ τῆς ἐπιστροφῆς. Ἡ Ἀργὼ μας τούτῃ τῇ φορᾷ μὲ κατεβασμένα τὰ πανιά, μὲ σπασμένα τὰ κουπιά, ἔπαιρνε μαζὶ τῆς μόνον ἀναμνήσεις καὶ παραδόσεις καὶ τὰς ἔφερνε στὴν Χαναν τοῦ λυτρωμοῦ, στὴν Μητέρα Ἑλλάδα.

»Περάσκανε ἀπὸ τότε 30 ὁλόκληρα χρόνια ποῦ ἐμεῖς οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τοῦ Συνοικ. Σκοπευτηρίου στήσαμε τῆς καλύβες μας μὲ κάποια προχειρότητα γιὰ νὰ στεγάσουμε τοὺς καὶ μούς μας καὶ νὰ προχωρήσουμε στὴ νέα ζωὴ. Ἀπὸ τότε καὶ μέχρι τούτῃ τῇ στιγμῇ ἡ ζωὴ ἐκατοντάδων ποντιακῶν οἰκογενειῶν κατήντησε ἓνας πραγματικὸς ἐφιάλτης.

»Γι' αὐτὸ ἔχει ἰδιαίτερη ὅπως σημασία ἡ σημερινή μας τελετὴ ποῦ προοιωνίζει μίαν ὑποφερτὴν μελλοντικὴν ζωὴν γιὰ τὸν κόσμον αὐτὸν διότι κάτω ἀπὸ μίαν ἀνθρωπίνην στέγην ἡ ὁποία δὲν προσβάλλει τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἀνθρώπου θὰ μπορέσῃ κανεὶς νὰ συνεχίσῃ τὸν οἰκονομικὸν του βίον καὶ τὰς παραδόσεις του μὲ τὸ συναίσθημα κάποιου ἱκανοποιησεως ποῦ ἔστω καὶ ἀργὰ βρέθηκε συμπαράστατης του ἡ Κρατικὴ ἀντίληψις στὸν δύσκολον αὐτὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς του».

Νέον Διοικητικὸν Συμβούλιον

Ὑστερα ἀπὸ τὶς τελευταῖες ἀρχαιρεσίες τοῦ Σωματείου Ποντίων Καλλιθέας ἡ «Πρόοδος», τὸ νέο Διοικητικὸ Συμβούλιο ἀποτελέσθη ὡς ἑξῆς: Δημήτριος Κριεζῆς, πρόεδρος, Ι. Κακουλίδης, ἀντιπρόεδρος, Κων. Ἀσιατίδης, γεν. γραμματεὺς, Κ. Καλπίδης, ταμίας, Λαζ. Παπαδόπουλος, Κ. Μεγαλίδης, Ι. Πανίδης, Μιλτ. Καλπίδης, Παν. Σοπίδης σύμβουλοι.

Ἡ ἔνωσις ΝΙΚΑΙΑΣ-ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ

Ἡ ἔνωσις Ποντίων Νικαίας Κορυδαλλοῦ μετὰ τὸν τερματισμὸν τῶν ἐξορμήσεων τῆς χειμερινῆς περιόδου συνεχίζουσα τὴν ἀξιόλογον δράσιν τῆς ἐτέλεσε τὴν 27 Ἀπριλίου ἐ. ἔ. ἀρτοκλασίαν ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ Ἀγ. Νικολάου Νικαίας ἐν συνεχείᾳ συνεκάλεσεν συγκέντρωσιν ἐν τῷ Κινηματοθεάτρῳ «Ὁρφεὺς» διὰ τὸν πανηγυρικὸν ἐορτασμὸν τῆς ἐτησίως ἐορτῆς τῆς Ἑνώσεως.

Εἰς τὴν συγκέντρωσιν παρίσταντο ὁ Ὑπουργὸς κ. Παπαπολίτης αἱ Δημοτικαὶ καὶ Ἀστυνομικαὶ ἀρχαί, ἀντιπρόσωποι τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεὶ Ποντιακῶν Ὁργανώσεων καὶ πλεόν τῶν 1200 προσκεκλημένων.

Ἐν ἀρχῇ ὁμίλησεν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑνώσεως κ. Ἡλ. Σπανάκης ἐξάρας τὸ ὑπὸ τῆς Ἑνώσεως ἐπιτελούμενον ἔργον, περαίνων δὲ τῷ χαρίστησεν ὅλους τοὺς συμβαλλόντας εἰς τὴν ἐπιτυχίαν αὐτοῦ. Ἀκολουθῶς ὁμίλησας ὁ Γεν. Γραμματεὺς κ. Νικ. Τουντουλίδης ἀπηύθυνε θερμὴν σύστασιν πρὸς τὴν νεολαίαν δι' ἐνεργὸν συμμετοχὴν τῆς εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἑνώσεως. Μετ' αὐτὸν δὲ ὁ κ. Γεώργιος Χρηματόπουλος ἐκ τῶν Βορείων Ἐπαρχιῶν ἀναπτύξας δι' ὀλίγων τὴν ἱστορίαν τοῦ Πόντου θερμῶς συνεχάρη τοὺς σχῶντας τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἑνώσεως.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Ποντιακὸς Θεατρικὸς Ὀμίλος Ἀθηνῶν εὐγενῶς προσφερθεὶς ἐξετέλεσεν ὑπὸ τὰς ἐνθουσιώδεις ἐπευφημίας τῶν παρισταμένων τὸ καλλιτεχνικὸν μέρος τοῦ προγράμματος διαλαμβάνων πόντιακούς χορούς, τραγούδια, ἀνέκδοτα καὶ εἴθυμα τοῦ «Παλάσας τῆς Μολυβοῦς» τοῦ κ. Χ. Δημάρχου τὰ ὁποῖα δημοσιεύονται ἐκάστοτε εἰς τὸ «Ποντιακόν».

Τελευταῖος ὁμίλησεν ὁ Πρόεδρος τῆς Ποντιακῆς Στέγης κ. Γεώργιος Σακκᾶς ἀναπτύξας διὰ μακρῶν τὴν ἐν γένει δράσιν καὶ τὰς ἐπιτελεσθείσας προόδους εἰς τὸ ἔργον ἀνεγέρσεως τῆς Ποντιακῆς Στέγης διὰ θερμῆς δὲ ἐκκλήσεως ἐπικαλεσθεὶς τὴν συμβολὴν καὶ συμπαραστάσιν ὅλων, ἐπέρανε μὲ τὴν δῆλωσιν ὅτι ὁ ποντιακὸς κόσμος οὐδέποτε θὰ λησμονήσῃ καὶ οὐδεμίαν θὰ παραλείψῃ εὐκαιρίαν ὥπως διατρανώσῃ καὶ διαιωνίσῃ τὸ χρέος εὐγνωμοσύνης τοῦ πρὸς πάντας τοὺς συμβαλλόντας εἰς τὴν ἀνέγερσιν τῆς Στέγης του.

Ἐπακολούθησαν ἐν μέσῳ ἀτμοσφαίρας

ἐξάρσεως καὶ πανηγυρισμοῦ ἄθροαι δηλώσεις νέων δωρεῶν ὑπὲρ τῆς Ποντιακῆς Στέγης τὸ προῖον τῶν ὁποίων ἀνῆλθεν εἰς 18.644.000 δρχ. καὶ μίαν προσφορὰν ἐπὶ πλεόν 5 γαλλικῶν παραθύρων.

ΛΕΣΧΗ ΠΟΝΤΙΩΝ ΚΑΒΑΛΑΣ

Ἀθόρυβα μὲ μέθοδο προγραμματισμένη, ἐργάζεται ἡ Λέσχη Ποντίων Καβάλας. Τῇ δράσει τῆς θὰ τὴν ἐξήλευαν πολλὰ σωματεῖα μὲ πλούσιο ἐνεργητικὸ καὶ πολύχρονη παράδοση. Ἰδού μὲ συντομία μερικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὰ πεπραγμένα τῆς χειμερινῆς περιόδου 1951-52.

1. Τὴν 7-10-51 διάλεξε τοῦ Προέδρου τῆς κ. Δ. Λαζαρίδου, ἄλλοτε ἐκπαιδευτικοῦ, μὲ θέμα «Κοινότητες καὶ πολῖτες», ὅπου ἔκαμε ἰδιαίτερη μνεία καὶ γιὰ τὴν ἑλληνοχριστιανικὴν κοινότητα στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς.

2. Τὴν 21-10-51, ὁ ἴδιος ὁμιλητὴςπραγματεύθηκε τὸ θέμα: «Ὁ πολίτης στὴ νηπιακὴ καὶ πρωτοσχολικὴ τοῦ ἡλικία». Παρουσίασε κατὰ τὴν διάλεξή του αὐτὴ τὴν τριλογία: οἰκογενειακὴ, κοινοτικὴ καὶ ἐθνικὴ παράδοση.

3. Τὴν 11-11-51, ὁ ἴδιος πάλι, ἐζωντάνεψε μιὰ πτυχὴ τῆς ποντιακῆς ζωῆς, τὴν εἰδυλλιακὴν βουκολικὴν ζωὴν, ὅπως τὴ γνῶρισε ἀπὸ κοντὰ στὴν ἰδιαίτερή του πατρίδα, τὴ Ματσούκα καὶ στὰ «θεοφάνταχτα ρασιά» τῆς, μὲ τὰ «παρχάρια καὶ τοὶ παρχαρέτς».

4. Τὴν 18-11-51 ὁ Πόντιος ἐκπαιδευτικὸς κ. Ι. Πεῖμανίδης μίλησε μὲ θέμα: «Ἡ ὀρθὴ ἀγωγή καὶ οἱ παράγοντες αὐτῆς».

5. Τὴν 24-2-52, ὁ κ. Δ. Λαζαρίδης ἔφερε στὸ βῆμα τὴ «φλογέρα τοῦ βασιλιᾶ», σὰ μνημόσυνο γιὰ τὴν ἐπέτειο τοῦ θανάτου τοῦ ἐθνικοῦ μας ποιητῆ Κωστῆ Παλαυᾶ. Ἡ ὁμιλία στάθηκε σὰ μιὰ ψυχικὴ ἀνάταση, σὰν ὕμνος στὸ ἐθνικὸ μας δημιουργικὸ πνεῦμα, ποὺ ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸ θεῖο δῶρο τῆς ἐλευθερίας. Παραθέτομε ἀπὸ τ'ἀποσπάσματα ποὺ ἔχει ἀπαγγεῖλει κ' ἓνα, ἀπὸ τὸν ὕμνο στὸν Παρθενώνα:

Ἐσένα δὲ σὲ χτίσανε τυραγνισμένων
[ὄγλοι
καματερά ἀνθρωπόμορφα σπρωγμένα ἀπ'
τὴ βουκέντρα
ἔσένα μὲ τὸ λογισμό κ' ἔσὲ μὲ τὸ τραγούδι
σὲ ὑψῶσαν ἐκεῖ τῶν λεύτερων οἱ λογι-
[σμοί . . .

Παράλληλα, ἡ δημιουργικὴ δράσις τῆς Λέσχης ἀπλώνεται καὶ σὲ ἄλλες κατακτήσεις. Ἐχει ἤδη ἀποκτήσει τὴ βιβλιοθήκη τῆς, μὲ τὴν εὐγενικὴν δωρεὰ τῆς ξυλείας ἀπὸ τὸν κ. Γεώργιο Ἀποστολόπουλο—μὴ Πόντιο. Καὶ φιλότιμες καταβάλλονται προσπάθειες νὰ πλουτιστεῖ καὶ μὲ βιβλία.

Ἐχει ἐπίσης ἀποκτήσει τὸν ἐρασιτεχνικὸ θεατρικὸ τοῦ Ὑμῖλο μὲ τὴ διεύθυνση τοῦ ρέκτη κ. Δ. Χαραλαμπίδου, ποὺ ἔπαιξε μὲ ἱκανοποιητικὴ ἐπιτυχία τὴν 16-12-51 τὴν ἡθογραφικὴν κωμωδίαν τοῦ κ. Φ. Κτενίδου: «Ὁ Κλήδονας».

Χρειάστηκαν, βέβαια, κόποι, θυσίες καὶ ἀγῶνες γιὰ ν'ἀγχομε τὰ παραπάνω ἀποτελέσματα. Ὅταν κανεὶς ἔχει μέσα του τὴ φλόγα καὶ παράλληλα ξέρει νὰ ἐργάζεται ἀποδοτικὰ, δὲ γίνεται, ἡ ἐπιτυχία θὰ τοῦ χαμογελάσει.

Δίκαιος ἀνήκει δημόσιος ἔπαινος στὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς Λέσχης καὶ ἰδιαίτερώς στὸ φωτισμένο καὶ δημιουργικὸ πρόεδρό τῆς κ. Δ. Λαζαρίδου. Ἀξίζει ἡ προσπάθεια νὰ συνεχιστεῖ, μὲ τὸν ἀπαραίτητο ὅρο νὰ ἐνισχύεται ἀπὸ τοὺς Ποντίους γενικά, γιὰ τὴ σταθερὴν κατοχύρωση τῶν ὡς τώρα ἐπιτεύξεων καὶ γιὰ τὴν ὁλολήρωση τῶν καταστατικῶν σκοπῶν τῆς Λέσχης.

Ε. Ἀν.

Νέον Διοικητικὸν Συμβούλιον

Τὴν 30ὴν Μαρτίου ἐ. ἔ. συνήλθεν ἡ Γεν. Συνέλευσις τῶν μελῶν τῆς Λέσχης διὰ τὸν ἀπολογισμόν τῶν πεπραγμένων καὶ διὰ τὴν ἀνάδειξιν τοῦ νέου Διοικητικοῦ Συμβουλίου διὰ τὴν περίοδον 1952—1953.

Ὁ πρόεδρος τοῦ ἀποχωροῦντος Δ. Σ. κ. Δημ. Λαζαρίδης ἄρχισε τὴν ἐναρξιν τοῦ ἀπολογισμοῦ μὲ ἓνα νοσταλγικὸ ποντιακὸ δίστιχο:

Ρασιά ψηλὰ ρασιά, ποτάμια ποὺ βοᾶτε
τὸ ψόπο μ' ἀναπάεται ἐσᾶς ὄντες θυμᾶται.

Ἐπειτα μὲ μιὰ σύντομὴ εἰσαγωγὴ, ἀφοῦ ἀνέφερε τὴν προσπάθειά ποὺ γίνεται σ' ὅλα τὰ κέντρα τῆς Ἑλλάδος νὰ συγκροτηθοῦν μορφωτικοὶ Ποντιακοὶ Σύλλογοι, ἐτόνισεν ὅτι οἱ Σύλλογοι αὗτοὶ δὲν πρέπει νὰ ἔχουν σκοπὸ μόνον τὴν ἀνάμνησι καὶ τὸ ξαναζωντάνεμα ἡθῶν ἐθιμῶν καὶ μιᾶς ζωῆς χαμένων πατρίδων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀξιοποίησι τῆς νέας ζωῆς

Η ΑΔΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΣ

Δημ. Παπαδόπουλον, (Σταυριώτην), Ἀλεξανδρούπολιν: Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴς εὐχὰς σας. Δεχθῆτε καὶ τὴς δικῆς μας. Ἀπὸ τὰ σταλέντα δημοσιεύονται οἱ «Σύγχρονοι Ὁρῶλοι». Τὰ ἄλλα στὰ ἐπόμενα τεύχη.

Κων. Μαρσαρίδην, δικηγόρον, πολιτευτὴν, Θεσ/νίκην: Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴς θερμὰς εὐχὰς σας. Δεχθῆτε καὶ τὴς δικῆς μας. Θέλουμε κάτι νὰ μᾶς γράψετε. Περιμένουμε.

Θεοφύλ. Παπαπαναγιώτου, Δράμαν: Τὰ ζητηθέντα τεύχη τοῦ «Ποντιακοῦ» ἐστάλησαν.

Ἀλέκ. Κοντοσιδῆν, Γερκαρεῖό, Κιλκίς: Εἴμαστε ἐνθουσιασμένοι μὲ τὸ ἐνδιαφέρον σου γιὰ τὸ περιοδικό μας. Τὰ σταλέντα δημοσιεύονται εὐχαρίστως. Περιμένουμε νὰ μᾶς στείλετε πάντα κάτι δικό σας γιατί φαίνεται ὅτι ἔχετε καὶ ζωντάνια καὶ καλὴ πέννα. Σὲ ἀποστέλλομεν 20 τεύχη καὶ περιμένουμε ἀνεργείας σας, ὅπως γράψετε.

Γ. Θ. Κανδηλάπτην, Ἀλεξανδρούπολιν: Τὸ βιβλίο ἐστάλη. Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴ συνεργασία. Τὰ ὑπόλοιπα θὰ μποῦν σὲ προσεχὲς τεύχη.

Ι. Δ. Σιφιλῖνον, Θεσ/νίκη: Ὅπως

βλέπετε ὁ διάλογός σας δημοσιεύεται μὲ ἀρκετὰς διορθώσεις. Κάθε κομμάτι καὶ ὁ πῶς σύντομος διάλογος, πρέπει νὰ ἔχη μιὰ ἀρχὴ —γιὰ νὰ σκιαγραφηθοῦν τὰ πρόσωπα καὶ νὰ μπῇ στὴν ἐννοια ὁ ἀναγνώστης—, μιὰ μέση, δηλαδὴ τὴν κύρια ὑπόθεση τοῦ κομμάτιου ποὺ πρέπει νὰ δοθῇ καλὰ καὶ ἓνα τέλος, δηλαδὴ τὸ συμπέρασμα ποὺ πρέπει νὰ ἔχη κάποια ἀπρόσπτη ἐκδοχή, κάποια ἀναπάντητη λύσι. Πάνω σ' αὐτὴ τὴ βάση δοκιμάστε καὶ θὰ γράψετε καλύττερα γιατί φαίνεται πὼς ἔχετε κάποια ικανότητα.

Ἀρχιμῆδην Σιδηρόπουλον, Σκιδρην: Θὰ σᾶς παρακαλέσωμε πολὺ νὰ μᾶς στείλετε ὅσα ὥρατα διότιχα ξέρετε. Ἐπίσης, πισταθεῖτε ὅτι θὰ ἀναλάβετε τὴν ἀντιπροσωπεία τοῦ περιοδικοῦ μας στὴν Σκιδρα. Χρήματα ἐλήφθησαν.

Χ. Πανταζίδην, Ν. Σάντα, Κιλκίς: Χρήματα ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμε.

Σύλλογον «Κομνηνοί», Δράμαν: Χρήματα ἐλήφθησαν. Θερμὰς εὐχαριστίες.

Ι. Παυλίδην, ἀντιπρόσωπον «Ποντιακοῦ», Θεσ/νίκην: Δὲν μπορούμε παρὰ νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμε γιὰ τὴς ἀξιέπαινες προσπάθειάς σας. Χρήματα ἐλήφθησαν. Γράψτε μας γενικῶς γιὰ τὴν πρόοδο τῆς ἐργασίας σας.

Ν. Κοζανίδην, Κιλκίς: Χρήματα ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμε.

στὴ νέα ἐνωμένη Πατρίδα μὲ τὰ δεδομένα τῆς δραστηριότητος ποὺ χαρακτηρίζει τὸ ποντιακὸ στοιχεῖο.

Πάνω στὴς γραμμὲς αὐτὲς ἡ Λέσχη στὴν ἐφετεινὴ Β' περίοδο τῆς λειτουργίας της ἔδωκεν 9 Διαλέξεις (4 τὸ Α' ἔτος) πάνω στὴν ποντιακὴ ἱστορία καὶ παράδοσι καὶ πάνω σὲ κοινωνικά καὶ μορφωτικὰ θέματα.

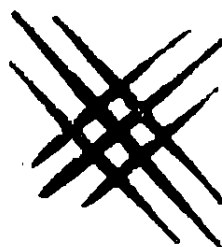
Ἐπίσης ὀργάνωσε καὶ μιὰ θεατρικὴ παράστασι μὲ τὸν ἀκατάρπιστο ἀκόμα ἐρασιτεχνικὸ ὅμιλό της καὶ μὲ τὸ ἔργο «Ὁ Κλήδονας» τοῦ κ. Κτενίδη καὶ ἐβοήθησε τὸν Σύλλογον Ποντίων Δράμας «Οἱ Κομνηνοί» μὲ τὸν καλὰ ὀργανωμένο Ἐρασιτεχνικὸ ὅμιλό του νὰ δώσῃ στὴν Καβάλα «Τὸν Χωρέτεν» τοῦ ἰδίου συγγραφέως.

Ἡ Λέσχη ἐπὶ πλέον ἀπέκτησε εὐπρόσωπη καὶ εὐρύχωρη βιβλιοθήκη πλουτισμένη ἐπὶ τοῦ παρόντος ὡς βασικὸ πυρῆνα μὲ τοὺς τόμους τοῦ Ἀρχείου τοῦ

Πόντου καὶ μὲ τοὺς 2½ τόμους τῆς Μεγ. Ἐγκυκλοπαιδείας καὶ μὲ 200 διάφορα βιβλία δωρεὰ διαφόρων μελῶν καὶ φίλων.

Ἡ Γεν. Συνέλευσις ἐπεκρότησε τὸ συντελεσθὲν σὲ τόσο μικρὸ διάστημα ἔργον, συνεχάρη τὸ ἀποχωροῦν Δ. Σ. καὶ ὑπεσχέθη προθυμότερη τὴν συμβολὴ της. Ἐδωκε δὲ μὲ τὴν ψήφον της τὴν τιμὴν καὶ εἰς νέα μέλη νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των μὲ τὸν πρωτεργάτην τοῦ πνευματικοῦ σκοποῦ τῆς Λέσχης κ. Δημ. Λαζαρίδην, μὲ τὴν κάτωθι σύνθεσιν τοῦ νέου Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

- 1) Δημήτριος Χρ. Λαζαρίδης Πρόεδρος
- 2) Τάσος Ἀκοῦλου Ἀντιπρόεδρος
- 3) Εὐθύμιος Παρασκευόπουλος Γεν. Γραμματεὺς
- 4) Ἰωάννης Τεζαψίδης Ταμίας
- 5) Ἀνέστης Ἀτακτίδης Ἐφορος Βιβλιοθήκης
- 6) Ἐλευθέριος Κακουλίδης Κοσμήτωρ.

TIMH ΔPX. 3.000